

แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การจัดการมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ)
คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

เพชรชฎา ปถุนธาดากุล

คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ)

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงแข บุญศิริ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

..... คณบดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง)

____/____/____

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต
ชื่อผู้เขียน	เพชรชญา ปญฺณธาดากุล
ชื่อปริญญา	การจัดการมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบ บูรณาการ)
ปีการศึกษา	2564

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต 3) สร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต

โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผ่านการวิเคราะห์เชิงคุณภาพของตัวแทนผู้ประกอบการที่ปางช้างภูเก็ต 2 คนตัวแทนความรู้อาชีพปางช้างภูเก็ต 2 คนและตัวแทนสัตวแพทย์จากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดพังงากระบี่ 2 คน ซึ่งให้ข้อมูลหลักๆ คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นอกจากนั้นการศึกษาได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 400 คน ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อระบุกลุ่มตัวอย่าง ใช้ความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมทั้งการทดสอบค่าทีตัวอย่างแบบจับคู่และการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเปิดเผยเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ตคือมีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเช่นการให้อาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น มีร้านขายอาหารช้างเส้นทางท่องเที่ยวและช่วงเช้ามีความเหมาะสมหน้าปางช้างมีช้างต้อนรับนักท่องเที่ยวและยังมีกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากช้างเช่นการแสดงลิงเป็นต้น นอกจากนี้ผลข้อมูลที่นักท่องเที่ยวคาดหวังที่อยู่ในระดับสูงคือองค์ประกอบโครงสร้างของปางช้างที่เช่นสถานที่ และเจ้าหน้าที่ รองลงมานักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในการการบริหารและการจัดการในระดับปานกลางเช่น สิ่งแวดล้อมความปลอดภัย และความมั่นใจสำหรับนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อที่สำคัญที่ควรพิจารณาในการตีความผลลัพธ์ที่ได้ผลโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่

ควรคำนึงถึงเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภูเก็ตคือ ควรจัดประเภทผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เช่น มุลนิธิต่างๆ ที่ต่อต้านการนำสัตว์มาเป็นเครื่องมือในการให้ความบันเทิงแก่นมนุษย์ เพื่อค้นหามุมมองที่แตกต่าง เพื่อทำการปรับปรุงการบริหารจัดการและการจัดการด้านสวัสดิภาพของช้างและสัตว์อื่นๆ แล้วนำมาประมวลผลว่าการนำช้างหรือสัตว์อื่นๆ มาเป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ควรค่าแก่การดำรงอยู่ต่อไปหรือควรยุติการทำธุรกิจในลักษณะนี้ในสังคมไทย เพราะในหลายๆ ประเทศให้ความสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์เป็นอย่างมาก บางประเทศได้ทำการยกเลิกธุรกิจประเภทนี้ออกไป ด้วยสาเหตุเหล่านี้ประเทศไทยควรให้ความสำคัญหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่สัตว์ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของไทยหรือไม่ มีความยากง่ายต่อความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

ABSTRACT

Title of Thesis	Guidelines of Elephant Welfare Management for Tourism in Phuket Province
Author	Phetchada Paruenathadakul
Degree	Master of Management (Integrated Tourism and Hospitality Management)
Year	2021

The research is a mixed research which is composed between the qualitative research and quantitative research. The purpose of research are 1) to examine the factors of marketing that affect the decision of elephant activities for tourism Phuket Province 2) To assess the potential of elephant welfare management for tourism Phuket Province 3) To define guidelines for elephant welfare management for tourism Phuket Province

The objectives are pursued through qualitative analyses conducted on the Representatives of entrepreneurs at Phuket Elephant Camp questionnaires completed by 2 person, Mahout agent at Phuket Elephant Camp questionnaires completed by 2 person and Representative of Veterinary from Krabi Elephant Hospital questionnaires completed by 2 person which required comprising 3 items as following; General information of the interviewee, Questions about elephant welfare management for tourism Phuket Province and More suggestions

The study employed questionnaire as tool, collecting data from 400 foreign

tourists. Purposive sampling techniques was used to identify the samples. Frequency, percentage, mean, standard deviation as well as Paired Sample t-test and Convenience Sampling were used for data analysis.

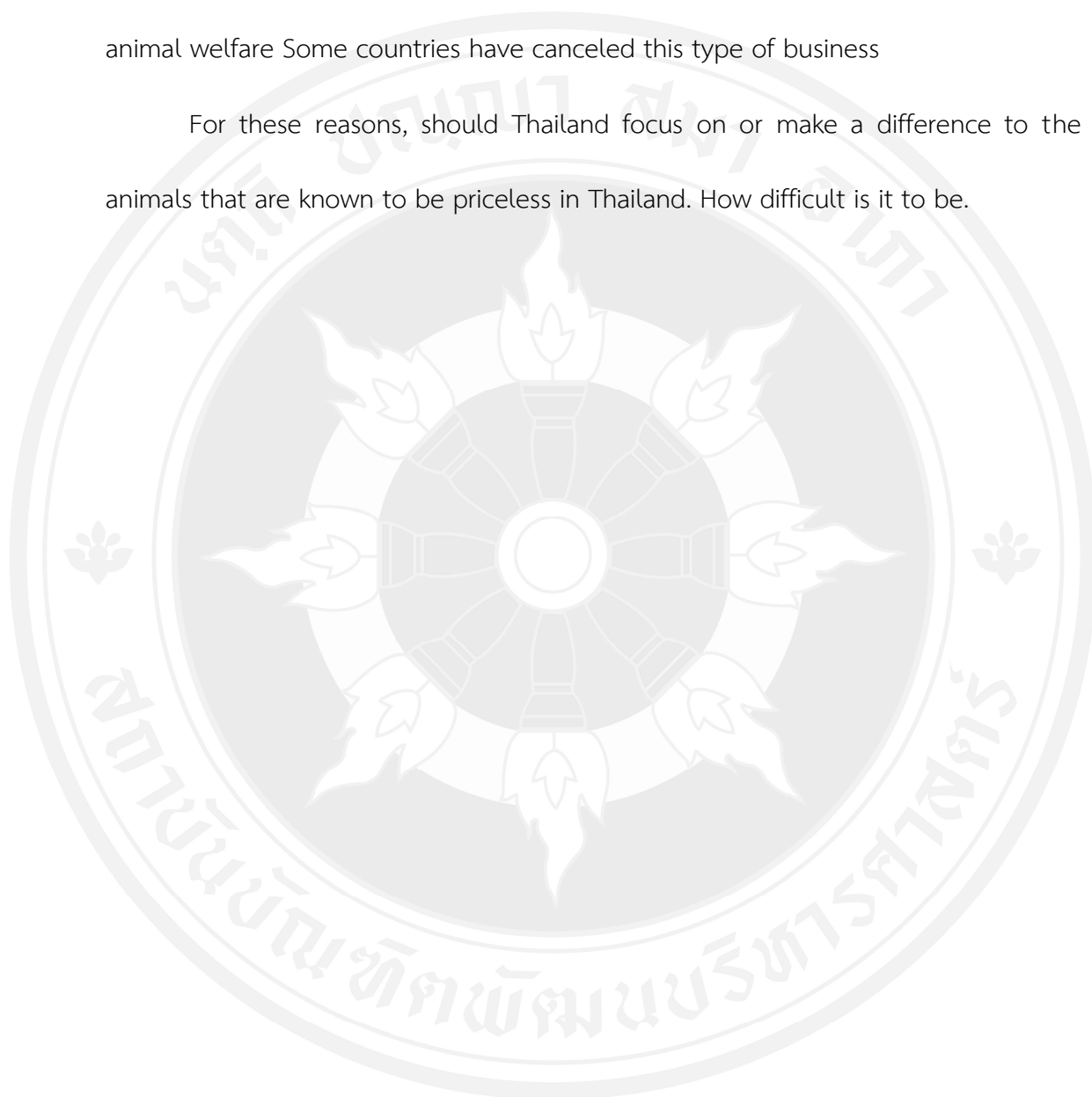
The results revealed about to study the factors of marketing that affect the decision of choosing activities for tourism. Phuket Province are There are projects and activities for tourists to take part, such as feeding elephants. Bathing elephants, etc. There is a shop selling elephant food, Tourist routes and elephant trekking periods are appropriate. There are elephants welcoming tourists in front of the elephant camp and There are other activities Other than elephants such as monkey shows etc.

The data result that tourists have expectation are the highest Structural elements of the elephant camp is high like Place and staff. Tourists have expectation for informing Administration and management of medium importance like environment, Safety and confidence for tourists.

The researcher have presented the important limitations that should be considered when interpreting the effective results especially should be concern about Phuket Industry as following. Additional interview respondents, such as foundations that oppose the use of animals as a means of providing human entertainment, should be classified in additional interviews to find a different view To improve the management and management of the welfare of elephants and

other animals. To be processed whether bringing elephants or other animals To be a tool for doing tourism business Should it be worth continuing or should stop doing business like this in Thailand because many countries place great importance on animal welfare Some countries have canceled this type of business

For these reasons, should Thailand focus on or make a difference to the animals that are known to be priceless in Thailand. How difficult is it to be.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่านที่ให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูลและคำปรึกษาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการนำมาทำวิจัย ดังนั้นผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง ผู้ซึ่งเสียสละเวลาคอยให้คำปรึกษาตั้งแต่ต้นจนจบ พร้อมทั้งสนับสนุนและให้กำลังใจในสิ่งที่ทำผิดพลาดส่งผลให้ผลงานออกมาเป็นที่น่าพึงพอใจ

ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอนจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณบุคลากรประจำศูนย์นิเทศฯ ภูเก็ต ที่คอยประสานด้านเอกสารและขั้นตอนต่างๆ อย่างละเอียดและให้คำปรึกษาที่ดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ในรุ่นเดียวกันที่คอยเป็นแรงสนับสนุนและให้กำลังใจในการการทํารววจรึน

สุดท้ายนี้ ขอกราบพระคุณบิดามารดา และทุกคนในครอบครัว ที่เป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการศึกษาต่อปริญญาโทครั้งนี้ ตลอดจนคอยอยู่เป็นเบื้องหลังความสำเร็จจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จโดยสมบูรณ์

เพชรชญา ปณธธาดากุล

มกราคม 2565

สารบัญ

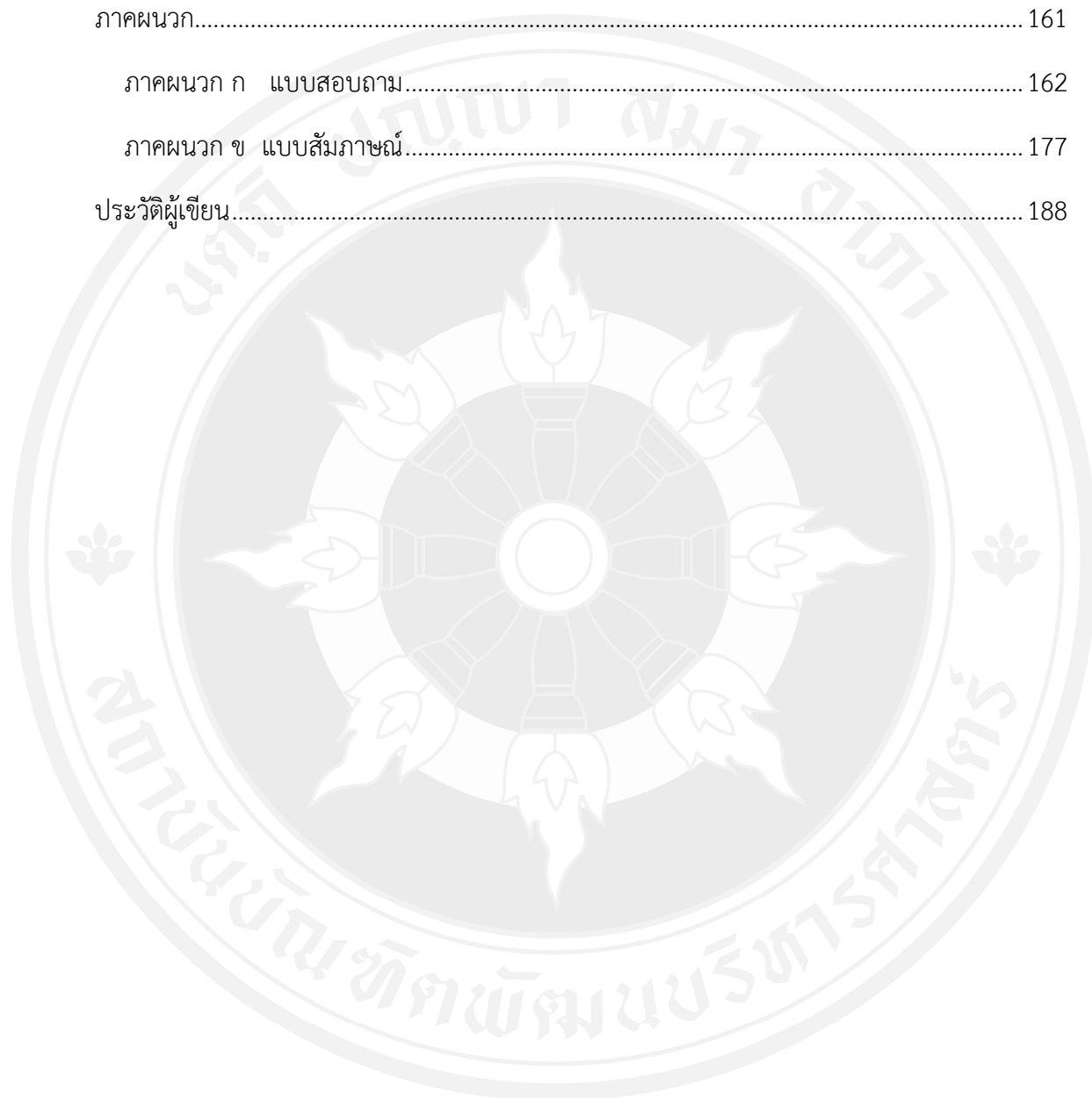
	หน้า
บทคัดย่อ.....	ค
ABSTRACT.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญ.....	ณ
สารบัญตาราง.....	ท
สารบัญภาพ.....	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	10
1.3 ผลวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
1.4 ขอบเขตของงานวิจัย.....	11
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	11
1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	11
1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร	11
1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา.....	11
1.5 นิยามศัพท์.....	11
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	13
2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว.....	13
2.1.2 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	14
2.1.3 องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	16

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	17
2.2.1 ความหมายของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	17
2.2.2 หลักการและแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยว	18
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการ	18
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	23
2.4.1 ความหมายของส่วนประสมทางการตลาด	23
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน	28
2.5.1 ความหมายของการประเมิน	28
2.5.2 ลักษณะของทัศนคติ	29
2.5.3 องค์ประกอบของทัศนคติ	30
2.6 ข้อมูลสถานที่ที่มีสัตว์เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต	30
2.6.1 อาณาเขต	31
2.6.2 สถานที่ท่องเที่ยว	31
2.7 ข้อมูลเกี่ยวกับช้างและความสำคัญของช้างที่มีต่อประเทศไทย	34
2.7.1 ความหมายของช้าง	34
2.7.2 วิวัฒนาการของช้าง	34
2.7.3 ลักษณะโดยทั่วไปของช้าง	36
2.7.4 ลักษณะทางกายภาพของช้าง	36
2.7.5 ชนิดของช้าง	37
2.7.6 พฤติกรรมของช้าง	37
2.7.7 ความสำคัญของช้างที่มีต่อประเทศไทย	39
2.8 หลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวและการคุ้มครอง	39
2.8.1 หลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว	39
2.8.2 องค์ประกอบมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว	40

2.8.3	ดัชนีชี้วัดเกณฑ์มาตรฐานกิจกรรม	43
2.8.4	ประเภทของมาตรฐานการจัดกิจกรรมปวงช้างเพื่อการท่องเที่ยว	51
2.8.5	มาตรการคุ้มครองดูแลทางกฎหมายช้างเลี้ยงของไทย.....	52
2.9	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพสัตว์	55
2.9.1	ความหมายของการจัดสวัสดิภาพสัตว์	55
2.9.2	ความสำคัญของหลักสวัสดิภาพสัตว์	57
2.9.3	สิทธิสัตว์กับหลักสวัสดิภาพสัตว์.....	57
2.10	ปัญหาที่เกิดขึ้นกับช้างและการจัดการสวัสดิภาพช้าง.....	58
2.10.1	ปัญหาที่เกิดขึ้นกับช้าง.....	58
2.10.2	ปัญหาของการจัดการสวัสดิภาพช้าง	59
2.11	จริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบการ	61
2.12	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	62
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการวิจัย	77
3.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	78
3.2	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	79
3.2.1	ตัวแปรต้น (Independent Variables).....	79
3.2.2	ตัวแปรตาม (Response Variables).....	79
3.3	สมมุติฐานการวิจัย.....	79
3.4	ประชากร กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง.....	79
3.4.1	การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	79
3.4.2	การวิจัยเชิงปริมาณ	80
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	81
3.5.1	การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	81
3.5.2	การวิจัยเชิงปริมาณ.....	81

3.6 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	82
3.6.1 การทดสอบหาความเที่ยงตรงเนื้อหา (Validity)	82
3.6.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)	83
3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	83
3.7.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	83
3.7.2 การวิจัยเชิงปริมาณ	83
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
3.8.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้เชิงคุณภาพ	83
3.8.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้เชิงปริมาณ	83
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
4.2 ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	87
4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	118
บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	132
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	132
5.1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต.....	132
5.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	133
5.2 การอภิปรายผล	144
5.2.1 อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต.....	144
5.2.2 อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	145

5.3 ข้อเสนอแนะ.....	154
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	154
บรรณานุกรม.....	155
ภาคผนวก.....	161
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	162
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	177
ประวัติผู้เขียน.....	188

สารบัญตาราง

หน้า

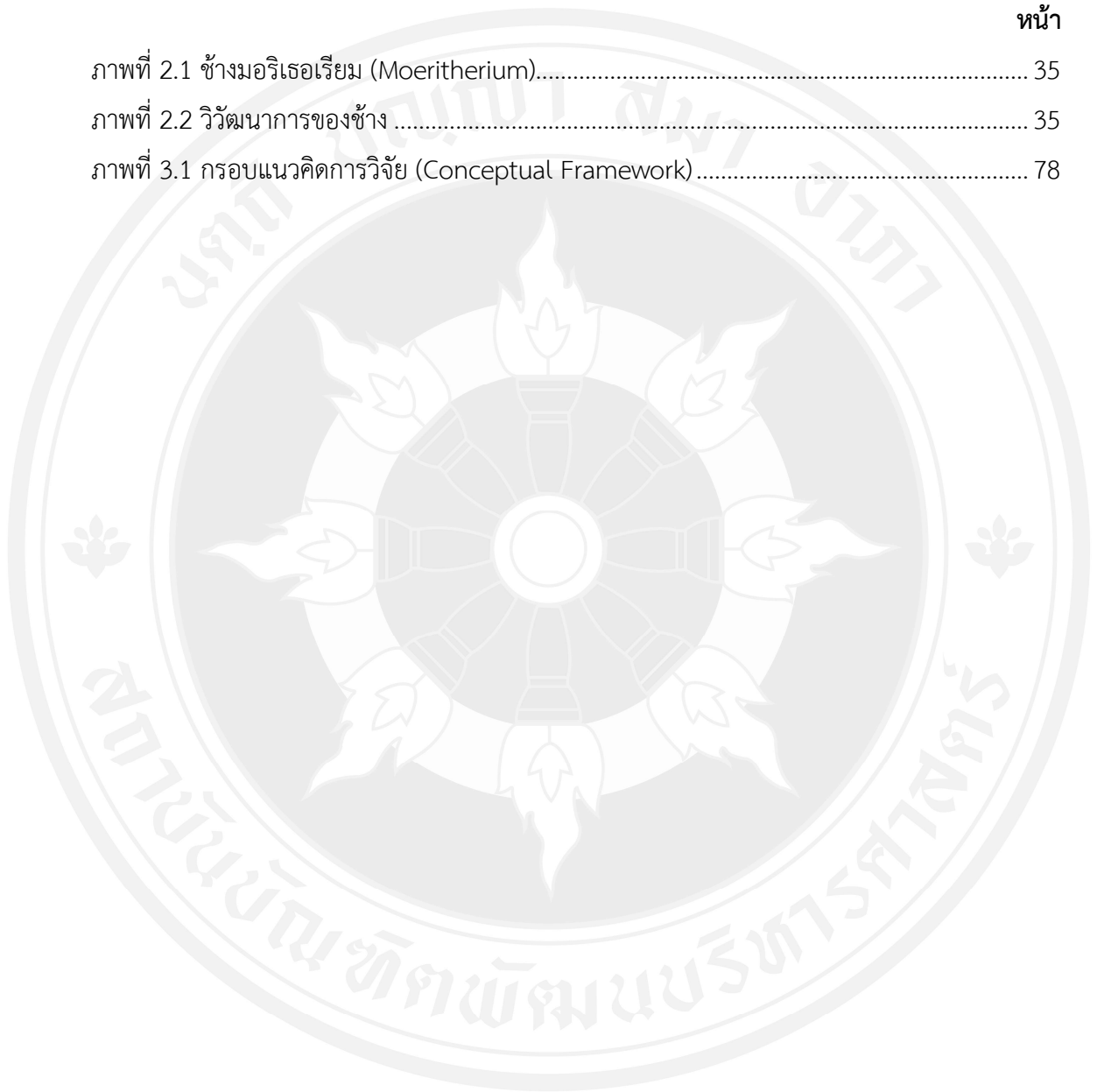
ตารางที่ 1.1 การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวของโลกในปี พ.ศ. 2563	2
ตารางที่ 1.2 สรุปสถานการณ์พักแรมและแสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนของเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560	8
ตารางที่ 2.1 รายชื่อสถานประกอบการและจำนวนประชากรข้าง (เชือก) ในจังหวัดภูเก็ต	33
ตารางที่ 2.2 เกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว.....	41
ตารางที่ 2.3 ปัจจัยในการชี้วัด ดัชนีชี้วัดของแต่ละปัจจัย และตัวชี้วัดของดัชนี	42
ตารางที่ 2.4 ดัชนีชี้วัดของแต่ละปัจจัย	43
ตารางที่ 2.5 การจัดระดับมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว	52
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	87
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามพฤติกรรมการท่องเที่ยว.....	90
ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทาง การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต.....	92
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพ สัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต.....	94
ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้าง	95
ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับศักยภาพด้านการบริหารและ การจัดการ	97
ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับศักยภาพด้านการให้ความรู้.....	99
ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ	100
ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอายุของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ	102

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสถานภาพของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ.....	102
ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามระดับการศึกษาของ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	103
ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	104
ตารางที่ 4.13 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ.....	104
ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ.....	105
ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	106
ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอายุของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	107
ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสถานภาพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	108
ตารางที่ 4.18 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ....	109
ตารางที่ 4.19 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้าง ของนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกันเป็นรายคู่.....	110
ตารางที่ 4.20 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง ด้านการให้ความรู้ ของนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่าง กันเป็นรายคู่.....	111
ตารางที่ 4.21 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	112

ตารางที่ 4.22 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	113
ตารางที่ 4.23 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	114
ตารางที่ 4.24 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้าง ของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่าง กันเป็นรายคู่.....	115
ตารางที่ 4.25 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง ด้านการบริหารและการจัดการ ของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพ แตกต่างกันเป็นรายคู่.....	116
ตารางที่ 4.26 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง ด้านการให้ความรู้ ของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันเป็น รายคู่.....	117
ตารางที่ 4.27 กลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลสัมภาษณ์	118
ตารางที่ 4.28 ผลการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	119
ตารางที่ 4.29 ผลการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง	124
ตารางที่ 4.30 ผลการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกลุ่มตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่.....	128

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ช้างมอริเฮอเรียม (Moeritherium).....	35
ภาพที่ 2.2 วิวัฒนาการของช้าง	35
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework).....	78

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและเติบโตเป็นอย่างมาก ในอดีตพบว่าผู้คนส่วนใหญ่จะดำรงชีวิตอยู่ในระยะแวดล้อมใกล้ ๆ ถิ่นที่อยู่ และไม่ได้หยุดงานเพื่อท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ เหมือนผู้คนในสมัยนี้ ดังนั้น การเดินทางเพื่อพักผ่อนและการแสวงหากิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยว จึงเป็นเพียงรสนิยมของกลุ่มคนเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น เช่น กลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคมสูง กลุ่มคนที่มีความจำเป็นต้องเดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อติดต่อประสานงานหรือติดต่อธุรกิจ เป็นต้น ต่อมาในช่วงกลางปีศตวรรษที่ 20 ได้มีการนำขนส่งมวลชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้สถานการณ์การท่องเที่ยวเฟื่องฟูขึ้นตามไปด้วย นอกจากนั้นได้มีการพัฒนาคิดค้นเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยการแพร่ภาพสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั่วโลกออกสู่สังคมอย่างกว้างขวางเพื่อดึงดูดผู้คนให้หันมาสนใจที่จะเดินทางท่องเที่ยว

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงและขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การเดินทางเพื่อท่องเที่ยวของผู้คนในสมัยนี้เป็นไปได้อย่างง่ายดาย และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วทุกมุมโลก นอกจากนั้นยังทำให้ผู้คนที่ประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวได้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ดำเนินงานโดยภาครัฐบาลในระดับโลก มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวนานาชาติเริ่มก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1925 ในชื่อ International Union of Tourist Publicity Organization และปรับปรุงองค์การเรื่อยมาจนกลายเป็น WTO ซึ่งเป็นองค์การในระดับรัฐบาลที่มีสมาชิกทั่วโลกมากกว่า 480 ราย เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ดำเนินการด้านเทคนิค ด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศตามแนวทาง 6 ประการ คือ 1) การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา 2) การให้ความรู้และฝึกอบรม 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและการวางแผน 4) ด้านสถิติและการวิจัยตลาด 5) ด้านคุณภาพในการให้บริการทางการท่องเที่ยว และ 6) การเป็นผู้ประสานงานและการให้ข้อมูล

ภายใต้การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เหล่านี้ ได้มีข้อมูลจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2493 ว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกเพียง 25 ล้านคน แต่ในปี พ.ศ. 2543 คิดเป็นร้อยละ 3.6 ต่อปี โดยพบว่า ภูมิภาคยุโรปมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางไปเยือนมากที่สุด (ร้อยละ 54.4) รองลงมาคือ เอเชียแปซิฟิก (ร้อยละ 20) และจากการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก เมื่อปี พ.ศ. 2550 กล่าวถึงแนวโน้มของการเดินทางท่องเที่ยวในอนาคตพบข้อมูลที่น่าสนใจคือ ในปี พ.ศ. 2563 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของปัจจุบัน คือ มากกว่า 1,500 ล้านคนทั่วโลก แต่อัตราการเติบโตของภูมิภาคยุโรปและแปซิฟิก ตะวันออกกลาง และแอฟริกาจะมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น การคาดการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภูมิภาคที่มีอัตราการเติบโตทางการท่องเที่ยวสูงในอนาคต ได้แก่ เอเชียแปซิฟิก จีน อินเดีย ตะวันออกกลาง และยุโรปตอนกลาง รวมถึงรัสเซียและลาตินอเมริกา ในจำนวนนี้จะเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางภายในภูมิภาค (Intra-region) จำนวน 1,200 ล้านคน จะเป็นนักท่องเที่ยวระยะไกล (Long Haul) จำนวน 378 ล้านคน (World Tourism Organization, 2020) ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวของโลกในปี พ.ศ. 2563

ภูมิภาค	จำนวนนักท่องเที่ยว (ล้านคน)	ส่วนแบ่ง (%)
โลก	1,561	100.00
ยุโรป	717	45.93
เอเชียแปซิฟิก	397	25.43
อเมริกา	282	18.06
แอฟริกา	77	4.94
ตะวันออกกลาง	69	4.42
เอเชียใต้	19	1.22

แหล่งที่มา: World Tourism Organization (2020)

จากตารางที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่าปี ค.ศ. 2020 ภูมิภาคที่ถูกคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุดของโลก คือ ยุโรป 717 ล้านคน เอเชียและแปซิฟิก 397 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2020 ภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม คือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก และกลุ่มประเทศในเอเชียและตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้เกิดการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่จะเพิ่มสูงขึ้นได้ในอนาคต นอกจากนั้นจะมีการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคุณค่า ความแตกต่างของสินค้าและรูปแบบของการบริการต่าง ๆ อีกด้วย และมักจะเกิดขึ้นพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของธุรกิจต่าง ๆ เช่น ธุรกิจที่พัก หรือธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ประเทศส่วนใหญ่จึงพยายามผลักดันตนเองเพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอาจให้ผลประโยชน์หลายอย่างแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา เพราะภาษีที่ได้จากการท่องเที่ยว รัฐบาลสามารถนำไปใช้พัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาด้านสาธารณูปโภค ใช้พัฒนาในด้านการยกระดับการศึกษา ใช้พัฒนาด้านการส่งเสริมภาพการณืมีงานทำของประชากรภายในประเทศ และด้านอื่น ๆ อีกมากมาย

นอกจากนี้ มีข้อมูลจากรายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยวในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2559 โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) คาดการณ์ว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลกในไตรมาสนี้ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง และจำนวนนักท่องเที่ยวโลกตลอดทั้งปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 เช่นเดียวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยที่ยังคงมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาประเทศไทยอย่างต่อเนื่องในไตรมาสนี้ซึ่งถือเป็น “High Season” คาดว่าจะมีจำนวน 7.63 ล้านคน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 3.93 แสนล้านบาท ทำให้ตลอดทั้งปี พ.ศ. 2559 คาดว่าประเทศไทยจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 2.51 ล้านล้านบาท สูงกว่าปี พ.ศ. 2558 ที่สร้างรายได้ 2.26 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.93 เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 1.64 ล้านล้านบาท และรายได้จากนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 0.87 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559)

จากข้อมูลการคาดคะเนเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น การมีระบบเศรษฐกิจขยายตัวและเปิดกว้างขึ้น ส่งผลให้ความต้องการในการท่องเที่ยวและพักผ่อนของผู้คนมีมากขึ้น อีกทั้งในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว และสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ตามพฤติกรรมและความต้องการแสวงหาความแปลกใหม่ของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้จากการที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการปรับตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีการแข่งขันเกิดขึ้นสูง ปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวเติบโตขึ้น เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ช่วยเสริมสร้างให้คนมีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและประชากรในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นตัวสำคัญใน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้จากการสร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่งผลในการช่วยกระจายรายได้และมีการจ้างงานกระจายออกสู่ชุมชนทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท โดยในแต่ละปีการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้หลายแสนล้านบาท ทำให้มีเงินหมุนเวียนจากการท่องเที่ยวนับแสนล้านเช่นเดียวกัน ซึ่งในปี 2558 รายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติมีมูลค่า 694,478.64 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 29.6 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวเพราะมีพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวหลากหลาย กระจายอยู่ในทุกจังหวัดและยังมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่รู้จักแพร่หลาย และได้รับรางวัลระดับโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ด้านบวกของการท่องเที่ยวของประเทศไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

นอกจากรายได้ที่ดีที่เกิดขึ้นพบว่า การท่องเที่ยวสามารถเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพยายามนำสิ่งที่มีผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวมาเป็นวัตถุดิบในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างอื่น ๆ เพื่อสร้างเป็นจุดเด่นให้เป็นที่ประจักษ์ต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมเยือน ดังที่ ยุพดี เสตพรณ (2543) กล่าวว่า ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ตามสภาพภูมิประเทศของแต่ละแหล่ง ซึ่งสามารถตอบสนองความสนใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ น้ำตก ทะเล ภูเขา เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณวัตถุ วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งสวนสนุก พิพิธภัณฑ์ วัด รวมทั้งศูนย์การค้าที่มีเอกลักษณ์ ได้แก่ ตลาดย้อนยุค ตลาดน้ำ และตลาดการค้าชายแดน เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยนั้นมีพื้นที่ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่โด่งดังระดับโลกเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างชาติ ประเทศไทยใช้อุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจมาประมาณ 60 ปีมาแล้ว และมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่มากกว่าเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ

เมื่อการท่องเที่ยวเติบโตขึ้น รูปแบบการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตตามสถานการณ์และความหลากหลายทางด้าน อายุ เพศ วัฒนธรรม และรสนิยมของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงกีฬา แม้กระทั่งการท่องเที่ยวที่มีการใช้สัตว์เป็นสิ่งดึงดูดและให้ความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ในปัจจุบันพบว่า ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวบางแห่ง มีความนิยมใช้สัตว์มาเป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ในรูปแบบของการแสดงโชว์ความสามารถของสัตว์ต่าง ๆ เช่น การแสดงโชว์ของลิง การแสดงโชว์จระเข้ การแสดงโชว์ปลาโลมา รวมถึงการแสดงโชว์ช้าง การนั่งหลังช้าง เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังมีการใช้ประโยชน์จากสัตว์เพื่อนำมาแปรรูปเพื่อผลิตเป็นสินค้า เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากหนัง

จระเข้ ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเขากวาง และ เครื่องประดับอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งล้วนแต่ถูกนำมาแปรรูปจากสัตว์ชนิดต่าง ๆ

ในขณะเดียวกัน ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวของไทยจะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวนั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม ที่มีทั้งผลกระทบในด้านบวกและผลกระทบในด้านลบที่ล้วนแต่เกิดจากผลของกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการนำสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะผลกระทบด้านภาพลักษณ์ในวงการการท่องเที่ยว เช่น เรื่องของการจัดการสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ไม่มีระบบการจัดการที่ดีพอและไม่ได้มาตรฐาน อีกทั้งยังเป็นการทารุณกรรมสัตว์อีกด้วย จากปัจจัยดังกล่าวนี้จึงเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเกิดความไม่พอใจและต่อต้านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการใช้สัตว์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว การต่อต้านเหล่านี้จึงสอดคล้องกับการดำเนินงานขององค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก (World Animal Protection) ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรณรงค์เพื่อลดการนำสัตว์ป่ามาใช้แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่มนุษย์ โดยให้ความเห็นว่าสัตว์ป่า ไม่ใช่ผู้ให้ความบันเทิง สัตว์ป่าต้องทนทุกข์ทรมานตลอดทั้งชีวิต เพื่อให้ความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว สัตว์ป่าทั่วโลกถูกจับออกมาจากในป่า หรือถูกเพาะพันธุ์ในศูนย์ เพื่อนำมาใช้เพื่อความบันเทิงในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พวกมันต้องทนทุกข์ทรมานในทุกขั้นตอนจากกระบวนการที่แสนโหดร้าย และทนทรมานไปจนตลอดชีวิตของพวกมันในการถูกคุมขัง

สิงโต เสือ ช้าง และสัตว์อีกหลากหลายสายพันธุ์ล้วนถูกพรากออกจากอกแม่ของพวกมันตั้งแต่วัยเล็ก และถูกบังคับให้ทรมานและฝึกฝนอย่างหนักหน่วง นี่คือนโยบายที่จะทำให้สัตว์ป่าสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ได้ในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นที่น่าเสียดายที่การค้าสัตว์ป่ากำลังเติบโตขึ้นทั่วโลก สถานที่ท่องเที่ยวที่ทรมานสัตว์ป่ามีอยู่ทั่วภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นที่น่ากังวลว่าการฝึกฝนอย่างโหดร้าย เช่น การฝึกช้างสำหรับให้นักท่องเที่ยวขึ้นนั่งกำลังแพร่ขยายเข้าสู่ทวีปแอฟริกาอีกด้วย มีการคาดการณ์ว่าสัตว์นับแสน ๆ ตัวกำลังทรมานจากการถูกค้าอย่างโหดเหี้ยม องค์กรฯ จึงต้องลงมือปฏิบัติวันนี้เพื่อยุติการค้าสัตว์ป่าที่กำลังเติบโตนี้ให้หมดสิ้นลง การใช้สัตว์ป่าเพื่อความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวนั้นเป็นแรงจูงใจสำคัญในการค้าขายสัตว์ป่า สัตว์ป่านับพันล้านตัวทั่วโลกนั้นต้องทนทุกข์ทรมานจากการค้าสัตว์ป่าทั้งอย่างถูกและผิดกฎหมายในทุก ๆ ปี

นอกจากนี้องค์กรฯ ยังสร้างความเคลื่อนไหว ด้วยความร่วมมือกันส่งข่าวสารถึงนักท่องเที่ยวนานาชาติ เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้นำเสนอการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสัตว์ป่า และจะทำให้โลกมีความเคลื่อนไหวในทางที่จะช่วยปกป้องชีวิตสัตว์ป่ามากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะผลักดันให้การปกป้องสัตว์ป่าเข้าไปสู่ในวาระการประชุมของคณะรัฐบาลทั่วโลก ให้มีพันธะสัญญาทางจริยธรรมในการปกป้องสัตว์ป่าในประเทศของตน โดยการทำงานร่วมกับรัฐบาลในประเทศในทวีปแอฟริกาและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อพัฒนากฎหมาย และทำให้มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น 1) การ

ทำงานในภาคสนาม ทำงานร่วมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อที่จะพัฒนาทางเลือกอื่น ๆ ในการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสัตว์ ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจได้ว่าสัตว์ป่านั้นจะได้อาศัยอยู่ในป่าที่พวกมันสมควรจะอยู่จริง ๆ 2) สืบหอดการยุติสถานที่ท่องเที่ยวที่ทรมาณสัตว์ป่า ในขณะเดียวกันก็ยังปกป้องวิถีชีวิตของมนุษย์ไปพร้อมกัน ก่อนที่เราจะสามารถหยุดความโหดร้ายทารุณต่าง ๆ ได้นั้น เช่น หมิเต็นระบำเคยเป็นความบันเทิงสำหรับชาวกริช ชาวตุรกี และอินเดีย การกระทำเหล่านั้นได้ถูกยุติลงแล้ว และองค์กรสามารถช่วยเหลือหมิกว่า 1,000 ตัวจากความโหดร้ายที่พวกมันต้องถูกทารุณไปตลอดชีวิตได้สำเร็จ

ปัญหาเหล่านี้ค่อย ๆ ถูกขจัดออกไป โดยองค์กรต่าง ๆ ที่ทำการจัดตั้งทั่วโลก เห็นได้จากการทยอยปิดตัวสถานประกอบการต่าง ๆ ที่นำสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น คณะละครสัตว์ชื่อดังของสหรัฐฯ “ริงลิงบราเธอร์สและบาร์นัมแอนด์เบลีย์” ซึ่งได้รับสมญานามว่า การแสดงที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ละครสัตว์คณะนี้ได้ชื่อว่ามีแสดงที่ตื่นตาตื่นใจ ทำการแสดงมาแล้ว 146 ปี ทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้กับการสร้างภาพยนตร์ระดับรางวัลออสการ์ด้วย สาเหตุของการปิดกิจการเพราะหลังจากที่ต่อสู้คดีความมายาวนานกับนักธรรมชาติเพื่อสิทธิสัตว์ คณะละครสัตว์ริงลิงบราเธอร์สและบาร์นัมแอนด์เบลีย์ยอมเลิกใช้ช้างร่วมในการแสดงและส่งพวกมันไปยังศูนย์อนุรักษ์ช้างในรัฐฟลอริดา ด้านกลุ่มนักพิทักษ์สิทธิสัตว์ที่เคลื่อนไหวต่อต้านละครสัตว์มาหลายสิบปี ต่างแสดงความยินดี เพราะถือเป็นข่าวดีที่การแสดงที่น่าเศร้าที่สุดในโลกสำหรับสัตว์ป่าจะยุติกิจการลง อีกทั้งยังเรียกร้องให้ละครสัตว์คณะอื่น ๆ ทำตาม เพราะการปิดกิจการของคณะริงลิงฯ เป็นสัญญาณที่บ่งชี้ว่าโลกได้เปลี่ยนไปแล้ว โดยเฉพาะประเทศไทย ประเทศที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอันดับต้น ๆ ของภูมิภาคเอเชีย อีกทั้งยังมีช้างที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้มีการนำช้างเข้ามาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย ในการนี้เพื่อป้องกันภาพลักษณ์ด้านลบสู่สายตาของนักท่องเที่ยวและเพื่อรักษาสวัสดิภาพที่ดีให้แก่ช้าง ซึ่งเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของไทยและมีจำนวนน้อยลงทุกที เห็นได้จากงานวิจัยขององค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก ที่ทำขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2014 ถึง พฤษภาคม 2016 ในไทย ลาว กัมพูชา ศรีลังกา เนปาล และหลายพื้นที่ในอินเดีย หลังจากตรวจสอบสถานที่ต่าง ๆ 220 แห่ง และช้าง 3,000 ตัว พบว่า มีช้างเพียง 200 ตัวเท่านั้นที่ได้อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ยอมรับได้ โดยเป็นสถานที่ที่คนไม่สามารถสัมผัสกับช้างได้โดยตรง ไม่มีการขี่ช้าง ไม่มีการอาบน้ำให้ช้าง ไม่ให้ช้างทำการแสดง รายงานขององค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก ให้ข้อมูลว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ไทยใช้ช้างในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวคิดเป็น 2 เท่าของจำนวนช้างในประเทศอื่นรวมกัน ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเยือนประเทศไทยเมื่อปีที่แล้วมีมากกว่า 30 ล้านคน 40% ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ ระบุว่าพวกเขาเคยขี่ช้าง หรือมีแผนจะขี่ช้าง ดังนั้น จึงประเมินได้ว่าที่ผ่านมามีคนเกือบ 13 ล้านคน ที่ได้ขี่ช้างที่ถูกเลี้ยงเพื่อการท่องเที่ยว ในไทย รายงานชี้ด้วยว่าช้างเหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกจับมาจากป่า มันต้อง

ผ่านการถูกพบตีหลายครั้งกว่าจะยอมให้คนขึ้นขี่หลัง หลังถูกจับมาได้ไม่นานกระบวนการฝึกช้างก็เริ่มขึ้น ขณะที่คนคุมช้างหรือควาญช้างต้องพึ่งพาสัตว์เหล่านี้ในการหาเลี้ยงชีพ ควาญช้างต้องทนใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่อาจยอมรับได้และได้ค่าจ้างเพียงเล็กน้อยจากปางช้างต่าง ๆ

ความเป็นมาของกิจกรรมการนั่งหลังช้าง จัดเป็นกิจกรรมในการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้ประกอบการได้นำมาเสนอให้นักท่องเที่ยว และได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง แต่เดิมในอดีตของสังคมไทย ช้างเป็นสัตว์ที่ถูกใช้แรงงานในอุตสาหกรรมป่าไม้ และใช้ลากซุงจากการถางป่า ซึ่งต่างจากปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาทดแทนมากมายทำให้การใช้แรงงานช้างในอุตสาหกรรมดังกล่าวไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไป ในปัจจุบันช้างจึงถูกนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยว เพราะช้างสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการหรือเจ้าของช้าง ส่วนใหญ่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ช้างในจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวในไทยหลายจังหวัด เช่น จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดชลบุรี จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น การเกิดอุตสาหกรรมช้างเพื่อธุรกิจท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะในขณะเดียวกันที่ธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโต สถานะความเป็นอยู่ของช้างที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในธุรกิจนี้ค่อนข้างเป็นที่น่ากังวลและน่าเป็นห่วง สาเหตุการจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับช้างเหล่านั้น เช่น การไม่ได้รับความเป็นอยู่ที่ดีพอ เกิดการกระตุ้นให้มีการล่าช้างป่ามากขึ้นทำให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ในขั้นตอนฝึกให้สัตว์คุ้นชินกับการแสดงหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการทำผิดจริยธรรมเพราะไปฝืนธรรมชาติของสัตว์ นอกจากนี้ยังเกิดการกระตุ้นให้มีการครอบครองช้างแบบผิดกฎหมายและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ถูกดึงมาใช้เพื่อประกอบธุรกิจนี้ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน เป็นต้น นอกเหนือจากปัญหาดังกล่าว ยังเกิดผลกระทบต่อประชากรในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับปางช้างโดยตรง ในด้านของวิถีชีวิตที่ถูกออกแบบมาเพื่อเลียนแบบพฤติกรรมหรือทำให้กลมกลืนกับช้างและนักท่องเที่ยวเมื่อต้องใช้เวลาส่วนใหญ่กับช้างและนักท่องเที่ยวทำให้พวกเขาเหล่านั้นสูญเสียวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไป

ดร.เจน ชมิตต์-เบอร์แบค จากองค์กรโกลบอลไวด์ไลฟ์ และที่ปรึกษาสัตวแพทย์ ที่องค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก กล่าวว่า "ความนิยมขี่ช้างและการแสดงช้างซึ่งถือเป็นการทารุณสัตว์กำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ" เราต้องการให้นักท่องเที่ยวรู้ว่า มีช้างจำนวนมากถูกพรากจากแม่ตั้งแต่ยังเป็นลูกช้างตัวเล็ก ๆ พวกมันถูกบังคับให้รับการฝึก และทนทุกข์ทรมานกับสภาพความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่ตลอดชีวิต"

นอกจากนั้น ดร.ชมิตต์-เบอร์แบค กล่าวด้วยว่าจำเป็นต้องให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและออกกฎควบคุมการแหล่งเที่ยวชมสัตว์ป่าทั่วโลก เขาเห็นว่าศูนย์พิทักษ์ช้างน่าจะเป็นพื้นที่เหมาะสมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาความเป็นอยู่จริงของช้างแทนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่น่าช้างมากักขัง

องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) เห็นว่า ช้างเอเชียจำนวนมากถูกมองว่าอยู่ในกลุ่มเสี่ยง นอกจากนี้ยังอยู่ในบัญชีสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ของไซเตส (CITES - อนุสัญญาว่าด้วย

การค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์) ด้วย จากรายงานในปี 2013 ของ Traffic เครือข่ายเฝ้าระวังการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าระบุว่า ช้างจำนวนมากในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ถูกลักลอบล่ามาจากเมียนมา คาดว่าแต่ละตัวมีราคาสูงถึง 60,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือราว 2.1 ล้านบาท การล่าช้างถือเป็นภัยคุกคามที่รุนแรงต่อประชากรช้างป่าในเมียนมา

นายแดเนียล เทิร์นเนอร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายการท่องเที่ยว องค์การบอร์นฟรี (Born Free) กล่าวกับแหล่งข่าวบีบีซีว่า "การขี่ช้างยังคงอยู่ในรายการของนักท่องเที่ยวหลายคนเมื่อเดินทางเยือนเอเชีย และเมื่อไม่นานมานี้ก็รวมถึงแอฟริกาด้วย ขณะที่บางคนเห็นว่าการนั่งบนหลังสัตว์บกเลี้ยงลูกด้วยนมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก เป็นประสบการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้อารมณ์ของการผจญภัยแทบไม่มีใครเห็นว่าการทำเช่นนี้จริง ๆ แล้วเป็นการไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพของสัตว์เหล่านี้ และอาจจะทำให้คนตกอยู่ในความเสี่ยงได้ การขี่ช้าง หรือ เล่นกับช้างที่ถูกเลี้ยงไว้ในบริเวณจำกัด วายน้ำกับโลมา เดินกับสิงโต หรือ การอุ้มลูกเสือเพื่อถ่ายภาพ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่น่าเป็นห่วง และยังส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพสัตว์ และเสี่ยงต่อความปลอดภัยของคนได้เช่นกัน"

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษารูปแบบการให้บริการของธุรกิจปางช้างในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งถือเป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด โดยทราบได้จากตารางสรุปสถานการณ์พักแรมและแสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนของเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 ดังนี้

ตารางที่ 1.2 สรุปสถานการณ์พักแรมและแสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนของเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560

ภาคใต้	จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน	คนไทย	ชาวต่างชาติ
ภูเก็ต	863,852	88,331	775,521
สงขลา	565,586	353,542	212,044
กระบี่	549,455	226,529	322,926
สุราษฎร์ธานี	413,597	166,012	247,585
นครศรีธรรมราช	381,281	377,398	3,883
พังงา	379,626	122,145	257,481
ตรัง	148,779	137,159	11,626
พัทลุง	122,733	119,243	3,490
ชุมพร	118,306	109,967	8,339
สตูล	101,619	90,122	11,497
ระนอง	63,054	59,877	3,177

ภาคใต้	จำนวนผู้เยี่ยมชม	คนไทย	ชาวต่างชาติ
นราธิวาส	61,568	21,225	40,343
ยะลา	54,292	7,439	46,853
ปัตตานี	25,520	25,383	137

แหล่งที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560)

หมายเหตุ: ข้อมูลเบื้องต้น (ประมวลผล ณ วันที่ 5 ก.ค. 2560) ใช้ฐานปี 2559

จากตารางที่ 1.2 พบว่า จังหวัดภูเก็ตนั้นมีสถานประกอบการเกี่ยวกับปางช้างหลายแห่ง ซึ่งจังหวัดภูเก็ตไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่มีการเลี้ยงช้างหรือมีช้างป่าโดยกำเนิดเหมือนแหล่งท่องเที่ยวทางภาคเหนือที่มีวัฒนธรรมการเลี้ยงช้าง และได้ใกล้ชิดกับช้างมาตั้งแต่อดีต เช่น กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอีสานใต้แต่อย่างใด ช้างที่ถูกนำมาใช้งานเพื่อการท่องเที่ยววันนี้ล้วนแต่นำมาจากที่อื่นแทบทั้งสิ้น งานวิจัยฉบับนี้จึงทำการศึกษาการดำเนินการบริหารจัดการกิจการของสถานประกอบการปางช้างที่มีหน้าที่ดูแลช้างเหล่านั้นโดยตรงว่ามีการดำเนินการในรูปแบบใด มีมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว ดำเนินการภายใต้กรอบของมาตรฐานการท่องเที่ยว ซึ่งประยุกต์เอาปรัชญาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มาดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการอนุรักษ์ช้างแห่งชาติ มาตรฐานปางช้าง ตามประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และเป็นไปตามกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ได้บัญญัติไว้หรือไม่ ส่งผลกระทบอย่างไรต่อช้างที่ถูกนำมาใช้งาน และส่งผลกระทบด้านลบต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวจากการได้รับบริการดังกล่าวอย่างไร ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของช้างเพื่อการท่องเที่ยว และเป็นการได้สนับสนุนองค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก ที่ทำการศึกษาดูแลมา ทางองค์กรได้ให้ข้อมูลว่า ในขณะนี้ประเทศไทยค่อย ๆ เริ่มมีสถานที่เลี้ยงดูช้างที่มีสภาพดีขึ้น สถานที่เหล่านี้เรียกตัวเองว่า "ศูนย์ช่วยเหลือ" หรือ "ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์สัตว์" โดยส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้กับเชิงใหม่สมควรส่งเสริมให้มีการขยายตัวของสถานที่ในลักษณะนี้ซึ่งคนถูกกันให้อยู่ห่างจากช้างในระยะที่มากพอสำหรับการเฝ้าดูเท่านั้น นอกจากนี้ยังเห็นว่าประเทศไทยกำลังมีความก้าวหน้าในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของช้างที่ถูกเลี้ยง โดยในปี 2016 ได้มีการก่อตั้งศูนย์ข้อมูลพื้นฐานช้างขึ้น และได้เพิ่มความเข้มงวดตามแนวชายแดนที่ติดกับเมียนมาด้วย ที่ผ่านมารับขันท้ายยาวราว 160 แห่งเคยรับปากว่าจะยุติกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จัดให้มีการขี่ช้าง และการแสดงช้าง โดยในปี 2016 อีกทั้งเว็บไซต์ทริปแอดไวเซอร์ประกาศว่า จะเลิกขายตั๋วเที่ยวชมสัตว์ป่า ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับสัตว์ป่าได้โดยตรง รวมถึงการขี่ช้างด้วย

นอกจากนั้นงานวิจัยในครั้งนี้นี้สามารถใช้เป็นแนวทางการลดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายในสถานประกอบการ เช่น ลดสาเหตุการเสียชีวิตของควาญช้างหรือนักท่องเที่ยวที่ถูกช้างที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ทำร้าย ซึ่งอาจจะเกิดจากความตึงเครียดของช้างในขณะที่ถูกใช้งาน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีส่วนช่วยส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันและในอนาคต ที่เป็นการเดินทางที่เน้นการแสวงหาความรู้ สร้างสมประสบการณ์ และได้ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสถานที่นั้น ๆ ให้สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการนำสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้นักท่องเที่ยวได้เป็นมิตรกับสัตว์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่งในการร่วมกันปลูกจิตสำนึก เพื่อคุณภาพการเป็นอยู่ของช้างและเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต
- 2) เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

1.3 ผลวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) เพื่อให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับปางช้างในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตหรือพื้นที่อื่น ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการมีจรรยาบรรณและการมีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงมีต่อช้าง อีกทั้งได้เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนองค์กรพิทักษ์สัตว์ต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นอย่างแพร่หลายทั่วโลก เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของช้าง และร่วมกันปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่นักท่องเที่ยว
- 2) เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาข้อมูลในด้านการจัดการสวัสดิภาพของช้าง
- 3) เพื่อสร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยวให้ถูกต้องสอดคล้องตามหลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาหลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว ระบบการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสถานประกอบการปางช้าง ในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

1) เชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

2) เชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ 1) ผู้ประกอบการปางช้าง 2) กลุ่มตัวแทนคนงานในปางช้าง 3) ตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่

1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม 2560 – เมษายน 2561

1.5 นิยามศัพท์

สัตว์ หมายถึง สัตว์ที่ปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อไว้ใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดงหรือ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

สวัสดิภาพสัตว์ หมายถึง การที่สัตว์ได้รับการเลี้ยงและดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขอนามัยที่ดี มีที่อยู่สะดวกสบาย ได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ หรืออธิบายง่าย ๆ คือ “ความสุขกาย สบายใจของสัตว์”

การทารุณกรรม หมายถึง การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน ไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวด ความเจ็บป่วย ทุพพลภาพหรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย และให้ความหมายรวมถึงการุณยฆาตสัตว์พิการ สัตว์เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์ที่กำลังตั้งท้อง เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ใช้สัตว์ประกอบภารกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชราหรืออ่อนอายุ

การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ และไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (ธงชัย สันติวงษ์, 2540)

ปางช้าง หมายถึง สถานที่ที่รวมช้าง โดยใช้ช้างประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว เยี่ยมชมการทำงานและการแสดงของช้างและความรู้ช้างรวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการนั่งช้างชมธรรมชาติ และมีธุรกิจอื่น ๆ ประกอบ เช่น ล่องแพ นั่งเกวียน เป็นต้น ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ชายป่าใกล้ลำธาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และได้เห็นทัศนียภาพของป่าไม้ลำธาร โดยเฉพาะชนิดของต้นไม้ และสัตว์ป่า โดยเฉพาะนก (สิทธิเดช มหาสาวังกุล, 2542)

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้เป็นเจ้าของธุรกิจที่มองเห็นโอกาสที่จะทำกำไรโดยการผลิตสินค้าชนิดใหม่ขึ้นมาเสนอขายในตลาด โดยการนำเอากระบวนการผลิตใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิมเข้ามาใช้ หรือโดยการปรับปรุงองค์กร ผู้ประกอบการเป็นผู้แสวงหาเงินทุน รวบรวมปัจจัยในการผลิตและการจัดการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น (พิศาล คงสำราญ, 2533, น. 4)

กิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในขณะเดินทางท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยว กิจกรรมเหล่านี้จะต้องให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาอารมณ์สุข สนุกสนานและหรือ/สุขสงบ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544, น. 17)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีและเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง ซึ่งได้ทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการ
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน
- 2.6 ข้อมูลสถานที่ที่มีสัตว์เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต
- 2.7 ข้อมูลเกี่ยวกับช้างและความสำคัญของช้างที่มีต่อประเทศไทย
- 2.8 หลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวและการคุ้มครอง
- 2.9 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพสัตว์
- 2.10 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับช้างและการจัดการสวัสดิภาพช้าง
- 2.11 จริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบการ
- 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism หรือ การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อสราญใจ การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่วน Tourist หมายถึง นักท่องเที่ยว ผู้ที่เดินทางจากอีกจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อเฝ้าหาสุขอารมณ์หรือเพื่อความรู้ทางวัฒนธรรมแล้วกลับมา ณ จุดเริ่มต้น คำว่า “การท่องเที่ยว” จึง

เป็นคำที่มีความหมายกว้าง มิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การเคลื่อนย้ายประชากรจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

การท่องเที่ยวยังเป็นเรื่องของการเดินทาง ถ้าไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว แต่ต้องเป็นการเดินทางที่เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ มิใช่ถูกบังคับหรือเพื่อสัจจาง แต่ไม่ไปประกอบอาชีพ หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เยี่ยมญาติ การศึกษาความรู้ กีฬา ศาสนา เป็นต้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

มีผู้ให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยว และมีการให้ความหมายของการท่องเที่ยวกันอย่างกว้างขวาง อาทิ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540, น. 6) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า “การท่องเที่ยวที่ผู้ท่องเที่ยวมุ่งหวังจะได้รับผลตอบแทนเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อสนองตอบความอยากรู้อยากเห็น”

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542, น. 3-5) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพัก เป็นการชั่วคราว ระยะเวลาสั้นเพื่อไปเยี่ยมญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ทางด้านท่องเที่ยว

นอกจาก ศรีญา วรากุลวิทย์ (2546) กล่าวถึงการประชุมว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยวที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางใด ๆ ก็ตาม ที่เป็นไปตามเงื่อนไขสากล 3 ประการคือ

- 1) การเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยเป็นประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ เป็นการชั่วคราว
- 2) การเดินทางนั้น ผู้เดินทางด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่การถูกบังคับ
- 3) การเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เดินทางเพื่อประกอบอาชีพหรือ

หารายได้

2.1.2 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือที่เรียกว่า Ecotourism เป็นคำที่เกิดใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นการนำคำว่า Eco และคำว่า Tourism มารวมกัน มีความหมายว่าการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับถิ่นที่อยู่อาศัย นอกจากนั้นยังมีคำอื่น ๆ ที่มีความหมายในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ Nature Tourism, Bio Tourism และ Green Tourism เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อ

ขบวนการท่องเที่ยว ในส่วนของความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้มีการให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมายจากบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับและได้รับการอ้างอิงถึง มีดังนี้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย (2539, อ้างถึงใน สฤษฎ์ แสงอรุณ, 2548) และ (Australia. Commonwealth Department of Tourism, 1994) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้นหมายถึง “การป้อนผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”

องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society) และองค์การ การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ให้คำนิยามว่า “การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นการรบกวนลักษณะทางธรรมชาติ มุ่งหวังในด้านการศึกษา มีความพอใจต่อทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ตามธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่เป็นการรบกวนต่อระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ต่อทรัพยากรของประชากร ในท้องถิ่น”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้คำนิยามว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

กรมป่าไม้ (2548, อ้างถึงใน "ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ," ม.ป.ป.) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย”

Australia. Commonwealth Department of Tourism (1994) ได้ให้คำจำกัดความ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน ทั้งนี้คำว่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้นหมายถึง “การป้อนผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ คือ มุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวที่ควบคู่กับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้นอีกด้วย

2.1.3 องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยว

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) กล่าวถึงองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

- 1) ที่พัก (Accommodation) หมายถึง สถานที่จัดไว้เพื่อให้คนเดินทางหรือนักท่องเที่ยวได้เข้าพัก พร้อมการบริการอาหารและเครื่องดื่ม
- 2) การคมนาคม (Accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เนื่องจากมีบทบาทในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งการคมนาคมในปัจจุบันได้ถูกพัฒนาให้สามารถตอบสนองการเดินทางท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ
- 3) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวได้
- 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้เอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- 5) กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว (Activity) หมายถึง ผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการไปเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวนั้น

นอกจากนี้ (พยอม ธรรมบุตร, 2549, น. 1-2) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ การขนส่งการคมนาคมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับสนามบิน ตัวเมือง สถานี ขนส่ง สถานี รถไฟ รวมถึงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ ได้แก่ ถนน ทางหลวง เครือข่ายคมนาคม
- 2) ที่พักแรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะสำหรับ Tourist ซึ่งต้องค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 คืน ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท บริการอาหารและเครื่องดื่ม Home Stay ฯลฯ
- 3) แหล่งท่องเที่ยวเป็นหัวใจขององค์ประกอบการท่องเที่ยว เพราะเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม หรืองานมหกรรม ประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนเจ้าของบ้าน

4) กิจกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสวงหาประสบการณ์ จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การจับปลา การกรีดยาง การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

ในทิศทางต่างกัน (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2550, น. 2-3) กล่าวว่าองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายอย่างที่ตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยตรง คือ ธุรกิจที่พัก (Accommodation) ธุรกิจขนส่ง (Transportation) ธุรกิจภัตตาคาร (Restaurants) ธุรกิจนำเที่ยว (Travel Expeditors)
- 2) ธุรกิจที่สนับสนุนการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและความพอใจสูงสุด ได้แก่ ธุรกิจเพื่อความบันเทิง พักผ่อนและกิจกรรมท่องเที่ยว (Recreational Facilities and Tourist Attractions) รวมทั้งธุรกิจสินค้าที่ระลึก
- 3) ธุรกิจสินค้าและบริการอื่น ๆ (Miscellaneous) เช่น สถานีบริการน้ำมัน ร้านขายของชำ ร้านขายเสื้อผ้า ธุรกิจการรักษาพยาบาล ฯลฯ เป็นธุรกิจมุ่งตอบสนองนักท่องเที่ยว
- 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการวิจัยการท่องเที่ยว (Destination Development and Travel Research) ประกอบด้วย การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การวิจัยและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ให้บริการในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

โดยสรุป จะเห็นว่าหลายท่านได้ให้ความหมายขององค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลายตามประสบการณ์และองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวนั้นจะต้องส่งผลและเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นบทบาทสำคัญโดยรวมในการตอบสนองความต้องการและจะต้องสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างสมเหตุสมผล

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2.2.1 ความหมายของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

กรรมการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวไว้ คือ การสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทางธุรกิจในการจัดสร้างพัฒนาปรับปรุง กับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย แผนงาน แผนการเงิน และแผนบุคลากร เพื่อใช้เป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การรักษาความปลอดภัยหรือการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว หรือมาตรการควบคุมทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาวต่อไป

นอกจากนี้ก็มีผู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดองค์การการบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้พร้อมทั้งมีการประเมินผลการท่องเที่ยวด้วย

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความล้มเหลว

โดยสรุป การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง วิธีการและกระบวนการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม มีเป้าหมายที่เด่นชัดที่สามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับหลักการและทฤษฎี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.2 หลักการและแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยว

วรรณพร วณิชชานุกร (2540) กล่าวว่า ในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะมีรูปแบบการบริหารใน 2 ระดับ คือ ระดับแนวนอน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง และระดับแนวตั้ง คือ หน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล แต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงาน ความรู้ ตามอำนาจของผู้คนในท้องถิ่นได้ ซึ่งการบริหารงานควรครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ควรดำเนินไปด้วยกระบวนการที่มีขั้นตอน มีลักษณะการทำงานที่มีการวางโครงสร้างไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการที่ดี

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริการ หมายถึง การปฏิบัติรับใช้การให้ความสะดวกต่าง ๆ เช่น ให้บริการหรือใช้บริการ เป็นต้น

คำว่า การบริการ SERVICE หมายความว่า เป็นการบริการที่ดีสามารถแยกได้ ดังนี้

S = Service Mind คือ การมีใจใฝ่บริการปรารถนาให้ผู้อื่นพึงพอใจและสุขใจใส่

E = Enthusiasm คือ การมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ

R = Readiness คือ การมีความพร้อมทั้งบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้บริการ

V = Value คือ การตระหนักถึงคุณค่าในงานบริการที่ทำว่าเป็นงานที่มีประโยชน์มีคุณค่าและสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับชีวิตได้

I = Interested คือ มีความสนใจใส่ใจในงานบริการที่ทำด้วยความเต็มใจ

C = Cleanliness คือ ความสะอาด การบริการที่ดี อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ หรือพนักงานบริการต้องมีความสะอาด

E = Endurance คือ ความอดทน อดกลั้น งานบริการจะต้องพบเจอกับบุคคลหลายประเภท ทั้งประเภทเฉย ๆ ร้อนรน จุกจิกขี้บ่น ผู้ให้บริการต้องมีความอดทน

S = Smile คือ การยิ้มแย้มแจ่มใส การมีมิตรภาพต่อผู้มารับบริการทุกคนโดยทั่วหน้าไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะใด ๆ ทั้งสิ้น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักขิตานนท์, ศุภร เสรีรัตน์ และองอาจ ปทะวานิช (2546, น. 210-212) กล่าวว่า บริการ (Service) เป็นกิจกรรมผลประโยชน์หรือความพึงพอใจที่จะสนองความต้องการแก่ลูกค้า

Kotler (2003) ได้นิยามไว้ว่า การบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิบัติการที่กลุ่มบุคคลหนึ่งสามารถนำเสนอให้อีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถจับต้องได้และไม่ส่งผลของความเป็นเจ้าของสิ่งใด ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวอาจจะรวมหรือไม่รวมอยู่กับสินค้าที่มีตัวตนได้

พรเทพ ปิยวัฒนาเมธา (2536) กล่าวว่า หมายถึง การตอบสนองลูกค้าในสิ่งที่ลูกค้าต้องการภายในเวลาที่เกิดความต้องการและในรูปแบบที่ตรงกับต้องการ

จิตรา ขำนิวิทย์กรณ์ (อ้างถึงใน ศรีธัญญา วรากุลวิทย์, 2546) กล่าวว่า การบริการ หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำที่อำนวยความสะดวกสบายและความปลอดภัยที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น การคมนาคม การสื่อสาร การประกันภัย

อมรา ผูกบุญเชิด (อ้างถึงใน กิตติพัฒน์ อินทนิโลดม, 2544) กล่าวว่า งานบริการ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขแห่งการให้ในรูปแบบที่จับต้องได้ (รูปธรรม) และไม่สามารถจับต้องได้ (นามธรรม) โดยการให้ความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องและมีอัธยาศัยเป็นพื้นฐาน

ศุภนิตย์ โชครัตนชัย (2536) ให้คำจำกัดความของการบริการ ไว้ว่า เป็นกระบวนการของการปฏิบัติตนเพื่อผู้อื่น อันที่จะส่งผลให้ผู้อื่นได้รับความสุข ความสะดวก หรือ ความสบาย นอกจากนี้ การบริการยังเป็นการกระทำที่เกิดจากจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี ช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรมีน้ำใจไมตรีให้ความสะดวกรวดเร็ว ให้ความเป็นธรรมและความเสมอภาค

ซึ่งการให้บริการจะมีทั้งผู้ส่งและผู้รับ กล่าวคือ ถ้าเป็นการบริการที่ดีเมื่อผู้ให้บริการไปแล้ว ผู้รับบริการจะเกิดความประทับใจเกิดทัศนคติที่ดี

จินตนา บุญบงการ (2539) นิยามคำว่า บริการ คือ สิ่งที่จับสัมผัสและต้องได้ยากและเสื่อมสูญหายไปได้ง่าย บริการจะทำการขึ้นทันทีและส่งมอบให้ผู้รับบริการทันทีหรือเกือบทันที

วีระพงษ์ เณิมจิระรัตน์ (2542) ได้นิยามการบริการว่า พฤติกรรม กิจกรรม การกระทำที่บุคคลหนึ่งทำให้อีกบุคคลหนึ่งโดยมีเป้าหมายและมีความตั้งใจในการส่งมอบบริการอันนั้น” หรือ “บริการ คือ สิ่งที่จับ สัมผัส และต้องได้ยากและเป็นสิ่งที่เสื่อมสูญสลายไปได้ง่าย บริการจะได้รับการทำขึ้นและจะส่งมอบให้ผู้รับบริการ (ลูกค้า) เพื่อใช้สอยบริการนั้น ๆ ได้โดยทันทีหรือในเวลาเกือบทันทีทันทีที่มีการให้บริการนั้น

รวีวรรณ โปรงรุ่งโรจน์ (2551) กล่าวว่า การบริการมีความสำคัญต่อหน่วยงานบริการ คือ ช่วยให้หน่วยงานมีความแตกต่างจากคู่แข่งขึ้น ทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงมูลค่าที่เพิ่มขึ้น ช่วยรักษาผู้บริโภคเดิมและช่วยดึงดูดผู้บริโภคเป้าหมายรายใหม่ ตลอดจนช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหน่วยงาน นอกจากนี้การบริการยังมีความสำคัญต่อผู้รับบริการ กล่าวคือ ช่วยตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของผู้รับบริการทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และจิตใจ

ยุพวรรณ วรรณวานิชย์ (2548) กล่าวว่า การบริการ หมายถึง สินค้าหรือบริการ ซึ่งนับจากผลประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit) มาจากสินค้าหรือมาจากการบริการ ถ้ามาจากสินค้าอย่างเดียวโดยปราศจากคุณค่า (Value) ถือเป็นสินค้า แต่หากเป็นการให้บริการเพียงอย่างเดียวไม่มีตัวสินค้าจะเป็นการบริการ เช่น การใช้บริการสปาที่มีการบริการเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคครอบครองได้เพียงการบริการในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อเวลาที่ว่างหมดไปการบริการย่อมถือเป็นการสิ้นสุด

นอกจากนี้การบริการยังเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจจากจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี ต้องการช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมและความเสมอภาคแก่ผู้รับบริการ ซึ่งการให้บริการมีทั้งผู้ส่งและผู้รับ ถ้าเป็นการบริการที่ดี เมื่อผู้ให้บริการไปแล้ว ผู้รับบริการจะเกิดความประทับใจหรือเกิดทัศนคติที่ดีอีกด้วย

บริการมีลักษณะที่สำคัญ 4 ลักษณะดังนี้

- 1) ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangibility) บริการไม่สามารถมองเห็น หรือเกิดความรู้สึกได้ก่อนที่จะมีการซื้อ ตัวอย่าง คนไข้ไปหาจิตแพทย์ไม่สามารถบอกได้ว่า ตนจะได้รับบริการในรูปแบบใดเป็นการล่วงหน้า ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยงของผู้ซื้อ ผู้ซื้อต้องพยายามวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคุณภาพและประโยชน์จากบริการที่เขาจะได้รับเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ในการซื้อในแง่ของสถานที่ ตัวบุคคล เครื่องมือวัสดุที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร สัญลักษณ์และราคา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ขายบริการจะต้องจัดหาเพื่อเป็นหลักประกัน ให้ผู้ซื้อสามารถตัดสินใจได้เร็วขึ้น

(1) สถานที่ (Place) ต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่น และความสะดวกให้กับผู้
ที่มาติดต่อ

(2) บุคคล (People) พนักงานที่ขายบริการต้องมีการแต่งตัวที่เหมาะสม บุคลิก
ดีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาไพเราะเพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและเกิดความเชื่อมั่นว่าบริการที่
จะซื้อดีด้วย

(3) เครื่องมือ (Equipment) อุปกรณ์ภายในสำนักงานจะต้องทันสมัยมีประ
สิทธิภาพการให้บริการที่รวดเร็ว เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจ

(4) วัสดุสื่อสาร (Communication Material) สื่อโฆษณาและเอกสารการ
โฆษณาต่าง ๆ จะต้องสอดคล้องกับลักษณะของบริการที่เสนอขายและลักษณะของลูกค้า

(5) สัญลักษณ์ (Symbols) คือ ชื่อตราสินค้า หรือเครื่องหมายตราสินค้าที่ใช้ใน
การให้บริการเพื่อให้ผู้บริโภคเรียกชื่อได้ถูก ควรมีลักษณะสื่อความหมายที่ดีเกี่ยวกับบริการที่เสนอขาย

(6) ราคา (Price) การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับ
การให้บริการชัดเจน และง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่แตกต่างกัน

2) ไม่สามารถแบ่งแยกการให้บริการ (Inseparability) การให้บริการเป็นการผลิต
และการบริโภคในขณะเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ขายหนึ่งรายสามารถให้บริการลูกค้าในขณะนั้นได้หนึ่งราย
เนื่องจากผู้ขายแต่ละรายมีลักษณะเฉพาะตัวไม่สามารถให้คนอื่นให้บริการแทนได้เพราะต้องผลิตและ
บริโภคในเวลาเดียวกันทำให้การขายบริการอยู่ในวงจำกัดในเรื่องของเวลา

3) ไม่แน่นอน (Variability) ลักษณะของบริการไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับว่าผู้ขายบริการ
เป็นใครจะให้บริการเมื่อไร ที่ไหน และอย่างไร ดังนั้นผู้ซื้อบริการจะต้องรู้ถึงความไม่แน่นอนในบริการ
และสอบถามผู้อื่นก่อนที่จะเลือกรับบริการในแง่ผู้ขายบริการจะต้องมีการควบคุมคุณภาพทำ ได้ 2
ขั้นตอน คือ

(1) ตรวจสอบ คัดเลือกและฝึกอบรมพนักงานที่ให้บริการรวมทั้งมนุษยสัมพันธ์
ของพนักงานที่ให้บริการ เช่น ธุรกิจสายการบิน โรงแรม และธนาคาร ต้องเน้นในด้านการฝึกอบรมใน
การให้บริการที่ดี

(2) ต้องสร้างความพอใจให้ลูกค้า โดยเน้นการใช้ การรับฟังคำแนะนำและ
ข้อเสนอแนะของลูกค้าการสำรวจข้อมูลลูกค้าและการเปรียบเทียบ ทำให้ได้รับข้อมูลเพื่อการแก้ไข
ปรับปรุงบริการให้ดีขึ้น

4) ไม่สามารถเก็บไว้ได้ (Perish Ability) บริการไม่สามารถผลิตเก็บไว้ได้เหมือน
สินค้าอื่นถ้าความต้องการมีสม่ำเสมอการให้บริการก็จะมีปัญหา แต่ถ้าลักษณะความต้องการไม่
แน่นอนจะทำให้เกิดปัญหา คือ บริการไม่ทัน หรือไม่มีลูกค้า กลยุทธ์การตลาดที่นำมาใช้เพื่อปรับความ
ต้องการซื้อให้สม่ำเสมอและปรับการให้บริการไม่ให้เกิดปัญหามากหรือน้อยเกินไป มีดังนี้

(1) กลยุทธ์เพื่อปรับความต้องการซื้อ (Demand) มีดังนี้ 1. การตั้งราคาให้แตกต่างกัน (Differential Pricing) เพื่อปรับความต้องการซื้อให้สม่ำเสมอคือการตั้งราคาสูงในช่วงความต้องการซื้อสูงและตั้งราคาต่ำในช่วงความต้องการซื้อต่ำ 2. กระตุ้นในช่วงที่มีความต้องการซื้อต่ำ (Nonpeak Demand Can be Cultivated) โดยจัดกิจกรรมลดราคาและส่งเสริมการขาย 3. การให้บริการเสริม (Complementary Service) 4. ระบบการนัดหมาย (Reservation Systems) เพื่อให้ทราบถึงจำนวนลูกค้าที่แน่นอนเพื่อการวางแผนการให้บริการที่เหมาะสม และเพื่อปรับระดับปริมาณดีที่เหมาะสม

(2) กลยุทธ์เพื่อปรับการให้บริการเสนอขาย (Supply) มีดังนี้ 1. เพิ่มพนักงานชั่วคราว (Part – Time Employees) 2. การกำหนดวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพในช่วงคนมาก (Peak – Time Efficiency Routines) 3. ให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการให้บริการ (Increased Consumer Participation) 4. การให้บริการร่วมกันระหว่างผู้ขาย (Shared Service) 5. การขยายสิ่งอำนวยความสะดวกในอนาคต (Facilities for Future Expansion)

การบริการ คือ กิจกรรมหรือผลประโยชน์ใด ๆ ก็ตามที่บุคคลหนึ่งสามารถเสนอให้อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจจับต้องได้และไม่ทำให้เกิดความเป็นเจ้าของใด ๆ ทั้งสิ้น การผลิตบริการนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าก็ได้ (Kotler & Bloom, 1984; Kotler, 1988, อ้างถึงใน จีรกีตินวรัตน์ ณ อยุธยา, 2547, น. 6)

การบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือชุดของกิจกรรมที่โดยทั่วไปมีอาจจับต้องได้ซึ่งตามปกติมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีการติดต่อกันระหว่างลูกค้ากับพนักงานผู้ให้บริการ และ/ หรือกับทรัพยากรที่มีตัวตนหรือสินค้า และ/ หรือระบบของผู้ให้บริการนั้น ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาให้กับลูกค้านั่นเอง (Gronross, 1990, อ้างถึงใน จีรกีตินวรัตน์ ณ อยุธยา, 2547, น. 6)

การบริการ เป็นกิจกรรมที่ถูกเสนอขาย ซึ่งให้ผลตอบแทนในรูปของผลประโยชน์และความพึงพอใจ โดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในตัวสินค้า (Blois, 1974, อ้างถึงใน จีรกีตินวรัตน์ ณ อยุธยา, 2547)

บริการ (Service) เป็นกิจกรรม ผลประโยชน์ หรือความพึงพอใจที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล โรงแรม ธนาคาร เป็นต้น (ปณิศา ลัญจนาพันธ์, 2548, น. 163)

บริการเป็นปฏิกริยาหรือการปฏิบัติงานที่ฝ่ายหนึ่งเสนอให้กับฝ่ายอื่น แม้ว่า กระบวนการ (Process) อาจผูกพันกับตัวสินค้าก็ตาม แต่ปฏิบัติการก็เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น จับต้องไม่ได้และไม่สามารถครอบครองได้และบริการเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างคุณค่าและจัดหาคุณประโยชน์ (Benefits) ให้แก่ลูกค้าในเวลาและสถานที่เฉพาะแห่ง อันเป็นผลมาจากการที่ผู้รับบริการหรือผู้แทนนำเอาความเปลี่ยนแปลงมาให้ (เลิฟลือก และไรท์, 2546, น. 4) จากความหมายที่กล่าวทั้งหมดอาจ

สรุปความหมายของบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือ กระบวนการในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล หรือองค์กรในอันที่จะทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ หรือความสุข หรือความสะดกสบาย หรือได้รับความพึงพอใจ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการนั้นได้ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้าก็ได้

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

2.4.1 ความหมายของส่วนประสมทางการตลาด

Kotler (2003) ได้อธิบายไว้ว่า ส่วนประสมการตลาด เป็นตัวแปรที่สามารถควบคุมได้ทางการตลาด หมายถึง การสนองความต้องการเป็นตัวแปรที่สามารถควบคุม และสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ สุดาตวง เรืองรุจิระ (2543, น. 29) กล่าวว่า ส่วนประสมการตลาด หมายถึง องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาดเป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด กุลวดี คูหะโรจนานนท์ (2545, น. 16) กล่าวสรุปไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อม เพื่อให้กิจการอยู่รอดหรืออาจเรียกได้ว่าส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ถูกใช้เพื่อสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ทำให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายพอใจและมีความสุขได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541)

สรุปว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ทั้งองค์จะต้องนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อสนองความพึงพอใจของตลาดเป้าหมายด้วยเครื่องมือต่อไปนี้การพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดเป็นส่วนสำคัญในการตลาดมาก เพราะการที่จะเลือกใช้กลยุทธ์การตลาดให้ตรงกับตลาดเป้าหมายได้ถูกต้องนั้น จะต้องสร้างสรรค์ส่วนประสมทางการตลาดขึ้นมาในอัตราส่วนที่พอเหมาะกัน ซึ่งในการกำหนดส่วนประสมทางการตลาด(Marketing Mix) หรือ (4P's) นั้น ประกอบด้วยเครื่องมือต่อไปนี้

1) ด้านผลิตภัณฑ์

บริการจะเป็นผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่ง แต่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีตัวตน (Intangible Product) ไม่สามารถจับต้องได้มีลักษณะเป็นอาการนาม ไม่ว่าจะเป็นความสะอาด ความรวดเร็ว ความสบายตัว ความสบายใจ การให้ความเห็น การให้คำปรึกษา เป็นต้น บริการจะต้องมีคุณภาพ เช่นเดียวกับสินค้า แต่คุณภาพของบริการจะต้องประกอบมาจากหลายปัจจัยที่ประกอบกัน ทั้งความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของพนักงาน ความทันสมัยของอุปกรณ์ความรวดเร็ว และต่อเนื่องของขั้นตอนการส่งมอบบริการ ความสวยงามของสถานที่รวมถึงอธยาศัยไมตรีของ พนักงานทุกคน

ประเภทของธุรกิจบริการสามารถจัดได้ 4 ประเภท ดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546, น. 431)

(1) ผู้ซื้อเป็นเจ้าของสินค้าและนำสินค้าไปรับบริการจากผู้ขาย เช่น บริการซ่อมรถยนต์

(2) ผู้ขายเป็นเจ้าของสินค้าและขายบริการให้กับผู้ซื้อ เช่น บริการเครื่องถ่ายเอกสาร

(3) เป็นการซื้อบริการและมีสินค้าควบมาด้วย เช่น ร้านอาหาร

(4) เป็นการซื้อบริการโดยไม่มีตัวสินค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ธนาคาร ประกันชีวิตบริการ เสริมสวย ลักษณะของการบริการมีลักษณะสำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้

(4.1) ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangibility) บริการไม่สามารถมองเห็นหรือเกิดความรู้สึกก่อนที่จะมีการซื้อ

(4.2) ไม่สามารถแบ่งแยกการให้บริการ (Inseparability) การให้บริการเป็นการผลิตและ การบริโภคในขณะเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ขายรายหนึ่งสามารถให้บริการลูกค้าในขณะนั้นได้หนึ่ง รายเนื่องจากผู้ขายแต่ละรายมีลักษณะเฉพาะตัว ไม่สามารถให้คนอื่นให้บริการแทนได้เพราะ ต้องผลิตและบริโภคในเวลาเดียวกัน

(4.3) ไม่แน่นอน (Variability) ลักษณะการบริการไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าผู้ขายบริการเป็น ใครจะให้บริการเมื่อไร ที่ไหน และอย่างไร ดังนั้นผู้ซื้อบริการจะต้องรู้ถึงความไม่แน่นอนในการ บริการและสอบถามผู้อื่นก่อนที่จะเลือกรับบริการ ในแง่ผู้ขายบริการมีการควบคุมคุณภาพ 2 ขั้นตอน คือ

(4.3.1) ตรวจสอบ คัดเลือก และฝึกอบรมพนักงานที่ให้บริการ

(4.3.2) ต้องสร้างความพอใจให้ลูกค้า

(4.4) ไม่สามารถเก็บไว้ได้ (Perishability) บริการไม่สามารถผลิตเก็บไว้ได้เหมือนสินค้าอื่น ๆ ถ้าความต้องการมีสม่ำเสมอการบริการก็จะมีปัญหา แต่ถ้าลักษณะความต้องการไม่แน่นอนจะทำให้เกิดปัญหาคือ บริการไม่ทันหรือไม่มีลูกค้า งานบริการมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคจะรับรู้คุณภาพการให้บริการ โดยขึ้นอยู่กับ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (Armstrong and Kotler, 2003, p. 4) หรือหมายถึง การสร้างคุณภาพบริการให้เป็นที่ยอมรับซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ขายให้บริการกับลูกค้า ลูกค้าจะยอมรับ หรือไม่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งลูกค้าจะพิจารณาคุณภาพของการให้บริการในด้าน ต่าง ๆ ดังนี้

(4.4.1) คุณภาพด้านเทคนิค

(4.4.2) คุณภาพด้านหน้าที่

(4.4.3) คุณภาพบริการที่ลูกค้าสามารถประเมินได้ก่อนซื้อ

(4.4.4) คุณภาพด้านประสบการณ์

(4.4.5) คุณภาพความเชื่อถือได้

2) ด้านราคา

ราคาเป็นสิ่งที่กำหนดรายได้ของกิจการ กล่าวคือ การตั้งราคาสูงก็จะทำให้ธุรกิจมีรายได้สูงขึ้น การตั้งราคาต่ำก็จะทำให้รายได้ของธุรกิจนั้นต่ำ ซึ่งอาจจะนำไปสู่สถานะขาดทุนได้ อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าธุรกิจหนึ่งจะตั้งราคาได้ตามใจชอบ ธุรกิจจะต้องอยู่ในสถานะของการมีคู่แข่งหากตั้งราคาสูงกว่าคู่แข่งมาก แต่บริการของธุรกิจนั้นไม่ได้มีคุณภาพสูงกว่า คู่แข่งมาก เท่ากับราคาที่เพิ่ม ย่อมทำให้ลูกค้าไม่มาใช้บริการกับธุรกิจนั้นต่อไป หากธุรกิจตั้ง ราคาต่ำก็จะนำมาสู่สงครามราคา เนื่องจากคู่แข่งรายอื่นสามารถลดราคาได้ในเวลาอันรวดเร็ว ในมุมมองของลูกค้า การตั้งราคามีผลเป็นอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อบริการของลูกค้าและ ราคาของการบริการเป็นปัจจัยสำคัญในการบอกถึงคุณภาพที่จะได้รับ กล่าวคือ ราคาสูง คุณภาพในการบริการน่าจะสูงด้วย ทำให้มีภาพหรือความคาดหวังของลูกค้าต่อบริการที่จะได้รับ สูงด้วย แต่ผลที่ตามมาคือ บริการต้องมีคุณภาพตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าได้ ในขณะที่การตั้งราคาต่ำ ลูกค้ามักคิดว่าจะได้รับบริการที่มีคุณภาพตามไปด้วย ซึ่งถ้าหากต่ำมาก ๆ ลูกค้าอาจจะไม่ใช้บริการได้เนื่องจากไม่กล้าเสี่ยงต่อบริการที่จะได้รับ ดังนั้นการตั้งราคาในธุรกิจบริการเป็นเรื่องที่ซับซ้อนยากกว่าการตั้งราคาของสินค้ามาก ซึ่งผู้บริหารต้องไม่ลืมว่าราคาก็จะเป็นเงินที่ลูกค้าต้องจ่ายออกไปเพื่อการรับบริการกับธุรกิจหนึ่ง ๆ ดังนั้นการที่ธุรกิจตั้งราคาสูง ก็หมายความว่าลูกค้าที่มาใช้บริการก็ต้องจ่ายเงินสูงด้วย ผลที่ตามมาก็คือลูกค้าจะมีการเปรียบเทียบราคากับคู่แข่ง หรืออย่างน้อยจะเปรียบเทียบกับความคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ

3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

ในการให้บริการนั้น สามารถให้บริการผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายได้ 4 วิธีคือ

(1) การให้บริการผ่านร้าน การให้บริการแบบนี้เป็นแบบที่ทำกันมานาน เช่น ร้านตัดผม ร้านซักรีด ร้านให้บริการ อินเทอร์เน็ต ให้บริการด้วยการเปิดร้านค้าตามตึกแถวในชุมชน หรือ ในห้างสรรพสินค้า แล้วขยายสาขาออกไปเพื่อให้บริการลูกค้าได้สูงสุด โดยร้านประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับบริการและผู้ให้บริการมาพบกัน ณ สถานที่แห่งหนึ่งโดยการเปิด ร้านค้าขึ้นมา

(2) การให้บริการถึงที่บ้านลูกค้าหรือสถานที่ที่ลูกค้าต้องการการให้บริการแบบนี้เป็นการส่งพนักงานไปให้บริการถึงที่บ้านลูกค้า หรือสถานที่ที่อื่นตามความสะดวกของลูกค้า เช่น การบริการจัดส่งอาหารตามสั่ง การให้บริการส่งพยาบาลไปดูแลผู้ป่วย การส่งพนักงานทำความสะอาดให้ไปทำความสะอาดอาคาร การบริการปรึกษาคดีถึงที่ทำงานลูกค้า การจ้างวิทยากรมาฝึกอบรมที่โรงแรมแห่งหนึ่ง การให้บริการแบบนี้ธุรกิจไม่จำเป็นต้องมีการจัดตั้งสำนักงานที่หรูหรา หรือการ

เปิดเป็นร้านค้าให้บริการ สำนักงานอาจจะเป็นเจ้าของ หรืออาจจะมีสำนักงานแยกต่างหาก แต่ลูกค้าติดต่อธุรกิจด้วยการใช้โทรศัพท์หรือโทรสาร เป็นต้น

(3) การให้บริการผ่านตัวแทน การให้บริการแบบนี้เป็นการขยายธุรกิจด้วยการขายแฟรนไชส์หรือการจัดตั้งตัวแทนในการให้บริการ เช่น แมคโดนัลด์หรือเคเอฟซีที่ขยายธุรกิจไปทั่วโลก บริษัทการบินไทยขายตั๋ว เครื่องบินผ่านบริษัทท่องเที่ยว และโรงแรมต่าง ๆ เช่น เซอรอตัน แมริออตต์ เป็นต้น

(4) การให้บริการผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ การบริการแบบนี้เป็นการบริการที่ค่อนข้างใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยีมาช่วยลดต้นทุนจากการจ้างพนักงาน เพื่อให้การบริการเป็นไปได้ง่าย สะดวกและทุกวันตลอด 24 ชั่วโมง เช่น การให้บริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม เครื่องแลกเงินตราต่างประเทศ แก้อัปเดตอัตโนมัติเครื่องชั่งน้ำหนัก หยอดเหรียญตามศูนย์การค้า การให้บริการ ดาว์นโหลด ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต

4) ด้านการส่งเสริมการตลาด

การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขาย กับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรมการซื้อ (Behavior) หรือหมายถึงเครื่องมือ ที่ใช้เพื่อแจ้งข่าวสาร เพื่อจูงใจและเตือนความทรงจำตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของส่วนประสมทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึงองค์ประกอบรวมของการใช้ความพยายามในเรื่องของการส่งเสริมการตลาด ซึ่งประกอบด้วย การโฆษณา การขายโดยใช้พนักงาน การส่งเสริมการตลาด การตลาดทางตรง การให้ข่าวและ การประชาสัมพันธ์หรือหมายถึง การประสมประสานการขายโดยใช้พนักงานขาย และการขาย โดยไม่ใช้พนักงานขาย จากความหมายจะเห็นลักษณะของส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งมีการจัดประเภทเป็น

(1) การโฆษณา (Advertising) เป็นรูปแบบค่าใช้จ่ายในการเสนอขายโดยไม่ใช้บุคคล เกี่ยวกับความคิด (Idea) สินค้า (Goods) หรือบริการ (Services) โดยผู้อุปถัมภ์รายการลักษณะของการโฆษณา มีดังนี้

(1.1) การโฆษณาต่อชุมชน (Public presentation) ในกรณีนี้การโฆษณาเป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มชนจำนวนมาก จึงต้องเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องไม่ผิดกฎหมายและมีมาตรฐานที่ดี

(1.2) การเผยแพร่ข่าวสาร (Pervasiveness) การโฆษณาเป็นวิธีการที่ผู้ขายเสนอข้อมูลซ้ำกันหลายครั้งเพื่อให้ผู้ซื้อยอมรับและเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างคู่แข่งต่าง ๆ

(1.3) การแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง (Amplified Expressiveness) การโฆษณาเป็นการแสดงความคิดเห็นออกมาในรูปภาพ เสียง สิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลบริษัท

(1.4) ไม่เกี่ยวกับคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ (Impersonality) การโฆษณาเป็นการให้ข้อมูลกับคนจำนวนมากไม่ใช่การเสนอขายกับคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ

(2) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นการติดต่อสื่อสารทางตรงแบบ เผชิญหน้า ระหว่างผู้ขายและลูกค้าที่คาดหวัง การขายโดยใช้พนักงานขาย มีคุณสมบัติดังนี้

(2.1) การเผชิญหน้าระหว่างบุคคล (Personal confrontation) การใช้พนักงานขายเป็นการขายแบบเผชิญหน้าระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป ผู้ขายสามารถสังเกตลักษณะและความต้องการของผู้ซื้อได้อย่างใกล้ชิดและสามารถปรับปรุงการเสนอขายได้ทันทีทันใด เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดความต้องการและเกิดการตัดสินใจซื้อ

(2.2) การสร้างความสัมพันธ์อันดี (Cultivation) การใช้พนักงานขายจะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้าเพื่อจูงใจให้เกิดการซื้อ

(2.3) การตอบสนอง (Response) การใช้พนักงานขายจะทำให้ลูกค้ารู้สึกว่ามีความจำเป็น โดยจะต้องยอมรับหรือปฏิเสธ ทำให้ผู้ขายรู้ผลการเสนอขายได้ทันทีทันใด

(3) การส่งเสริมการขาย (Sale Promotion) หมายถึง กิจกรรมการส่งเสริมที่นอกเหนือจากการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ซึ่งสามารถ กระตุ้นความสนใจ การทดลองใช้หรือการซื้อของการซื้อของ แต่มีคุณสมบัติที่เห็นเด่นชัด คือ 1) เป็นการติดต่อสื่อสาร (Communication) การส่งเสริมการขายทำให้เกิดความตั้งใจและให้ข้อมูล เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ 2) เป็นสิ่งกระตุ้น (Incentive) เป็นการจัดสิ่งที่มีคุณค่าพิเศษที่จะมอบให้กับ ผู้บริโภค 3) เป็นการชักจูง (Invitation) เป็นการจูงใจให้เกิดการซื้อหรือใช้ความพยายามใน ระยะเวลาที่กำหนด

(4) การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) การให้ข่าวเป็นการส่งเสริมการขายโดยไม่ใช้บุคคลที่ไม่มีการจ่ายเงินจากองค์การที่ได้รับผลประโยชน์ส่วน การประชาสัมพันธ์ หมายถึง ความพยายามในการสื่อสารเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีกับองค์การหรือผลิตภัณฑ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารที่ดีการสร้างภาพพจน์ที่ดีการเป็นบริษัทที่ดี

(5) การตลาดทางตรง (Direct Marketing) หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยตรงและสร้างให้เกิดการตอบสนองในทันทีทันใด ประกอบด้วยการขายทาง โทรศัพท์ จดหมายตรง แคตตาล็อก โทรศัพท์วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ที่จูงใจผู้บริโภคตอบกลับ เพื่อการซื้อ เพื่อรับของตัวอย่าง

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

2.5.1 ความหมายของการประเมิน

ผู้ให้ความหมายของความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

กู๊ด (Good, 1959, p. 376) ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ ได้แก่

1) ความหมายทั่วไปหมายถึง ความเชื่อ ความเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึก หรือทัศนคติที่ยัง ไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอน และยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์ หรือกล่าวกว้าง ๆ ได้ว่า มีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้

2) ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูลหรือบุคคลที่เชื่อถือได้

ความคิดเห็นสาธารณะ หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวม ๆ ของกลุ่มคนในสังคม ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง

แคทซ์ (Katz, 1961, p. 343, อ้างถึงใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526) ให้ความหมาย ว่าทัศนคติ หมายถึง ส่วนประกอบสองส่วน คือ ความรู้สึกในการที่จะชอบหรือไม่ชอบ ความรู้ หรือความเชื่อ ซึ่งอธิบายถึงลักษณะตลอดจนความสัมพันธ์ของสิ่งหนึ่งที่มีต่อสิ่งอื่น ๆ

โคลาซา (Kolasa, 1969, p. 386) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลในการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการประเมินผล (Evaluation) เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากเหตุการณ์แวดล้อม (Circumstances)

สุโท เจริญสุข (2525, อ้างถึงใน สุทธิการต์ ชูทอง, 2551, น. 6) ความคิดเห็นเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, น. 3) ให้ความหมายทัศนคติว่า หมายถึง ความคิดเห็น ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะปฏิบัติเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

ระวีวรรณ สานจันทร์ (2538, น. 18) ได้ให้คำนิยามว่า เป็นการแสดงออกถึงเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะโดยใช้สติปัญญา ประสพการณ์จากการเรียนรู้การศึกษา ประกอบกับ ความคิดเห็นนี้อาจเป็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยก็ได้ความคิดเห็นนี้ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา

เฮอล็อก (Hurlock, 1995, อ้างถึงใน เสกสิทธิ์ สุวรรณโชติ, 2550, น. 8) ได้ให้คำนิยามว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่ บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดง เหตุผลสนับสนุน หรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปล ความหมายของ

ข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็น อาจจะมีการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2538, น. 174-178) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความ” ที่เป็นคำนำหน้ากริยาหรือคำวิเศษ เพื่อแสดงภาพและให้ความหมายของ “คิดเห็น” ว่าเป็นคำกริยาที่แปลว่าเข้าใจ ดังนั้น “ความคิดเห็น” จึงมีความหมายรวมว่า เป็นการแสดงภาพของความเข้าใจ

- 1) ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัย หลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไป
- 2) ทักษะหรือประมาณการเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง
- 3) คำแถลงที่ยอมรับนับถือกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้นำมาขอปรึกษา คำว่า “ความคิดเห็น” มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าเจตคติ ซึ่งมีคำอธิบายไว้ว่า แนวโน้มบุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มา และกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยาสนับสนุน หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน

เศกกร วัฒนพงษ์ (2542, น. 8) สรุปได้ว่าความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออกถึง ความเชื่อ ทักษะการวินิจฉัยการพิจารณาหรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบ โดยได้รับอิทธิพลมาจากทัศนคติ และข้อเท็จจริงความรู้ที่มีอยู่ของผู้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นอาจจะแสดงออกโดยการพูด หรือ การเขียนก็ได้

เวสเตอร์ (Webster, 1999, p. 385) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของการตัดสินใจหรือการลงความเห็นเกี่ยวกับบุคคลใดหรือสิ่งใด เป็นการประเมินสถานการณ์หรือประเมินค่าตามความเชื่อหรือความรู้สึกร โดยความเชื่อนั้นมีน้ำหนักมากกว่าความประทับใจแต่น้อยกว่าความรู้สึกอันแท้จริง

2.5.2 ลักษณะของทัศนคติ

ฉัตรชนก โสมาลัย (2542, น. 10) ได้สรุปทัศนคติไว้ 4 ประการ คือ

- 1) ทัศนคติเป็นสภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบสนองต่อเหตุการณ์ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะ หรือจะเรียกว่า สภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมจริง
- 2) ทัศนคติจะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มี การเปลี่ยนแปลง
- 3) ทัศนคติเป็นตัวแปรแฝงที่นำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับความรู้สึกร นึกคิด ไม่ว่าจะเป็นรูปของการแสดงออกโดยวาจา หรือแสดงความรู้สึก ตลอดจนการที่จะต้องเผชิญ หรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4) ทักษะการมีคุณสมบัติของแรงจูงใจในอันที่จะทำให้บุคคลประเมินผล หรือเลือกสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าต่อไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

2.5.3 องค์ประกอบของทัศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, น. 3-5) กล่าวว่า เป็นความคิดเห็น ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

- 1) องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ ความคิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกัน
- 2) องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนประกอบ ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นตัวสร้างความคิดอีกต่อหนึ่ง
- 3) องค์ประกอบทางด้านปฏิบัติ (Behavioral Component) องค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสมจะเกิดปฏิบัติ หรือมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้มองเห็นองค์ประกอบของทัศนคติอย่างชัดเจนขึ้น

จากความหมายของความคิดเห็นและทัศนคติข้างต้น สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกเพื่อให้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ผ่านกระบวนการการพิจารณาวิเคราะห์ หรือตามประสบการณ์ของบุคคลที่แสดงออกตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยการแสดงออกนั้นอาจแสดงออกในรูปของอาการปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง การแสดงท่าทางการพูดหรือเขียนก็ได้

2.6 ข้อมูลสถานที่ที่มีสัตว์เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลพื้นที่พื้นฐานของจังหวัดภูเก็ต ถือเป็นข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องที่จะต้องนำมาพิจารณา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวปวงช้าง ในจังหวัดภูเก็ต โดยศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงาน ททท. ภูเก็ต (2555) ได้ให้ข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

ภูเก็ต เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของประเทศไทยเพราะความสวยงามของหาดทรายสีขาว และน้ำทะเลสีฟ้าใส จึงได้ชื่อว่าเป็นไข่มุกแห่งท้องทะเลอันดามัน เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก เพียบพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เดิมคำว่า ภูเก็ต นั้นใช้คำว่า “ภูเก็จ” แปลว่า เมืองแก้ว ซึ่งตรงกับความหมายเดิมที่ชาวทมิฬเรียกเมืองนี้ว่า “มณิคราม” ภูเก็ตเป็นที่รู้จักของนักเดินเรือที่ใช้เส้นทางระหว่างจีนกับอินเดีย โดยผ่านแหลมมลายู หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดก็คือ หนังสือภูมิศาสตร์และแผนที่เดินเรือของปโตเล กล่าวถึง การเดินทางจากแหลม

สุวรรณภูมิลงมาแหลมมลายูต้องผ่านแหลม “จิงซีลอน” ซึ่งก็คือเกาะภูเก็ตนั่นเอง จากประวัติศาสตร์ไทย ภูเก็ตเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรตามพรลิงก์ต่อมาจนถึงอาณาจักรศรีวิชัย สืบต่อมาจนถึงสมัยอาณาจักรศรีธรรมนคร เรียกเกาะภูเก็ตว่า “เมืองตะกั่วกลาง” เป็นเมืองที่ 11 ใน 12 เมืองนักขัตต โดยให้ตราเป็นรูปสุนัข จนถึงสมัยสุโขทัย เมืองกลางไปขึ้นกับเมืองตะกั่วป่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวฮอลันดา ได้สร้างสถานที่เก็บสินค้าเพื่อรับซื้อแร่ดีบุกจากเมืองภูเก็ตในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รวบรวมหัวเมืองชายทะเลตะวันตกตั้งเป็น มณฑลภูเก็ต และเมื่อปีพุทธศักราช 2476 ได้ยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาล เปลี่ยนมาเป็นจังหวัดภูเก็ต จนถึงปัจจุบัน

พื้นที่จังหวัดภูเก็ตประมาณร้อยละ 70 เป็นภูเขาสลับซับซ้อนทอดจากแนวทิศเหนือถึงทิศใต้ เกาะภูเก็ตมีความยาว 48.7 กิโลเมตร และกว้าง 21.3 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมเกาะต่าง ๆ ประมาณ 570 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอกลาง และอำเภอกะทู้ ภูเก็ตมีลักษณะภูมิอากาศแบบเส้นศูนย์สูตร อยู่ในเขตอิทธิพลลมมรสุมอากาศจึงอบอุ่นและชุ่มชื้นตลอดปี มีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝน ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน และฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน

2.6.1 อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อช่องปากพระ จังหวัดพังงา เชื่อมโดยสะพานสารสินและสะพานท้าวเทพกระษัตรี

ทิศใต้ ติดต่อกับทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับทะเลเขตจังหวัดพังงา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

2.6.2 สถานที่ท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวในที่นี้จะยกตัวอย่างสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการนำสัตว์ชนิดต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1) สวนสัตว์ภูเก็ต อยู่ระหว่างเส้นทางจากตัวเมืองไปอ่าวฉลอง เลี้ยวซ้ายที่ซอยป่าหาลาย ถนนเจ้าฟ้า ภายในสวนสัตว์นอกจากมีสัตว์ชนิดต่าง ๆ แล้ว ยังมีการแสดงช้างและจระเข้ เปิดให้เข้าชมทุกวัน

2) สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำภูเก็ต ตั้งอยู่ที่ปลายแหลมพันวา เป็นที่รวบรวมพันธุ์สัตว์น้ำกว่า 100 ชนิด เป็นสถานที่จัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์ไม้น้ำ สัตว์น้ำจืด สัตว์ทะเล รวมถึงทรัพยากรชายฝั่ง มีตู้จัดแสดงสัตว์น้ำ และนิทรรศการทางทะเล เปิดให้เข้าชมทุกวัน

3) ภูเก็ต แฟนตาซี ตั้งอยู่บริเวณหาดกมลา เป็นแหล่งบันเทิงยามราตรีที่มีการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง ภายในบริเวณมีร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและหัตถกรรมไทยต่าง ๆ อาคารออกแบบเป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ โดยดึงเอาจุดเด่นของแต่ละภาคมาใช้ตกแต่งโดยใช้แสงสีต่าง ๆ อย่างสวยงาม จุดเด่นของการแสดง คือ การแสดงจินตมายาในวังไอยรา ซึ่งเป็นการนำเอกลักษณ์ของไทยด้านวรรณคดีและวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม มาผสมผสาน นำเสนอผ่านตัวเอกของเรื่องคือ เจ้าชายกมลา และช้างคู่บารมีไอยรา และมีการแสดงด้วยบัลเล่ต์กลางเวหา มายากลนำเสนอโดยนักแสดงที่แสดงเป็นอินจันแผ่นดินสยามคู่แรกของโลกในระหว่างคันการแสดง

4) สยามนิรมิต ภูเก็ต ตั้งอยู่ 58/81 หมู่ 5 ถนนเฉลิมพระเกียรติ ร.9 (บายพาส) ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง สุดยอดการแสดงมหัศจรรย์ระดับโลก นำเสนอการแสดงศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ประกอบด้วย 3 องค์ ได้แก่ ย้อนรอยประวัติศาสตร์ ท่องไปในไตรภพ และรื่นเริงสนุกสนาน นอกจากนี้ยังมีสวนพื้นที่ของหมู่บ้านไทย จำลองบ้านไทย วิถีชีวิตของคนไทยภาคต่าง ๆ มีส่วนของตลาดน้ำโบราณลานช้าง จำลองงานวัด และจัดการแสดงวัฒนธรรมไทย

5) สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า เขาพระแทว สถานที่แห่งนี้ได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานสัตว์ป่า เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2512 ภายใต้อำเภอที่ 13,925 ไร่ เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ สามารถพบสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น กระเจง หมูป่า หมี ลิง และเป็นแห่งแรกที่พบพันธุ์ไม้หายากคือ ปาล์มหลังขาว มีสถานที่เดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ คือ น้ำตกบางแป และน้ำตกโดนไพร ซึ่งเป็นสถานีนุบาลชะนี ที่อยู่ในโครงการฟื้นฟูสภาพจิตใจของชนที่ถูกละเลยและพร้อมจะคืนสู่ป่าต่อไป

6) หมู่บ้านไทยและกล้วยสวนไม้ภูเก็ต ภายในมีการแสดงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การทำเหมืองแร่แบบดั้งเดิม การแสดงของช้าง และมีส่วนกล้วยไม้ให้ชม แต่ปัจจุบันได้ปิดการให้บริการแล้ว

7) สวนผีเสื้อและโลกแมลงภูเก็ต อยู่ห่างจากตัวเมือง 3 กิโลเมตร เดินทางไปตามถนนเยาวราช ผ่านโรงพยาบาลวชิระภูเก็ต แล้วเลี้ยวซ้ายที่สามแยกหมู่บ้านสามกองและเลี้ยวขวาที่ซอยพะเนียง เป็นสถานที่รวบรวมและอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตในเขตร้อนจำพวกผีเสื้อ และแมลงนานาชนิด โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เหมือนกับธรรมชาติ แต่ปัจจุบันได้ปิดการให้บริการแล้ว

นอกจากนั้น พบว่า ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ต ได้มีสถานประกอบการหลายแห่งที่นำช้างเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยว อีกทั้งจังหวัดภูเก็ตนั้นจัดอยู่ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 8 จากการสำรวจของกรมปศุสัตว์ที่ทำการให้บริการด้านสุขภาพของช้าง พบว่า มีประชากรช้างจำนวน 439 เชือก จากจำนวนประชากรช้างทั้งหมดของประเทศไทยจำนวน 4,961 เชือก ดังนี้

ตารางที่ 2.1 รายชื่อสถานประกอบการและจำนวนประชากรช้าง (เชือก) ในจังหวัดภูเก็ต

ลำดับ	ชื่อสถานประกอบการ	ตำบล	อำเภอ	จำนวน (เชือก)
1	แคมป์ช้างภูเก็ตแฟนตาซี	กมลา	กะทู้	61
2	ปางช้างกินรี	ฉลอง	เมือง	34
3	ไอแลนด์ซาฟารี ภูเก็ต	ฉลอง	เมือง	31
4	ปางช้างไห้	กมลา	กะทู้	28
5	ปางช้างกะหลิม	กมลา	กะทู้	25
6	ภูซาดซาฟารี	ราไวย์	เมือง	22
7	ปางช้าง AT Hill Adventure Tour	ฉลอง	เมือง	17
8	Phuket elephant ride	ราไวย์	เมือง	19
9	ปางช้างคอกช้างซาฟารี	กะรน	เมือง	19
10	สยามซาฟารี ภูเก็ต	ฉลอง	เมือง	19
11	แคมป์ช้างอะเมซิงอีเลเฟนซาฟารี	ฉลอง	เมือง	18
12	ปางช้างพระใหญ่ช้างไทย	ฉลอง	เมือง	18
13	ปางช้างไสยวน	ราไวย์	เมือง	18
14	ปางช้าง ATV seaview on tour	ฉลอง	เมือง	20
15	ปางช้างเพื่อนช้างทวีโชติ	กะทู้	กะทู้	16
16	ปางช้างนพรัตน์	กะทู้	กะทู้	15
17	ปางช้าง Paradise Trip	ฉลอง	เมือง	14
18	Elephant jungle sanctuary Phuket	สาคร	ถลาง	11
19	ปางช้างสยามนิรมิตภูเก็ต	ป่าตอง	กะทู้	7
20	บางแปซาฟารี	ป่าคลอก	ถลาง	6
21	สวนสัตว์ภูเก็ต	ฉลอง	เมือง	6
22	Phuket elephant sanctuary	ป่าคลอก	ถลาง	4
23	South Andaman	ป่าตอง	กะทู้	4
24	Eco elephant riding	เชิงทะเล	ถลาง	4
25	Elephant retirement park Phuket	เชิงทะเล	ถลาง	3
รวม				439

แหล่งที่มา: ประชากรช้าง ตามสถานที่พบจากการให้บริการด้านสุขภาพทั่วประเทศไทย

จากตารางที่ 2.1 จะเห็นได้ว่า จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนประชากรช้างที่ถูกนำมาใช้งานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อย แต่ละที่อาจจะนำมาจัดการในการดูแลจัดการที่ดีหรือไม่นั้นสามารถทราบได้จากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้

2.7 ข้อมูลเกี่ยวกับช้างและความสำคัญของช้างที่มีต่อประเทศไทย

2.7.1 ความหมายของช้าง

ช้าง เป็นสัตว์บกที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่เลี้ยงลูกด้วยนม เป็นสัตว์แข็งแรงที่มีกำลังมาก มีขาใหญ่ 4 ขา ช้างใช้เวลาการตั้งครรภ์นานถึง 22 เดือน นับว่านานที่สุดในบรรดาสัตว์บกทุกชนิด ช้างแรกเกิดมีน้ำหนักเฉลี่ย 120 กิโลกรัม ซึ่งช้างแบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ ช้างเอเชียและช้างแอฟริกา ช้างเอเชียเป็นช้างที่อยู่ในทวีปเอเชีย เช่น ประเทศไทย พม่า อินเดีย ศรีลังกา เขมร ลาว ญวน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ส่วนช้างแอฟริกาอยู่ในทวีปแอฟริกา แม้ว่าช้างทั้งสองชนิดนี้จะมีลักษณะภายนอกคล้าย ๆ กันก็ตามแต่อยู่คนละสกุลกัน เช่นเดียวกับวัว ซึ่งอยู่คนละสกุลกับควาย (บุญชู ธงนำชัยมา และคณะ, 2540)

2.7.2 วิวัฒนาการของช้าง

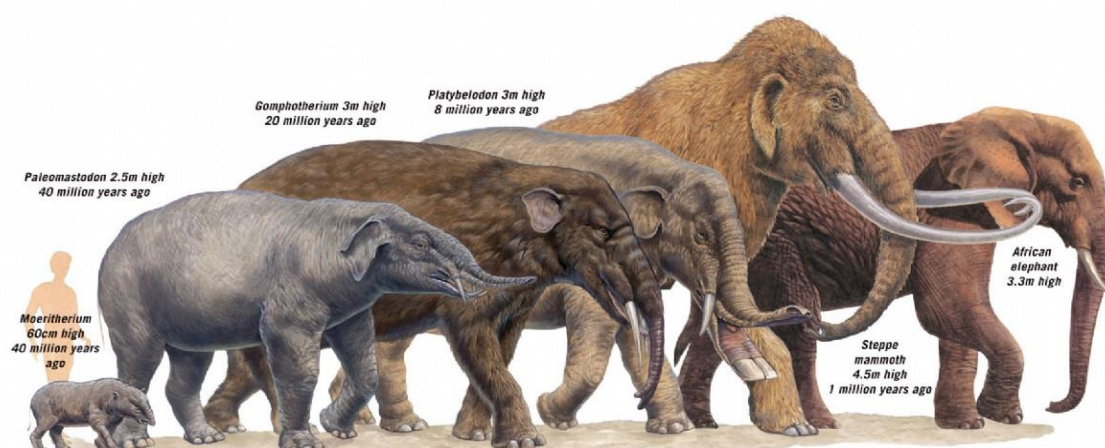
ต้นตระกูลของช้าง ถือกำเนิดขึ้นในยุคอีโอซีน เมื่อราว 55 ล้านปี เรียกว่า ช้างมอริเธอเรียม (Moeritherium) มีความสูงราว 1.6 เมตร ไม่มีงา พบมากในประเทศอียิปต์ จากนั้นค่อย ๆ แดกสายพันธุ์ออกไป โดยเริ่มจากการมีเขี้ยวและบนและเริ่มงอกออกมาเป็นงาสั้นบ้างยาวบ้าง จนกลายเป็นช้าง 4 งา มีอายุราว 28 ล้านปีก่อน ชื่อว่า เซอร์เด็นตินัส (Serdentinus) ถือเป็นช้าง 4 งาในยุคแรก ๆ ต่อมาช้างสายพันธุ์ สเตโกดอน (Stegodon) มีรูปร่างคล้ายกับช้างในปัจจุบัน ซึ่งเป็นช้างเอเชีย ในโบราณเมื่อ 7 ล้านปีก่อน นอกจากนี้ยังเล่าขานว่ามีช้างแควหรือช้างคร่อมซึ่งได้สูญพันธุ์ไปนานแล้ว เชื่อกันว่าถูกมนุษย์นำเนื้อมาทำเนื้ออย่างเค็ม และยังไม่มีการได้ออกมายืนยันข้อเท็จจริงได้

ภาพที่ 2.1 ช้างมอริเธอเรียม (Moeritherium)

แหล่งที่มา: NBC Universal (2021)

จากหลักฐานทางโบราณคดียังระบุอีกว่าบรรพบุรุษของช้างชอบอาศัยอยู่ตามลุ่มแม่น้ำ และยังเชื่อว่าช้างที่ถือกำเนิดในยุคแรก ๆ อาศัยอยู่ในแถบแอฟริกาเพราะขุดพบซากได้จำนวนมากในบริเวณดังกล่าว จนกระทั่งเข้าสู่ยุคสมัยที่เรียกว่า “ไมโอซีน” (Miocene) เมื่อ 26 ล้านปีก่อน ผู่งช้างทั้งหลายเริ่มมีการอพยพเพื่อหาที่อยู่ใหม่ เนื่องจากถูกล่าจากสัตว์ชนิดอื่น ๆ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ไปตามสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ การอพยพของช้างนั้นได้กระจายออกไปในหลายทวีป รวมทั้งทวีปเอเชียด้วย แต่ได้สิ้นสุดการอพยพลงเมื่อแผ่นดินได้แบ่งแยกออกจากกันในที่สุด จากนั้นช้างโบราณได้ขยายสายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง และมีบางสายพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปตามกาลเวลา จนกระทั่ง 10,000 ปีที่ผ่านมา ช้างได้เหลือแค่ 2 สายพันธุ์คือช้างแอฟริกาและช้างเอเชีย

ภาพที่ 2.2 วิวัฒนาการของช้าง

แหล่งที่มา: Q-files (2018)

2.7.3 ลักษณะโดยทั่วไปของช้าง

ลักษณะของช้างแอฟริกาและช้างเอเชีย

ช้างแอฟริกา (*Loxodonta Africa*) มีถิ่นกำเนิดในทวีปแอฟริกาทางตอนใต้ของทะเลทรายซาฮารา ชอบอาศัยในที่กลางแจ้งและที่ที่มีต้นไม้ไม่มากนัก สามารถทนกับอากาศร้อนจัดได้ดี รูปร่างของช้างชนิดนี้สูงใหญ่ ปราดเปรียว โดยตัวผู้สูงประมาณ 10 ฟุต และตัวเมียสูงประมาณ 9 ฟุต มีน้ำหนักตัวโดยเฉลี่ย 4-5 พันกิโลกรัม แต่จะมีหลังที่แอ่นกว่าช้างเอเชีย

ช้างเอเชีย (*Elephant Maximas*) มีถิ่นที่อยู่ในทวีปเอเชีย ช้างชนิดนี้ชอบอาศัยในที่ที่มีอากาศเย็น ร่มรื่น ชอบอาศัยอยู่ในป่าทึบ อากาศไม่ร้อน ช้างเอเชียมีลักษณะลำตัวอ้วนป้อม ตัวผู้สูงประมาณ 9 ฟุต ตัวเมียสูงประมาณ 8 ฟุต มีน้ำหนักตัวเฉลี่ย 3.5 – 4 พันกิโลกรัม และหลังจะโค้งนูนออกมา

2.7.4 ลักษณะทางกายภาพของช้าง

งวงช้าง เป็นลักษณะร่วมกันของจุมูกและริมฝีปากบน งวงของช้างใช้สำหรับหยิบจับ บางครั้งสามารถหยิบจับยอดหญ้าเพียงเส้นเดียวได้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถหักกิ่งไม้ใหญ่ ๆ ได้เช่นกัน ช้างสามารถใช้งวงยกของหนักได้ถึง 250 กิโลกรัม ช้างมักจะใช้งวงไว้ฉีกอาหารและนำมาไว้ที่ปาก นอกจากนั้นงวงของช้างยังใช้สำหรับดูดน้ำมาเพื่อดื่มกินหรือไว้สำหรับพ่นน้ำและโคลนได้อีกด้วย

งาช้าง คือ ฟันตัด (Incisor) คู่บนของช้าง งาช้างได้มาจากช้าง 2 กลุ่ม คือ ช้างอดีต (สูญพันธุ์แล้ว) และช้างปัจจุบัน (ช้างเอเชียและช้างแอฟริกา) งาช้างกับฟัน หรืองาสัตว์ชนิดอื่น ๆ งาช้างมีลักษณะจำเพาะภายนอกที่สังเกตได้ง่าย แตกต่างกับฟัน หรืองาสัตว์ชนิดอื่น ๆ คือ จะมีลักษณะของโครงสร้างท่อฟันที่ทำให้เกิดลายสานกันบนเนื้อฟันมองเห็นทางด้านหน้าตัดคล้ายลายตะแกรง เรียกว่า Schreger line (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา, 2564)

ผิวหนังของช้าง ช้างเป็นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่และหนังหนา วัดได้ประมาณ 2.5-3 เซนติเมตร นอกจากนั้นแล้ว ช้างยังมีส่วนหนังที่บอบบางกว่าส่วนอื่น ๆ นั่นคือ บริเวณหูและปาก ผิวหนังของช้างจะมีขนขึ้นอยู่บ้างเล็กน้อย อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าหนังช้างจะมีความหนาแต่ก็ยังพบว่า หนังช้างยังมีความละเอียดอ่อนอีกด้วย ทั้งนี้ช้างเป็นสัตว์ที่ไม่มีต่อมเหงื่อ ผิวของช้างจึงมีรอยย่น รอยย่นบนผิวหนังของช้างสามารถกักเก็บความชื้นไว้ได้เป็นอย่างดี

ขาและเท้าของช้าง ช้างมีขาคล้าย ๆ กับเสาบ้าน เนื่องจากช้างมีลำตัวที่ใหญ่และมีน้ำหนักมาก ขาจึงจะต้องมีความหนาและดูหนักแน่นเพื่อรองรับน้ำหนักของลำตัวได้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถยืนได้เป็นเวลานานโดยที่ไม่รู้สึกเหนื่อย เนื่องจากฝ่าเท้าของมันมีขนาดใหญ่

หูของช้าง หูช้างเป็นหนังชั้นบางที่ถูกขึงด้วยกระดูกอ่อนและหลอดเลือดจำนวนมาก เวลาอากาศร้อน ช้างจะกระพือหูเพื่อให้มีลมพัดอ่อน ๆ นอกจากนี้แล้วเวลาช้างเกรี้ยวกราดก็จะกระพือหูเพื่อประกาศศักดาว่าตนนั้นมีตัวขนาดใหญ่ ไม่เกรงกลัวช้างตนอื่น บางครั้งช้างก็ยังใช้หูเพื่อดึงดูดตัวเมียเข้าหาตนในช่วงฤดูผสมพันธุ์

2.7.5 ชนิดของช้าง

ช้างพลาย คือ ชื่อที่ใช้เรียกช้างเพศผู้ ลักษณะเด่น คือ มีงา

ช้างพัง คือ ชื่อที่ใช้เรียกช้างเพศเมีย ลักษณะเด่น คือ ไม่มีงา ในขณะที่บางตัวอาจจะมีงาเล็ก ๆ ซึ่งเรียกว่า“ขนาย”

ช้างนรการหรือช้างสือ คือ ช้างเพศผู้ที่มีงาโผล่ออกมาสั้น แต่จะมีพละกำลังมากกว่าช้างทั่วไป และส่วนมากจะได้เป็นจำฝูง

ช้างเผือก คือ ช้างที่มีสีผิสีเทาอมชมพู ช้างชนิดนี้จะไม่นิยมนำมาใช้งานใด ๆ ทั้งสิ้น เนื่องจากช้างเผือกมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากช้างทั่วไป คนโบราณจึงมีความเชื่อว่าเป็นช้างที่เป็นคู่บารมีกับพระมหากษัตริย์ สมัยก่อนกษัตริย์เมืองใดมีช้างเผือกครอบครองจำนวนมาก จะเป็นที่น่าเกรงขามต่อประเทศอื่น ๆ และถือเป็นสิ่งที่ดึงดูดที่นำภาคภูมิใจต่อประเทศนั้น

2.7.6 พฤติกรรมของช้าง

ช้างเพศผู้และเพศเมียมีพฤติกรรมทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างมาก ช้างเพศเมียจะชอบอยู่รวมกับครอบครัว ในขณะที่ช้างเพศผู้จะชอบอยู่อย่างสันโดษ

การตั้งท้อง โดยเฉลี่ยช้างเพศเมียจะตั้งท้องนานถึง 22 เดือน ช้างสามารถตั้งท้องได้จนถึงอายุ 50 ปี และจากการสำรวจพบว่า ลูกช้างเพศผู้จะโตเร็วกว่าเพศเมีย โดยระยะเวลาก่อนกำหนดคลอดประมาณ 4-5 เดือน แม่ช้างจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับช้างแม่รับ ซึ่งช้างแม่รับ คือ ช้างที่ทำหน้าที่เลี้ยงลูกช้าง ซึ่งแม่รับจะรักลูกช้างมากกว่าแม่ช้างเอง

การนอน ช้างโดยส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการนอนหลับพักผ่อนเพียง 3-4 ชั่วโมงเท่านั้น และจะนอนในช่วง 23.00 - 0.00 น. ของในแต่ละวัน ช้างส่วนใหญ่จะนอนตะแคงและบางตัวอาจจะนอนกรนเหมือนมนุษย์ หากสังเกตเห็นช้างตัวใดนอนกลางวัน ให้สันนิษฐานไว้ว่าช้างเชือกนั้นอาจจะกำลังป่วยหรือมีอาการผิดปกติบางอย่างเกิดขึ้น

การกิน ช้างจะกินอาหารและหญ้า โดยตัวหนึ่งจะกินอาหารที่มีน้ำหนักประมาณ 250 กิโลกรัมต่อวัน เมื่อช้างกินอาหารเข้าไปก็จะสารถออกมาไว้เคี้ยวเอื้องเหมือนวัวควาย เนื่องจากช้างไม่มีกระเพาะพิเศษสำหรับสารถอาหาร ช้างเป็นสัตว์ที่ถ่ายมูลออกมาตลอดเวลาในขณะที่ทำงาน เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ใหญ่และกินอาหารในปริมาณมาก ความรู้ช้างสามารถออกตามหาช้างของตนได้อย่าง

ง่ายตายโดยดูจากมูลช้าง ส่วนในเรื่องของการต็มน้ำ จากการสำรวจแล้วช้างหนึ่งตัวจะต็มน้ำในปริมาณ 600 แกลลอนต่อวัน ดังนั้น การที่จะนำช้างหลาย ๆ เชือกมาอยู่รวมกันนั้นจะต้องคำนึงถึงปริมาณของน้ำ และอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคของช้างในแต่ละวัน ไม่เช่นนั้นอาจประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ และทำให้ช้างหนีไปออกหาน้ำต็มต็มเองช้างนอกบริเวณที่เลี้ยงไว้ วิธีป้องกัน คือการใส่ปลอกขาหน้าไว้ ซึ่งปลอกจะมีขนาดน้ำหนักรัดที่หนัก ทำให้ช้างเดินไปไหนได้ไม่ไกลนัก

การตกมัน การตกมันของช้าง โดยปกติช้างที่มีร่างกายสมบูรณ์ และมีอายุอยู่ในเกณฑ์ผสมพันธุ์ได้ สามารถตกมันได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นช้างตัวผู้หรือตัวเมีย ดังนั้น อายุของช้างที่อยู่ในเกณฑ์ตกมันอยู่ระหว่าง 20-40 ปี ช้างเชือกใดมีอาการตกมัน แสดงว่าช้างเชือกนั้น กำลังมีความสมบูรณ์ที่สุด และกำลังมีความต้องการทางเพศอย่างเต็มที่ โดยต่อมที่ขมับทั้ง 2 ข้าง จะบวมขึ้นขนาดเท่าไข่ไก่จนเห็นได้ชัด เมื่อต่อมที่ขมับบวมขึ้นแล้วรูของต่อมซึ่งมีขนาดโตประมาณ 0.5 เซนติเมตร ก็จะเปิดกว้างออก มีน้ำเมือกสีขาวข้นไหลออกมา เราเรียกอาการนี้ว่า "ตกมัน" น้ำเมือกหรือมันที่ไหลออกมานี้มีกลิ่นเหม็นสาบรุนแรงมาก นอกจากอาการต่อมที่ขมับบวม และมีน้ำมันไหลออกมาแล้ว ถ้าช้างที่ตกมันนั้นเป็นช้างตัวผู้ อวัยวะสืบพันธุ์ของมันจะแข็ง มีน้ำปัสสาวะไหลออกมาอย่างกะปริบกะปรอย หรืออาจจะมีน้ำอสุจิไหลออกมาเป็นบางครั้งบางคราวด้วย ในขณะที่ช้างกำลังตกมันนั้น มันจะแสดงอาการดุร้าย และทำร้ายสิ่งทีขวางหน้าทุกสิ่งทุกอย่าง นอกจากนั้นมันยังมีความจำเสื่อม มันจึงอาจทำร้ายควาญหรือเจ้าของของมันเองด้วย อาการตกมันนี้ ถ้าเกิดกับช้างพังหรือช้างตัวเมีย จะมีความรุนแรงหรือแสดงอาการดุร้ายน้อยกว่าช้างตัวผู้ อาการตกมันจะเป็นอยู่ประมาณ 2-3 สัปดาห์ จึงค่อย ๆ ทุเลาลง ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับช้าง มักจะทราบล่วงหน้าว่าช้างของตนกำลังจะตกมัน โดยสังเกตจากการบวมของต่อมที่ขมับ เมื่อทราบเช่นนี้เขาจะเปลี่ยนโซ่ล่ามให้ใหญ่ขึ้น แล้วนำช้างไปล่ามไว้ในที่แข็งแรง ต่อจากนั้นก็ก่อไฟไว้รอบ ๆ ช้าง เพื่อให้ควันไฟช่วยบรรเทา ไม่ให้ช้างตัวอื่นได้กลิ่นน้ำมันของช้างนั้น เพราะช้างที่ไม่ได้ตกมัน เมื่อได้กลิ่นน้ำมันของตัวอื่นก็จะเข้ามาทำร้าย ช้างที่ตกมันจะสู้ไม่ได้ เนื่องจากถูกมัดไว้ ในระยะที่มันไวนั้น คนเลี้ยงจะให้กินอาหารแต่น้อย อาหารที่นิยมให้ช้างตกมัน ได้แก่ พักเปียว กล่าวกันว่า ทำให้ช้างมีอารมณ์ดีขึ้น และทำให้ระยะการตกมันของช้างสั้นลง เมื่ออาการต่าง ๆ เป็นปกติแล้ว ก็นำช้างไปใช้งานได้เช่นเดิม อาการตกมันของช้างนี้ อาจเกิดขึ้นได้ทุกฤดูกาลตลอดปีเท่าที่กล่าวกันว่า ช้างจะตกมันในฤดูหนาวนั้น อาจเป็นเพราะฤดูหนาวเป็นฤดูที่มีอากาศเย็น ช้างกำลังมีความสมบูรณ์ที่สุด และงานทำไม่กำลังเบาลง เพราะใกล้จะเสร็จสิ้นฤดูการทำไม้แล้ว ส่วนในฤดูฝนนั้น เป็นฤดูที่ช้างกำลังทำงานหนัก โอกาสที่จะตกมันจึงมีได้ยาก สำหรับฤดูร้อน เป็นฤดูที่ช้างอ่อนเพลียต้องการพักผ่อนจึงไม่มีใครมีโอกาส ตกมันมากนัก (ชนิดา ผื่นเต็ม และมณฑนา ทองศรีพงษ์, 2544)

2.7.7 ความสำคัญของช้างที่มีต่อประเทศไทย

ในสมัยก่อน ก่อนที่ประเทศไทยจะใช้ธงไตรรงค์นั้นได้มีการใช้ธงที่มีสัญลักษณ์รูปช้างมาก่อน ลักษณะของธงเป็นสีแดง และมีรูปช้างสีขาวอยู่ตรงกลาง ซึ่งมีความเป็นมาดังนี้

ในสมัยรัชกาลที่ 2 พระมหากษัตริย์ไทยได้มีช้างเผือกคู่บารมีอยู่ 3 เชือก ในขณะนั้นไทยจะต้องมีการส่งออกสินค้าและติดต่อกับต่างประเทศ ยังไม่มีธงซึ่งไว้แสดงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย รัชกาลที่ 2 จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทำรูปช้างสีขาวในธงจกสีขาว ติดบนผืนธงสีแดงไว้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย ต่อมาในรัชกาลที่ 4 ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น จึงมีการสร้างธงชาติไทยขึ้นเป็นครั้งแรก โดยดัดแปลงจากรูปช้างสีขาวเป็นรูปช้างเผือก และได้ใช้มาเกือบ 100 ปี จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงสถาปนาธงไตรรงค์เป็นธงชาติไทย จึงได้ยกเลิกธงช้างเผือกนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

2.8 หลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวและการคุ้มครอง

2.8.1 หลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว

ผู้ที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับปางช้าง รวมถึงผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษามาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อนำความรู้มาพัฒนาการจัดการปางช้าง และยกระดับคุณภาพของการจัดการปางช้าง เพื่อสร้างความปลอดภัยและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้มูลนิธิกองทุนรักษ์ช้าง (Treasure Our Elephant Fund Foundation) ระบุว่า ธุรกิจท่องเที่ยว เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อช้างเป็นอย่างมาก เพราะหลังจากการยกเลิกสัมปทานทำไม้ในพื้นที่ป่าทั้งหมดหรือ “ปิดป่า” ใน พ.ศ. 2532 ส่งผลให้ช้างที่เคยทำงานลากไม้ตกงานจำนวนมากแต่เนิ่นๆ ภายใต้อิทธิพลของระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำลังเริ่มเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ช้างเลี้ยงส่วนใหญ่จึงถูกนำมาใช้ในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นทางเลือกที่ไม่เลวนัก อย่างไรก็ตาม สภาพการเลี้ยงดูและความเป็นอยู่ของช้างเลี้ยงในธุรกิจการท่องเที่ยวนั้นจะดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการ การสร้างมาตรฐานกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว จึงเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ใช้ในการกำกับดูแลให้ช้างเลี้ยงได้มีสุขภาพและสวัสดิภาพที่ดี ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ช้างเลี้ยงอย่างยั่งยืน

กรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการพัฒนามาตรฐานบริการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ได้จัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2546 - 2558 มีจำนวน 56 มาตรฐาน และมาตรฐานอาเซียน 6 มาตรฐาน ซึ่งครอบคลุมเกณฑ์ในเรื่องสุขอนามัย ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์กับชุมชน หนึ่งในนั้นมีมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว โดย กำหนดคำนิยาม “มาตรฐานการท่องเที่ยว” ไว้ว่า “มาตรฐานการท่องเที่ยว หมายถึง ข้อกำหนดหรือบรรทัดฐาน

หรือหลักเกณฑ์อันเป็นที่รับรู้โดยทั่วไป และเป็นข้อผูกพันที่ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องปฏิบัติหรือจัดให้มีโดยมีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนภายใต้การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น”

ในการจัดทำมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว จะดำเนินการให้อยู่ภายใต้กรอบของ “มาตรฐานการท่องเที่ยว” ซึ่งได้ประยุกต์เอาปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มาดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการท่องเที่ยวแห่งชาติมาตรฐานปาง (แคมป์) ช้าง ตามประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเป็นไปตามกรอบข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้ ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับช้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในปางช้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ปางช้าง

อนึ่ง การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว ได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการท่องเที่ยวแห่งชาติ ที่ได้กำหนด “การสร้างมาตรฐานธุรกิจเกี่ยวกับช้าง” เป็นยุทธศาสตร์ 1 ใน 9 ยุทธศาสตร์ที่ 2: สร้างมาตรฐานธุรกิจเกี่ยวกับช้าง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) เพื่อยกระดับธุรกิจที่ใช้ช้าง
- 2) เพื่อสวัสดิภาพของช้าง
- 3) เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในธุรกิจและผู้ที่เกี่ยวข้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 4) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้มาใช้บริการ

2.8.2 องค์ประกอบมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว

มาตรฐานการท่องเที่ยวได้มีการกำหนดค่านิยมขึ้นมาใช้ เมื่อปี พ. ศ. 2548 ด้วยกรมการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว) เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวโดยกำหนดค่านิยม “มาตรฐานการท่องเที่ยว” ไว้ว่า “มาตรฐานการท่องเที่ยว หมายถึง ข้อกำหนดหรือบรรทัดฐานหรือหลักเกณฑ์อันเป็นที่รับรู้โดยทั่วไป และเป็นข้อผูกพันที่ผู้ให้บริการการท่องเที่ยวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องปฏิบัติหรือจัดให้มีโดยมีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น”

จากค่านิยมดังกล่าว ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว โดยจำแนกตามขนาด และประเภท ดังนี้

- 1) จำแนกตามขนาด
 - (1) ปางช้างขนาดเล็ก มีช้าง 2-15 เชือก

- (2) ปางช้างขนาดกลาง มีช้าง 16-30 เชือก
- (3) ปางช้างขนาดใหญ่ มีช้างมากกว่า 30 เชือก
- 2) จำแนกตามประเภทกิจกรรมการแสดง
 - (1) ประเภทมีการแสดง
 - (2) ประเภทไม่มีการแสดง

และยังได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างลักษณะพิเศษเพื่อใช้ในกรณีปางช้างที่ได้รับมาตรฐานปาง (แคมป์) ช้าง ของกรมปศุสัตว์มาแล้ว เรียกว่า เกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวประเภทมาตรฐานเสริม

นอกจากนี้ เกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ และองค์ประกอบรองทั้งหมด 9 องค์ประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 2.2 เกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบรอง
1. องค์ประกอบด้านโครงสร้างของปางช้าง	
1.1 สถานที่	
1.2 ช้างเลี้ยง	
1.3 บุคลากร	
2. องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการ	
2.1 สิ่งแวดล้อม	
2.2 ความปลอดภัย	
2.3 การสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว	
2.4 ฐานข้อมูล	
2.5 การพัฒนาบุคลากร	
2.6 การควบคุมและรักษาระดับมาตรฐาน	
3. องค์ประกอบด้านการให้ความรู้	
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น	

ในแต่ละองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรอง ประกอบไปด้วยปัจจัยในการชี้วัด ดัชนีชี้วัดของแต่ละปัจจัย และตัวชี้วัดของดัชนี โดยจำแนกออกตามกิจกรรมของปางช้าง ดังรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.3 ปัจจัยในการชี้วัด ดัชนีชี้วัดของแต่ละปัจจัย และตัวชี้วัดของดัชนี

องค์ประกอบ	จำนวนปัจจัย	ขนาดปางช้าง		
		เล็ก	กลาง	ใหญ่
จำนวนปัจจัยและตัวชี้วัดของปางช้างที่มีการแสดงช้าง				
1. องค์ประกอบหลักด้านโครงสร้างของปางช้าง				
1.1 สถานที่	3	22	29	32
1.2 ช้างเลี้ยง	7	31	37	37
1.3 บุคลากร	5	11	20	20
รวม	15	64	86	89
2. องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการ				
2.1 สิ่งแวดล้อม	4	11	11	11
2.2 ความปลอดภัย	11	22	32	32
2.3 การสร้างความมั่นใจ	5	6	6	6
2.4 ฐานข้อมูล	2	8	8	8
2.5 การพัฒนาบุคลากร	1	3	3	3
2.6 การควบคุมและรักษาระดับ	1	4	4	4
มาตรฐานปางช้าง				
รวม	24	54	64	64
3. องค์ประกอบด้านการให้ความรู้	2	8	9	9
รวมทั้งหมด	44	135	168	171
จำนวนปัจจัยและตัวชี้วัดของปางช้างที่ไม่มีลานแสดงช้าง				
1. องค์ประกอบหลักด้านโครงสร้างของปางช้าง				
1.1 สถานที่	3	22	28	31
1.2 ช้างเลี้ยง	6	22	26	26
1.3 บุคลากร	14	11	20	20
รวม	55	74		77
2. องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการ				
2.1 สิ่งแวดล้อม	4	11	11	11
2.2 ความปลอดภัย	9	22	25	25
2.3 การสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว	5	6	6	6

องค์ประกอบ	จำนวน ปัจจัย	ขนาดปางช้าง		
		เล็ก	กลาง	ใหญ่
2.4 ฐานข้อมูล				
2.5 การพัฒนาบุคลากร	2	8	8	8
2.6 การควบคุมและรักษาระดับ	1	3	3	3
มาตรฐานปางช้าง	1	4	4	4
รวม	22	54	57	57
3. องค์ประกอบด้านการให้ความรู้	2	8	9	9
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของ ท้องถิ่น	3	9	9	9
รวมทั้งหมด	41	126	149	152

2.8.3 ดัชนีชี้วัดเกณฑ์มาตรฐานกิจกรรม

ปัจจัยที่กำหนดขึ้นในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว นั้น ยังไม่สามารถใช้ชี้วัด หรือกำหนดให้กิจกรรมที่มีอยู่ในปางช้างนั้น ๆ ได้ จึงได้กำหนดดัชนีชี้วัดของแต่ละปัจจัยที่กำหนดขึ้นรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.4 ดัชนีชี้วัดของแต่ละปัจจัย

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด	
1. องค์ประกอบหลักด้านโครงสร้างของปางช้าง	
1.1 สถานที่	
1.1.1 สิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว/บุคลากร	
1) ลานจอดรถ	
2) ลานแสดงช้าง	
3) ร้านจำหน่าย	
4) ร้านอาหาร	
5) ร้านอาหารถูกสุขลักษณะ	
6) สุขาพอเพียง	
7) สุขาบริการขายหญิง	
8) สุขาคนพิการและผู้สูงอายุ	

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

9) สุขาสะอาดถูกสุขลักษณะ

10) ที่พักนักท่องเที่ยว

11) ถึงขยะในเขตบริการ

12) สถานที่ปฐมพยาบาล

13) อุปกรณ์ปฐมพยาบาล

14) เจ้าหน้าที่ปฐมพยาบาล

1.1.2 สิ่งอำนวยความสะดวกข้างเคียง

1) โรงช้างบริการมีหลังคาหรือสถานที่ที่มีร่มเงา

2) โรงช้างบริการหรือสถานที่ที่มีร่มเงาไม่แออัด

3) ความสูงโรงช้างบริการถึงหลังคาหรือสถานที่ที่มีร่มเงา

4) ความแข็งแรงของโซ่ล่ามหรือวัสดุล่ามช้าง

5) โซ่ผูก (กรณีไม่มีความผูกประจำ)

6) ความแข็งแรงของจุดยึดโยงช้าง

7) การระบายน้ำของพื้นโรงช้างหรือสถานที่ที่มีร่มเงา

8) ความสะอาดของพื้นโรงช้างหรือสถานที่ที่มีร่มเงา

9) แหล่งน้ำดื่มเพียงพอต่อจำนวนช้าง

10) เส้นทางเดินทางมีความลาดชัน 30% (หรือ >17 องศา)

11) พื้นที่ดินแฉะขังตม้น

12) แหล่งอนุบาลลูกช้าง

1.1.3 แหล่งกำจัดของเสีย

1) แหล่งกำจัดขยะทั่วไป

2) แหล่งกำจัดมูลช้าง

3) ลานกักมูล

4) ลานกักมูลสะอาด

5) แหล่งบำบัดน้ำเสีย

6) มีสถานที่กำจัดซากช้างที่เหมาะสม

1.2 ช้างเลี้ยง

1.2.1 โภชนาการ

1) อาหารหลักปริมาณเพียงพอ

2) คุณภาพอาหารหลัก

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

- 3) โรงเก็บอาหารหรือพื้นที่สำรองอาหาร
- 4) ปริมาณอาหารสำรองเพียงพอ
- 5) อาหารเสริม
- 6) คุณภาพน้ำดื่มของข้าง

1.2.2 สุขภาพ

- 1) การตรวจสุขภาพ
- 2) การถ่ายพยาธิ
- 3) การฉีดวัคซีน
- 4) มาตรการตรวจหาวัณโรคในรอบปี
- 5) การอาบน้ำ
- 6) การให้สิ่งเสพติด

1.2.3 แผนการใช้งานที่ไม่เกิดอันตราย

- 1) ข้างตั้งห้อง
- 2) ข้างลูกอ่อน

1.2.4 การส่งเสริมการขยายพันธุ์ในรอบปี

- 1) การเตรียมแม่พันธุ์
- 2) กันเตรียมพ่อพันธุ์
- 3) มีข้างตั้งห้อง
- 4) มีข้างลูกอ่อน
- 5) การตายของข้างลูกอ่อนในรอบ 3 ปี

1.2.5 การรักษาพยาบาล

- 1) เวชภัณฑ์ที่จำเป็น
- 2) ยารักษาโรคที่จำเป็น
- 3) สถานพยาบาลข้าง

1.2.6 ภาระงาน

- 1) ภาระการบรรทุก
- 2) ระยะการทำงานตลอดวัน
- 3) ระยะการทำงานต่อครั้ง
- 4) ระยะทางที่ให้บริการนั่งข้าง
- 5) จำนวนการแสดง

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

6) ระยะเวลาการแสดง

1.2.7 ลักษณะการแสดง

- 1) การชักลาก
- 2) การดัน (50% ของแรงชักลาก)
- 3) การยีน 2 ขา
- 4) การยีนบนอุปกรณ์อื่น
- 5) การเดินบนอุปกรณ์อื่น
- 6) การขับขี่อุปกรณ์ล้อเลื่อน
- 7) การนวดนักร้องเที่ยว
- 8) การเดินข้ามนักร้องเที่ยว
- 9) การอุ้มนักร้องเที่ยว

1.3 บุคลากร

1.3.1 ความรู้-ความชำนาญ

- 1) ความรู้-ความชำนาญ
- 2) จำนวนเพียงพอ
- 3) การประกันภัย
- 4) การตรวจสอบสุขภาพ
- 5) การพฤติกรรมเหมาะสม
- 6) การปฏิบัติต่อช้างอย่างเหมาะสม
- 7) มาตรการลงโทษความรู้อาชังที่ปฏิบัติต่อช้างอย่างไม่เหมาะสม
- 8) ที่พักความรู้อาชังถูกสุขลักษณะ
- 9) ห้องน้ำความรู้อาชัง

1.3.2 เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

- 1) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การตรวจสอบสุขภาพ

1.3.3 เจ้าหน้าที่บริการนักร้องเที่ยว

- 1) จำนวนเพียงพอ
- 2) การพฤติกรรมเหมาะสม
- 3) การตรวจสอบสุขภาพ

1.3.4 สัตวแพทย์ให้การดูแล

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

- 1) ความชำนาญ
- 2) ความชำนาญพิเศษ
- 3) จำนวนเพียงพอและเหมาะสม

1.3.5 พนักงานรักษาความปลอดภัย

- 1) ความชำนาญ
- 2) ประสิทธิภาพ
- 3) การตรวจสอบสุขภาพ

2. องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการ

2.1 สิ่งแวดล้อม

2.1.1 ควบคุมการปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำธรรมชาติ

- 1) คุณภาพน้ำจากปางช้าง
- 2) มีแผนป้องกัน/แก้ไข

2.1.2 การบำบัดน้ำเสีย

- 1) มีระบบบำบัดน้ำเสียจากห้องสุขา-ห้องอาหาร
- 2) มีระบบบำบัดน้ำเสียจากโรงช้าง
- 3) มีระบบระบายน้ำดีและน้ำเสียแยกจากกัน

2.1.3 การจัดการขยะ

- 1) จัดเก็บและกำจัดขยะเหมาะสมกับชนิดและปริมาณ
- 2) การแยกขยะ

2.1.4 การจัดมูลช้าง

- 1) การกำจัดมูลช้าง
- 2) มีภาชนะเก็บมูลช้างที่มิดชิด
- 3) แหล่งกำจัดมูลช้างไม่ก่อความรำคาญ
- 4) การใช้ประโยชน์จากมูลช้าง

2.2 ความปลอดภัย

2.2.1 กุบ/แห่

- 1) ความปลอดภัยของการติดตั้งกุบ/แห่

2) ความแข็งแรง

2.2.2 เกย

- 1) เกยช้างแข็งแรงและปลอดภัย

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

- 2) ทางเข้าเกยมีคานกัน
- 3) เกยข้างมีราวกัน
- 4) เจ้าหน้าที่ประจำเกยข้าง

2.2.3 ลานแสดงช้าง

- 1) คานกันลานแสดงช้าง
- 2) ความแข็งแรงของคานกันลานแสดง
- 3) การตรวจสอบความแข็งแรงของคานกัน
- 4) ความสูงของคานกันลานแสดง
- 5) ระยะห่างระหว่างคาน

2.2.4 ขณะมีการแสดงของช้าง

- 1) มีความช้างประจำทุกเชือก
- 2) นักท่องเที่ยววิตกกังวลตรงทางเข้า-ออกของช้าง

2.2.5 การนั่งช้างโดยใช้กุบ/การนั่งคอช้าง

- 1) ความรู้ช้างนั่งประจำคอช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ/ความรู้ช้างอยู่กับช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ

2.2.6 อุปกรณ์การควบคุมช้าง

- 1) ตะขอประจำตัวความรู้ช้างขณะควบคุมช้าง

2.2.7 การควบคุมช้างตกมัน

- 1) อุปกรณ์ควบคุมช้างตกมัน
- 2) สถานที่ดูแลช้างตกมัน
- 3) เจ้าหน้าที่พิเศษดูแลช้างตกมัน
- 4) ป้ายเตือนในพื้นที่ควบคุมช้างตกมันสองภาษา
- 5) การใช้งานช้างที่แสดงอาการตกมัน

2.2.8 สถานที่ดูแลช้างตกมัน

- 1) ร่มเงาปกคลุม
- 2) แหล่งน้ำเพียงพอ
- 3) จุดล่อช้างแข็งแรง
- 4) ที่ตั้งของสถานที่ดูแลช้างตกมัน
- 5) บุคลากรควบคุมการเข้า-ออกสถานที่ดูแลช้างตกมัน

2.2.9 การให้คำแนะนำความปลอดภัย

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

- 1) มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ
- 2) มีป้ายเตือน 2 ภาษา
- 2.2.10 การป้องกันอุบัติเหตุ
 - 1) แผนป้องกันในรูปแบบของเอกสาร
 - 2) การดำเนินการตามแผน
- 2.2.11 เหตุภาวะฉุกเฉิน
 - 1) มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ
 - 2) ระบบการส่งผู้ป่วยฉุกเฉินไปยังสถานพยาบาล
 - 3) การสื่อสารในภาวะฉุกเฉินใช้ได้ 24 ชั่วโมง
- 2.3 การสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว
 - 2.3.1 การแสดงราคาสินค้าและบริการ
 - 1) แสดงราคาสินค้าและบริการ
 - 2.3.2 การประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว
 - 1) มีแบบประเมิน
 - 2) มีผลการประเมิน
 - 2.3.3 การแจ้งเตือนความเสี่ยงของกิจกรรม
 - 1) ลงนามยอมรับความเสี่ยงในแบบฟอร์ม
 - 2.3.4 การประกันอุบัติเหตุนักท่องเที่ยว
 - 1) กรมธรรม์ประกันภัย
 - 2.3.5 การร้องเรียน
 - 1) มีช่องทางในการร้องเรียน
- 2.4 ฐานข้อมูล
 - 2.4.1 การรวบรวมและบันทึกข้อมูล
 - 1) ประวัติบุคลากร
 - 2) การเคลื่อนย้ายช้าง
 - 3) คู่มือการจัดการปางช้าง
 - 2.4.2 ข้อมูลประจำตัวช้าง
 - 1) ประวัติช้างทะเบียนประจำตัวช้าง
 - 2) บันทึกการตกมันวิธีการดูแลช้างตกมัน
 - 3) ประวัติการรักษาพยาบาลและการฉีดวัคซีน

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

4) ประวัติการผสมพันธุ์/การตกลูก

5) ใบรับรองสุขภาพสัตว์

2.5 การพัฒนาบุคลากร

2.5.1 การฝึกอบรม

1) พนักงานบริการ

2) พนักงานรักษาความปลอดภัย

3) ความรู้ช่าง

2.6 การควบคุมและรักษาระดับมาตรฐานปางช้าง

2.6.1 การตรวจติดตามคุณภาพภายใน (Internal audit)

1) เจ้าหน้าที่ควบคุมตรวจสอบมาตรฐาน

2) เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ตรวจสอบมาตรฐาน

3) ผลการตรวจสอบมาตรฐานทุก 6 เดือน

4) การปฏิบัติการแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐาน

3. องค์ประกอบด้านการให้ความรู้

3.1 สื่อที่ไม่ใช่บุคลากร

1) สื่อสิ่งพิมพ์/แผ่นพับ

2) สื่ออินเทอร์เน็ต

3) นิทรรศการ/ป้ายนิทรรศการ

4) ป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม

5) แผ่นผังแสดงการใช้พื้นที่

6) ป้ายเตือน/แนะนำ

7) ระบบการให้ความรู้ก่อนร่วมกิจกรรม

3.2 สื่อโดยใช่บุคลากร

1) เจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว

2) ประสิทธิภาพการสื่อสาร

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

4.1 ท้องถิ่นเห็นชอบ

1) ได้รับอนุญาตจากองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

2) จ่ายภาษีแก่ท้องถิ่น

4.2 สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น

องค์ประกอบหลัก/ปัจจัย/ดัชนีชี้วัด

- 1) จัดกิจกรรมแก่คนในท้องถิ่นในรอบปี
- 2) สนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของท้องถิ่นในรอบปี
- 3) แต่งกายตามประเพณีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.3 การมีรายได้

- 1) การจ้างงาน
 - 2) การผลิตอาหารช้าง
 - 3) สินค้าท้องถิ่น
 - 4) บริการอื่นจากท้องถิ่น
-

2.8.4 ประเภทของมาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว

ปางช้างในประเทศไทยมีความหลากหลายในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ปางช้างบางแห่งให้บริการเฉพาะนั่งช้างบนกุบหรือแห่ บางแห่งมีการแสดงของช้างและมีลานแสดง บางแห่งให้บริการเฉพาะนั่งบนคอช้าง เป็นต้น ประกอบกับมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 24 ฉบับ และปางช้างในแต่ละพื้นที่มีขนาดแตกต่างกัน ช้างที่อยู่ในปางช้าง มีการครอบครองที่แตกต่างกันไป เช่น ผู้ประกอบการกิจกรรมปางช้างเป็นเจ้าของผู้ประกอบการกิจกรรมปางช้างเช่าช้างมา หรือทั้งสองอย่างรวมกัน

ดังนั้นจึงได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับกิจกรรม จำนวน 2 มาตรฐาน โดยมีพื้นฐานมาจากมาตรฐานเดียวกัน เพียงแต่ทำการตัดดัชนีชี้วัดจากที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป คือ

- 1) เกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว ประเภท : มีการแสดงช้าง
- 2) เกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว ประเภท: ไม่มีการแสดงช้าง

และยังได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างลักษณะพิเศษเพื่อใช้ในกรณีปางช้างที่ได้รับมาตรฐานปาง (แคมป์) ช้าง ของกรมปศุสัตว์มาแล้ว เรียกว่า เกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว ประเภท: มาตรฐานเสริม

2.8.4.1 วิธีประเมินและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว

1) การให้คะแนน

วิธีการให้คะแนนพิจารณาจากสำคัญของดัชนีชี้วัดองค์ประกอบของปัจจัยย่อยที่รวมกันอยู่ในปัจจัยหลักแต่ละปัจจัย โดยที่คะแนนของแต่ละดัชนีชี้วัดจะมีค่า 0, 1, 2 หรือ 3 ตามความสำคัญในแต่ละดัชนี

2) วิธีคิดค่าคะแนน

การคิดค่าคะแนนโดยการนำคะแนนคูณกับค่าน้ำหนักจะได้เป็นค่าคะแนน

$$\text{ค่าคะแนน} = \text{คะแนน} \times \text{ค่าน้ำหนัก}$$

2.8.4.2 การจัดระดับมาตรฐานการจัดกิจกรรมปวงช้างเพื่อการท่องเที่ยว

การจัดระดับมาตรฐานการจัดกิจกรรมปวงช้างเพื่อการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ระดับโดยนำค่าคะแนนของแต่ละปัจจัยมารวมกันแล้วเทียบให้เป็น 100% สามารถจัดระดับมาตรฐานกิจกรรม ดังนี้

ตารางที่ 2.5 การจัดระดับมาตรฐานการจัดกิจกรรมปวงช้างเพื่อการท่องเที่ยว

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	ระดับมาตรฐาน
>90 – 100	☆☆☆☆☆	ระดับดีเยี่ยม
>80 – 90	☆☆☆☆	ระดับดี
>70 – 80	☆☆☆	ระดับผ่าน
>60 – 70	☆☆	
>50 – 60	☆	

2.8.5 มาตรการคุ้มครองดูแลทางกฎหมายช้างเลี้ยงของไทย

กฎหมายแพ่ง เห็นประเสริฐ กล่าวว่า สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลช้างเลี้ยงของไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ ร.ศ. 119 และต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ซึ่งมีการบังคับใช้ในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482 ต่อใน พ.ศ. 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีการเสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ ที่ค้างการพิจารณาในสมัยรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่ 1 ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้เสนอและให้ส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป โดยให้กระทรวงมหาดไทยรับข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ คณะที่ 4 ไปพิจารณาด้วย โดยมีเจตนาแก้ไขพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ให้มีความแน่นอนทนต่อสถานการณ์และมีผลบังคับใช้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ยังได้มีการตรากฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับ

ให้มีความเกี่ยวข้องในมิติต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์พาหนะของไทย และโดยในรัชกาลปัจจุบันสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยในการนำ ช้างกลับสู่ป่า รวมทั้งต้องใส่ใจดูแลช้าง และต้องเพิ่มประชากรช้างในธรรมชาติด้วย ทั้งนี้สิ่งสำคัญ คือ เราต้องร่วมกันต่อสู้การฆ่าช้างที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องการค้าลักลอบการค้างาช้าง ซึ่งรัฐบาลไทยมี มาตรการในการดำเนินการ คือ

1) การทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ในเรื่องของข่าว และการลักลอบการ นำเข้าช้างที่ผิดกฎหมาย

2) การบังคับใช้กฎหมายการควบคุมการค้าช้างบ้าน

3) พยายามแก้ไขกฎหมายเพื่อไม่ให้มีการค้างาช้างแอฟริกาอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย โดยการแก้ไขกฎหมายนี้จะแก้ไขให้สอดคล้องกับการแก้ไขกฎหมายระหว่างประเทศจาก การศึกษาข้อมูลด้านนิติบัญญัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองและอนุรักษ์ช้างในประเทศไทยในเชิงลึก พบว่า มีพระราชบัญญัติและประมวลกฎหมายที่ เกี่ยวกับช้างเลี้ยงในปัจจุบันที่บังคับใช้จริงเพียงฉบับเดียวเท่านั้น คือ

พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการคุ้มครองสัตว์พาหนะซึ่ง ถือเป็นสัตว์เลี้ยง และป้องกันการฆ่าสัตว์ การทารุณกรรมสัตว์ รวมถึงการลักลอบการลักสัตว์โดยมุ่ง คุ้มครองสิทธิของสัตว์เลี้ยงและเจ้าของ ซึ่งช้างเลี้ยงถือเป็นสัตว์เลี้ยงตามกฎหมายนี้ ดังนั้น การ คุ้มครองสวัสดิภาพและกรรมสิทธิ์ของช้างเลี้ยง และเจ้าของช้างจึงต้องเป็นไปตามกฎหมายนี้ ส่วนใน เรื่องหลักของช้างเลี้ยงเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

หลักเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับช้าง คือ มาตรา 8 มาตรา 14 มาตรา 17 มาตรา 19 และ มาตรา 29 มีใจความสำคัญดังนี้ คือ

1) การกำหนดให้มีการจดทะเบียนทำตัวรูป ดังนี้

(1) สัตว์พาหนะ หมายความว่า ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำ ตัวรูปพรรณตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ช้างมีอายุย่างเข้าปีที่ 8 หรือสัตว์ใดได้ใช้ขับขี่ลากเข็นหรือใช้งานแล้ว หรือ สัตว์ใดที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 4 เมื่อจะนำออกนอกราชอาณาจักร ให้เจ้าของหรือตัวแทนพร้อมด้วย ผู้ใหญ่บ้านหรือพยาน ในกรณีที่ไม่มีผู้ใหญ่หรือผู้ใหญ่บ้านไปด้วย ไม่นำสัตว์นั้นไปขอจดทะเบียนทำ ตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่สัตว์นั้นอยู่

(3) สัตว์พาหนะซึ่งนำจากต่างประเทศเข้ามาในราชอาณาจักรต้องขอจด ทะเบียน

2) กำหนดให้มีการโอนกรรมสิทธิ์และการจำนองสัตว์พาหนะ ดังนี้

(1) การโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้โอนและผู้รับโอนทั้งสองฝ่าย หรือตัวแทน นำสัตว์พาหนะและตัวรูปพรรณไปยื่นนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียน การโอนกรรมสิทธิ์กรณีที่เจ้าพนักงานยึดสัตว์พาหนะขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้อากร หรือนายทะเบียนขายทอดตลาดสัตว์พาหนะ หรือการเปลี่ยนเจ้าของ ซึ่งยังมีได้ทำการโอนกรรมสิทธิ์แก่กันต่อนายทะเบียน เมื่อนายทะเบียนได้ประกาศให้เจ้าของผู้มีนามรายสุดท้ายในตัวรูปพรรณมาทำการโอนภายในกำหนด สามสิบวันแล้วไม่มา ให้นายทะเบียนมีอำนาจโอนกรรมสิทธิ์สัตว์พาหนะได้ แม้ผู้รับโอนหรือตัวแทนมาแต่ฝ่ายเดียว

(2) ผู้ใดได้รับสัตว์พาหนะเป็นมรดก ให้ผู้นั้นหรือตัวแทนพยานพร้อมด้วยตัวรูปพรรณไปแจ้งต่อนายทะเบียนสัตว์นั้น แล้วให้ประกาศมรดกมีกำหนดสามสิบวัน ถ้าไม่มีผู้คัดค้านภายในเวลาที่กำหนด ให้นายทะเบียนแก้ทะเบียนและตัวรูปพรรณสำหรับสัตว์นั้นให้แก่ผู้รับมรดก ถ้ามีผู้ใดคัดค้านให้นายทะเบียนสั่งให้ผู้ที่ไม่เห็นว่ามีสิทธิดีกว่าไปฟ้องศาลภายในกำหนดไม่เกิน 60 วัน ถ้าไม่ฟ้องให้นายทะเบียนแก้ทะเบียนและตัวรูปพรรณให้แก่ผู้ควรรับมรดก

(3) การจำนอง ให้ผู้จำนองและผู้รับจำนองทั้งสองฝ่าย หรือตัวแทนนำตัวรูปพรรณประจำตัวสัตว์ที่จำนองไปยื่นนายทะเบียนท้องที่ที่มีทะเบียนสัตว์นั้นเพื่อทำการจำนอง

3) กำหนดให้มีการย้ายและจำหน่ายทะเบียนดังนี้

(1) การย้ายสัตว์พาหนะไปต่างอำเภอ นอกจากกรณีการเช่า เช่าซื้อ ยืม ผาก จำนำ รับจ้างเลี้ยงหรือพาไปชั่วคราว เจ้าของหรือตัวแทนต้องนำตัวรูปพรรณสัตว์ ไปแจ้งความต่อนายทะเบียนท้องที่ใหม่ภายใน 30 วันนับแต่วันที่สัตว์นั้น ๆ ไปอยู่ที่ ๆ ย้ายไป

(2) ถ้าสัตว์พาหนะตายให้เจ้าของหรือตัวแทนแจ้งความและส่งมอบตัวรูปพรรณสัตว์ที่ตายนั้นต่อนายทะเบียนท้องที่หรือกำนันเพื่อจัดส่งต่อนายทะเบียนท้องที่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ทราบที่สัตว์นั้นตาย กรณีที่ผู้อื่นเป็นผู้ครอบครองสัตว์นั้นชั่วคราวให้กำนันเป็นผู้แจ้งความต่อนายทะเบียนท้องที่หรือกำนันใน 15 วันนับแต่วันที่ทราบที่สัตว์นั้นตาย เว้นแต่เจ้าของหรือตัวแทนจะได้ปฏิบัติแล้ว

(3) ผู้ใดจะนำสัตว์พาหนะออกไปนอกราชอาณาจักรให้นำสัตว์นั้นพร้อมด้วยตัวรูปพรรณไปให้นายทะเบียนตรวจแก้ทะเบียนและสลักหลังตัวรูปพรรณว่าจำหน่ายออกนอกราชอาณาจักร การนำสัตว์พาหนะกลับเข้ามาในราชอาณาจักรให้แจ้งความต่อนายทะเบียนท้องที่ภายใน 30 วันนับแต่วันที่สัตว์มาถึง ทั้งนี้โดยมีกฎกระทรวงที่ประกาศอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ได้แก่

(3.1) กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติสัตว์ พาหนะ พ.ศ. 2482 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกกฎกระทรวงไว้กฎกระทรวงมหาดไทยออกตาม ความใน

พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 นี้แก้ไขในเรื่องตัวรูปพรรณสัตว์โดยเฉพาะเรื่องการออกตัวรูปพรรณสัตว์และการจดทะเบียน

(3.2) ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2483 เรื่อง การแต่งตั้งปลัดอำเภอเป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอนายทะเบียนสัตว์พาหนะ วัตถุประสงค์ของประกาศฉบับนี้ เพื่อเป็นการขยายอำนาจเจ้าพนักงานหน้าที่ทำหน้าที่ในการจดทะเบียนสัตว์พาหนะ และขยายการปฏิบัติการนอกพื้นที่เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ได้ครอบคลุมในทุกเรื่องและไปคาบเกี่ยวกฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการโอน การซื้อขาย หรือจะเป็นประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องการทารุณกรรมสัตว์ ทำให้สับสนและยากต่อการบังคับใช้กฎหมาย

2.9 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพสัตว์

2.9.1 ความหมายของการจัดสวัสดิภาพสัตว์

ปานเทพ รัตนากร ให้ความหมายของคำว่า สวัสดิภาพสัตว์ หมายถึง ความสุขกายสบายใจของสัตว์ นับเป็นคำอธิบายที่สั้นแต่ครอบคลุมและเข้าใจง่าย สัตว์ทั้งหลายจำเป็นต้องได้รับความสุขกาย คือ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ในขณะเดียวกันต้องมีสุขภาพจิตที่ดี คือ สบายใจ แจ่มใส ไร้ความเครียด ซึ่งทั้งสองกรณีนี้ไม่สามารถแยกออกจากกัน จำเป็นต้องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ไปความไม่สมดุลจะเสียซึ่งสวัสดิภาพของสัตว์

สวัสดิภาพสัตว์เป็นสิ่งที่มนุษย์ คือ คนเลี้ยงสัตว์ เจ้าของสัตว์ และสัตวแพทย์ เป็นผู้ให้แก่ สัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่วย มันจะเกิดขึ้นเองไม่ได้ โดยมนุษย์ผู้ให้สวัสดิภาพแก่สัตว์พึงระลึกถึงสิ่งสำคัญ 2 ประการคือ 1) ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับสัตว์ และ 2) ความพึงพอใจของสัตว์ ทั้งนี้สามารถขยายความได้ คือ การกระทำใด ๆ ก็ตามต่อสัตว์ต้องไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดขึ้นหรือหากมีความจำเป็น ต้องกระทำต่อตัวสัตว์ที่สร้างความเจ็บปวด เช่น การผ่าตัด ตอน หรือการทำหมัน ผู้กระทำจะต้องให้การระงับปวดอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น ทำให้สัตว์หมดความรู้สึกด้วยยาสลบ สัตว์ก็จะไม่เจ็บปวดขณะผ่าตัด และควบคุมความเจ็บปวดบาดแผลภายหลังผ่าตัด ด้วยยาแก้ปวดจนกว่าจะตัดไหม ขณะเดียวกันต้องตระหนักถึงความพึงพอใจ ความชอบของสัตว์ด้วย เช่น การเลี้ยงสุนัขในกรงเดี่ยว และมีน้ำและอาหารอย่างสมบูรณ์ แต่สัตว์ไม่เคยถูกนำออกมาพบปะผู้คนหรือสุนัขตัวอื่น ๆ สุนัขอาจดำรงชีพอยู่ได้แต่จิตใจรันทด เนื่องจากไม่อยากถูกขังตลอดเวลา เป็นต้น

Kutty, Anim, and Sowayan (1991) พูดถึงความหมายของหลักสวัสดิภาพสัตว์ เป็นสิ่งที่จำเป็นในการศึกษาทั้งทางวิทยาศาสตร์ กฎหมาย และในทางปฏิบัติ การให้ความหมายจำเป็นต้อง

คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของสัตว์แต่ละประเภท จุดประสงค์ของการให้ความหมาย และความเหมาะสมของแต่ละสังคม

ในทางวิทยาศาสตร์ ความหมายของหลักสวัสดิภาพ คือ ความต้องการของสัตว์ในสิ่งใด ๆ ที่ทำให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างมีระบบและปลอดภัย ความต้องการดังกล่าวมีทั้งความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการด้านอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และความต้องการที่สูงขึ้นไป เช่น ความต้องการดำรงเผ่าพันธุ์ไม่ให้สูญพันธุ์หรือการวิวัฒนาการไปสู่สายพันธุ์ที่ดีกว่า

Saunders Comprehensive Veterinary Dictionary ได้ให้ความหมายว่า หลักสวัสดิภาพสัตว์ คือ การหลีกเลี่ยงการข่มเหงรังแก และการใช้ประโยชน์อย่างไม่ถูกต้องจากสัตว์ โดยดำเนินการจัดสรรหลักเกณฑ์การอำนวยความสะดวก การให้อาหารหรือการดูแลทั่ว ๆ ไป การป้องกันดูแลรักษาจากโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งการรับรองว่าปราศจากภัยอันตราย ความไม่สะดวกสบายเกินจำเป็นและความเจ็บปวด

Ng (1995) ได้ให้ความหมาย สวัสดิภาพสัตว์เชิงเศรษฐศาสตร์ว่า สวัสดิภาพ คือ การศึกษาชีววิทยาของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพ เช่นความสุข ความทุกข์ทรมาน การศึกษาถึงมาตรฐานหลักสวัสดิภาพมีความสัมพันธ์กับปัญหาเชิงบรรทัดฐานทางชีววิทยา

Hewson (2003) ในทัศนะของนักปรัชญาสิทธิสัตว์ หลักสวัสดิภาพสัตว์ คือ การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของสัตว์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

Donald Bloom (1996) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความพยายามของมนุษย์ในการจัดการกับสิ่งแวดล้อม ความพยายามรวมถึงการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่จัดการ ซึ่งขอบเขตดังกล่าวอาจนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวก็ได้ เนื่องจาก “สวัสดิภาพ” มีความแตกต่างในหลายมิติและนำมาซึ่งสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่ไม่ดี การศึกษาสวัสดิภาพจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดหากมีการนำมาตรการที่หลากหลายมาใช้ในการกำหนดขอบเขต

สิทธิชัย คลังมณี (2558) กล่าวว่า สวัสดิภาพสัตว์ดูจะเป็นเพียงนามธรรมให้เป็นที่โต้เถียงกัน อยู่เสมอว่าสวัสดิภาพสัตว์นั้นมีการตรวจวัดหรือแสดงให้เห็นว่าเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร จึงมีการคิดเกณฑ์พิจารณาขึ้นเรียกว่า อิสรภาพ 5 ประการ หรือ Five Freedom ทำให้สามารถตรวจวัดสวัสดิภาพสัตว์ได้อย่างเป็นรูปธรรม อิสรภาพทั้ง 5 ประการ ประกอบด้วย

- 1) อิสระจากความหิวกระหาย
- 2) อิสระจากความไม่สบายกาย
- 3) อิสระจากความเจ็บปวดและโรคภัย
- 4) อิสระจากความกลัวและไม่พึงพอใจ
- 5) อิสระในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ

อิสรภาพทั้ง 5 ประการนี้ เป็นสิ่งที่สามารถตรวจสอบค้นหาได้จากสภาพการเลี้ยง ความเป็นอยู่ และตัวสัตว์นั้น ๆ ที่ปรากฏอยู่จริง ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือใด ๆ เช่น สัตว์ต้องมีอิสระจากความหวาดระแวง นั้นหมายถึงว่า ในกรงเลี้ยงมีน้ำสะอาดให้สัตว์กินเพียงพอแก่ความต้องการของสัตว์ตัวนั้น หรือชนิดนั้นหรือไม่ อาหารที่ให้เป็นอย่างไร ปริมาณเพียงพอหรือไม่ ชนิดและคุณภาพถูกต้องเหมาะสมกับชนิดพันธุ์และอายุของสัตว์เหล่านั้นหรือไม่ เป็นต้น จากอิสรภาพ 5 ประการ ของสัตว์ จึงนำมาซึ่งความต้องการขั้นพื้นฐานของสัตว์ 5 ประการ เช่นกัน คือ

- 1) สัตว์ต้องได้รับอาหารและน้ำเพื่อบริโภคและเล่น
- 2) สัตว์ต้องมีที่อยู่อาศัยอย่างสะดวกสบายตามสมควร
- 3) สัตว์ต้องได้รับการดูแลและบริการสุขภาพที่ดี
- 4) สัตว์ต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเมตตาและทะนุถนอม
- 5) สัตว์ต้องได้รับโอกาสแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ

2.9.2 ความสำคัญของหลักสวัสดิภาพสัตว์

เนื่องจากสัตว์ทั้งหลายล้วนมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ทั่วโลก ทั้งการเป็นแรงงาน อาหาร และรายได้ นอกจากนี้สัตว์ยังมีความสำคัญในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านวิทยาศาสตร์ที่สัตว์ได้ถูกใช้ทดสอบเพื่อเป็นสัตว์ทดลอง ด้านสังคมเนื่องจากเราอาจประเมินทัศนคติของแต่ละสังคมผ่านแนวทางการปฏิบัติต่อสัตว์ ด้านการจัดการภัยพิบัติเนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสัญชาตญาณในการเตือนภัยล่วงหน้าและด้านระบบนิเวศที่การดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์สัตว์ เป็นการดำรงไว้ซึ่งสมดุลของระบบนิเวศด้วย ดังนั้น จากปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งปัญหาระบบนิเวศเสียสมดุล ปัญหาการขาดแคลนอาหารของมนุษย์ โดยเฉพาะปัญหาด้านทัศนคติของมนุษย์ที่ถือสิทธิเหนือสิ่งมีชีวิตอื่นจนกลายเป็นความเฉยชาและยอมรับในการกระทำทารุณสัตว์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการบริโภคสัตว์ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ การทารุณสัตว์ เพื่อความสนุกสนาน ดังจะเห็นได้จากข้อมูลว่าในแต่ละปีมีสัตว์ถูกบริโภคเป็นอาหารมากกว่าหมื่นล้านตัว (Gregory, 2007) นอกจากนี้มีรายงานว่า การทำร้ายสัตว์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ มีรายงานมากมายที่ยืนยันข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยเฉพาะเด็กที่มีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรม มักใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนทักษะดังกล่าว เช่นการทรมานการฆ่าในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ (Currie, 2006) ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การกำหนดหลักสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบรรดาสัตว์ทั้งหลาย จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการคุ้มครองสัตว์

2.9.3 สิทธิสัตว์กับหลักสวัสดิภาพสัตว์

ประเด็นถกเถียงในแวดวงนักปรัชญาด้านสิทธิสัตว์ คือ หลักสวัสดิภาพสัตว์เป็นสิ่งที่ขัดขวางการดำรงสิทธิตามธรรมชาติของสัตว์ เนื่องจากหลักการพื้นฐานระหว่างหลักสิทธิสัตว์กับหลักสวัสดิ

ภาพสัตว์แตกต่างกัน คือ หลักการพื้นฐานของหลักสิทธิสัตว์เป็นไปในเชิงการให้สถานะทางจริยธรรม แก่สัตว์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกเหมือนมนุษย์ (Arnold, 2001) ดังนั้น หากกล่าวในแง่ของ ทฤษฎี มนุษย์ต้องเคารพในสถานะทางจริยธรรมของสัตว์ การใช้ประโยชน์จากสัตว์จะมีขึ้นไม่ได้หาก ปราศจากความเคารพในสิทธินั้น ส่วนหลักสวัสดิภาพสัตว์มีรากฐานจากการที่ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ ได้ตระหนักถึงความกังวลของผู้บริโภคต่อวิธีปฏิบัติต่อสัตว์ ดังนั้น หลักสวัสดิภาพสัตว์จึงเป็นหลักการ ที่อยู่ภายใต้การใช้ประโยชน์จากสัตว์ อีกนัยหนึ่ง คือ ยอมรับการใช้ประโยชน์จากสัตว์อย่างเต็มที่ แต่ เป็นการใช้ประโยชน์ที่มีเงื่อนไขควบคุมเพื่อลดความกังวลของผู้บริโภคให้น้อยที่สุด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลักสวัสดิภาพสัตว์สามารถสอดคล้องกับหลักสิทธิสัตว์ได้ ถึงแม้จะมี รากฐานแนวความคิดที่แตกต่างกัน แต่ท้ายที่สุดสัตว์ย่อมเป็นผู้ได้ประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากสัตว์ไม่ใช่เรื่องที่ผิด แต่การใช้ประโยชน์โดยมิได้คำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์ ต่างหากจึงเป็นเรื่องที่ผิด

2.10 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับช้างและการจัดการสวัสดิภาพช้าง

2.10.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับช้าง

ปัญหาของช้างไทยในปัจจุบัน คือ การลดลงของประชากรช้าง โดยปัจจุบันมีขนาดประชากร ช้างไทยประมาณ 5,000 กว่าเชือก โดยมีช้างป่า 2,000 กว่าเชือก และช้างเลี้ยง 3,000 กว่าเชือก สาเหตุหลักมาจากมนุษย์ลักลอบค้าช้างป่าและบุกรุกป่า ส่งผลให้ช้างป่าไม่มีที่ทำกินและอพยพหนีหา แหล่งอาหาร นอกจากนั้นสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการลดปริมาณของประชากรช้าง คือ การตั้งท้อง ของช้างที่ใช้ระยะเวลานานมาก และช้างเลี้ยงที่ถูกควาญช้างนำมาเร่ร่อนหาเงิน ได้เกิดอุบัติเหตุระหว่าง ทำงานบ้าง หรือไม่ก็เวลาช้างเจ็บป่วยก็ไม่สามารถเลี้ยงดูรักษาช้างได้อย่างดีพอ จึงทำให้ช้างตายใน ที่สุด นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ช้างป่ายังมีปัญหาในด้านการจัดการ เพราะยังขาดหน่วยงาน ที่รับผิดชอบดูแลช้างโดยตรง ทำให้ไม่มีการจัดระบบแบบแผนที่เหมาะสม ปัจจุบันมีหน่วยงานที่ดูแล เรื่องช้าง แต่สืบเนื่องด้วยภาระงานที่รับผิดชอบนั้นมีหลายด้าน ส่งผลให้การควบคุมดูแลช้างไม่สามารถ ทำได้อย่างทั่วถึง คือ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมป่าไม้ อีกทั้งยังเกิดภาวะ การขาดแคลนบุคลากรที่ดำเนินงาน และขาดแคลนงบประมาณ ส่งผลให้การดำเนินการต่าง ๆ ทำได้ อย่างจำกัดและไม่ต่อเนื่อง

สำหรับปัญหาของช้างเลี้ยงนั้นเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น ปัญหาด้านการผสมพันธุ์ เพราะ ช้างเลี้ยงจะไม่มีโอกาสจับคู่กับช้างเพศตรงข้าม เนื่องจากควาญช้างจะแยกช้างออกจากกัน เพื่อป้องกัน ช้างแย่งอาหารกัน ในบางแห่งนิยมเลี้ยงเฉพาะช้างที่มีโอกาสตกมันน้อย นั่นคือ ช้างเพศเมีย และหาก กว่าช้างมีการตั้งท้อง ควาญช้างจะขาดรายได้จากการใช้งานช้าง เพราะช้างจะไม่ทำงานในขณะตั้งท้อง

และมีนิสัยที่ดูร้าย สามารถทำร้ายควาญช้างได้นั่นเอง อีกนัยหนึ่งควาญช้างไม่นิยมจับคู่ช้างเลี้ยงให้ผสมกัน เพราะมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก โดยไม่มีการรับรองว่าจะผสมพันธุ์ติดหรือไม่ ทำให้มีความเสี่ยงที่จะได้ไม่คุ้มเสียสูงมาก ปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่เป็นปัญหาของช้างเลี้ยงในเรื่องของการลดขนาดประชากร นั่นคือการที่ช้างมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ซึ่งเกิดจากการดูแลที่ไม่ดีพอของควาญช้าง หรือเจ้าของช้าง เช่น ให้ทำงานหนักเกินไป ให้กินอาหารที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของช้าง ทำให้ช้างมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรงและเป็นโรค

2.10.2 ปัญหาของการจัดการสวัสดิภาพช้าง

ช้างเป็นสัตว์ที่เฉลียวฉลาด ด้วยลักษณะที่น่ารักน่าเอ็นดู จึงถูกนำมาฝึกให้ต้อนรับแขกหรือนักท่องเที่ยว โดยการแสดงโชว์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาช้างสามารถทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ดังนั้นการได้รับการดูแลที่ดีจึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม ซึ่งการดูแลและตรวจสอบสุขภาพของช้างอยู่เป็นประจำนั้นจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง โดยโครงการสัตวแพทย์พระราชทานในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในบทความประมวลความรู้ด้านสุขภาพปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยงภาคสนาม กล่าวถึงการจัดการสวัสดิภาพที่ดีของช้างในปางช้างไว้ ดังนี้

1) การสังเกตภาพรวมทั่วไปของปางช้าง ในด้านการจัดการและลักษณะของปางช้าง สืบเนื่อง มาจากปางช้างในแต่ละแห่ง มีการจัดการที่แตกต่างต่างกัน ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับขนาดของประชากรช้างและพื้นที่ที่มีจำกัดของปางช้างนั้น ๆ ดังนั้น จึงควรสังเกตภาพรวมเพื่อนำมาพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดการดูแลช้างในปางช้าง โดยพิจารณาจาก

(1) โรงเรือน โรงเรือนที่ดีจะต้องมีลักษณะที่เหมาะสมกับช้าง โรงเรือนบางแห่งสร้างด้วยปูน บางแห่งสร้างด้วยไม้ และบางแห่งอาจจะสร้างเป็นลานดินกว้าง ๆ ไว้ให้ช้างอยู่อาศัย

(2) การแบ่งส่วนการเลี้ยงและการใช้งาน ปางช้างขนาดเล็กบางแห่งอาจมีการเลี้ยงช้างรวมกัน บางแห่งมีการแยกประเภทช้างไว้อย่างชัดเจน เช่น ช้างเด็ก ช้างแก่ ช้างหนุ่ม หรือช้างป่วย เป็นต้น

(3) ประเภทการใช้งาน การใช้งานของปางช้างแต่ละแห่งอาจมีความแตกต่างกันไป เช่น การใช้ช้างสำหรับเดินทัวร์ การใช้ช้างสำหรับการแสดง เป็นต้น

(4) การกระจายตัวของช้าง ปางช้างบางแห่งอาจประสบปัญหาช้างทำร้ายกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่แออัด ทำให้ช้างถูกเลี้ยงอยู่ในพื้นที่ที่จำกัด ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพิจารณา

(5) การจัดการอาหาร ในการสำรวจแคมป์ช้างจะต้องสังเกตว่าอาหารที่ช้างได้รับเป็นอาหารที่เหมาะสมกับช้างหรือไม่ เพราะอาหารที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เพียงพอจะมีผลต่อสุขภาพของช้างในระยะยาว

2) สังเกตภาพรวมของช้างในปางช้าง โดยสังเกตจากลักษณะรูปพรรณของช้าง ความอ้วน ความผอมของช้าง พฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงคุณภาพในการจัดการสวัสดิภาพช้างได้

3) การได้รับการดูแลด้านสุขภาพที่ดีของช้าง โดยสัตวแพทย์ ช้างจะต้องดำเนินการเบื้องต้นก่อนตรวจสุขภาพช้าง ดังนี้

(1) การเก็บข้อมูลของช้าง ในด้านข้อมูลทั่วไป เช่น กิจวัตรประจำวันของช้าง แหล่งที่มาของน้ำและอาหาร และการจัดการด้านสุขภาพ โดยที่ปางช้างทุกแห่งจะต้องมีโปรแกรมตรวจสุขภาพช้าง เพื่อให้ช้างได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันช้างป่วย และหากมีช้างป่วยจะต้องได้รับการดูแลที่ถูกต้อง

(2) การตรวจสุขภาพช้าง โดยตรวจประเมินสุขภาพช้างรายตัว และช้างทุกตัว จำเป็นจะต้องได้รับการดูแลด้านสุขภาพอย่างทั่วถึง สำหรับขั้นตอนพื้นฐานที่สัตวแพทย์ต้องดำเนินการมีดังนี้

(2.1) การตรวจระยะไกล การตรวจวิธีนี้จะปลอดภัย ป้องกันช้างที่ดุร้าย หรือช้างที่ไม่เชื่อฟัง สิ่งที่สามารถสังเกตได้ คือ พฤติกรรมการกิน การยืน การเดิน การนอน และบริบทต่าง ๆ รวมไปถึงความผิดปกติต่าง ๆ เช่น บาดแผล เป็นต้น

(2.2) การซักประวัติ ซักประวัติถึงแหล่งที่มาของช้าง รวมถึงประวัติของการเจ็บป่วย เพื่อประกอบกับการตรวจร่างกายสุขภาพ

(2.3) การตรวจระยะใกล้ ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าตรวจจะร้องระมัดระวังตนเองให้มาก เนื่องจากช้างอาจไม่คุ้นชินกับคนแปลกหน้า เบื้องต้นควรส่งสัญญาณให้ช้างรู้ว่ามีคนเข้ามา สิ่งที่ต้องคำนึงที่สุด คือ จะต้องมีความรู้เข้าใจเข้าไปควบคุมอยู่ด้วย

(2.4) ตรวจรหัสไมโครชิพพร้อมด้วยบันทึก ส่วนใหญ่ช้างจะมีข้อมูลเดิมในไมโครชิพ สามารถตรวจสอบผ่านข้อมูลเดิมเพื่อทำการบันทึกต่อไป

(2.5) การตรวจร่างกายเบื้องต้น โดยสังเกตจากการขับถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ เป็นต้น จากนั้นประเมินน้ำหนักตัวช้างเบื้องต้น โดยประเมินด้วยสายตาหรือใช้สูตร ดังนี้

$$\text{น้ำหนักตัวช้าง (กิโลกรัม)} = 21.11 \times \text{รอบอก (เซนติเมตร)} - 4425$$

(2.6) การวัดอุณหภูมิของร่างกาย ทำได้โดยวัดทางทวารหนัก อุณหภูมิปกติ 36-37 องศา

(2.7) การตรวจชีพจร ทำได้โดยจับเส้นเลือดบนใบหู ซึ่งขั้นตอนนี้สามารถบอกการทำงานของหัวใจ โดยปกติ 25-30 ครั้ง/นาที

(2.8) การวัดอัตราการหายใจ ดูจากการขยายของช่องท้อง ปกติ 4-6 ครั้ง/นาที

(2.9) การดูสีเยื่อเมือก ทำได้โดยสังเกตปลายงวง หรือในช่องปาก จะมีสีชมพู

(2.10) การดูสภาวะการแห้งน้ำ ทำได้โดยหยิกที่บริเวณผิวหนัง เพื่อดูการคืนสภาพ และประเมินสภาวะของน้ำ

(2.11) การตรวจดูระบบอื่น ๆ เช่น หู ตา จมูก ปาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความชำนาญของแพทย์

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คือ การจัดการในด้านของสวัสดิภาพของช้างในปางช้าง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพที่ดีและปลอดภัยจากภาวะการเกิดโรคต่าง ๆ ได้ในระดับหนึ่ง

2.11 จริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบการ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายของจริยธรรม ไว้ว่า หมายถึง ธรรมะที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ว่าหมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติตน การดำเนินตนที่มีความเหมาะสมแก่ภาวะฐานะ กาลเทศะ และเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ดังนั้น จากความหมายดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความมีสำนึก และพึงระลึกถึงส่วนรวมในการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อความสงบสุขของตนเองและบุคคลอื่นในสังคม

ราชบัณฑิตยสถาน (2538) ให้ความหมายของ จรรยาบรรณ หมายถึง ธรรมะที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม จากการสมมนาของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2522 ได้สรุปนิยามไว้ว่า จริยธรรม คือ แนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์

ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษของอ็อกฟอร์ด (Oxford Dictionary) (Simpson & Weiner, 1998, p. 112) ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการ (Entrepreneur) สรุปไว้ว่า คือ ผู้ซึ่งพยายามสร้างกำไรจากการเสี่ยงและแนวความคิดริเริ่มด้วยตนเอง

ดังนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่า จริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบการที่พึงมี คือ รูปแบบการปฏิบัติที่ประกอบด้วยสามัญสำนึก เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่า เพื่อความสงบสุขของตนเอง และบุคคลอื่นในสังคม

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มานิดา สุทธิศรานันท์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสวัสดิภาพช่างในธุรกิจท่องเที่ยวกรณีศึกษา: ธุรกิจท่องเที่ยวเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาสวัสดิภาพช่างในธุรกิจท่องเที่ยวเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มช่างที่เป็นของผู้ประกอบการ และกลุ่มช่างที่ผู้ประกอบการจ้างมาทำงาน การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพสวัสดิภาพของช่างในธุรกิจท่องเที่ยว ความรู้ของความรู้ในการเลี้ยงและจัดการช่าง ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงช่างในธุรกิจท่องเที่ยว สำหรับสวัสดิภาพของช่างนั้นศึกษาเกี่ยวกับชนิดและปริมาณอาหารที่เลี้ยงช่าง น้ำดื่ม ชั่วโมงการใช้งานช่าง การดูแลสุขภาพช่างในภาวะเจ็บป่วย โอกาสในการขยายพันธุ์สภาพพื้นที่เลี้ยงช่าง และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับช่างในธุรกิจท่องเที่ยวเมืองพัทยา ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ และสถิติพรรณนาโดยเปรียบเทียบผลของข้อมูลที่ศึกษากับเกณฑ์มาตรฐานที่ศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ

จากการศึกษาพบว่า ช่างในธุรกิจท่องเที่ยวเมืองพัทยาที่เป็นของผู้ประกอบการเป็นเจ้าของมีสวัสดิภาพเรื่องอาหารดีกว่าช่างที่เป็นช่างว่าจ้างมาทำงาน แต่สวัสดิภาพด้านอื่น ๆ เช่น ชั่วโมงการใช้งาน การดูแลสุขภาพในกรณีเจ็บป่วย ที่มีดช่าง โอกาสในการขยายพันธุ์ไม่แตกต่างกัน ปัญหาที่พบในเมืองพัทยาคือ เรื่องของการขาดแคลนอาหารช่าง เนื่องจากไม่มีความหลากหลายของพืชอาหารช่าง ซึ่งอาหารหลักที่ช่างได้รับคือต้นสับปะรด และปัญหาในเรื่องพื้นที่ที่มีดช่าง เนื่องจากพัทยามีพื้นที่ป่าธรรมชาติ จึงประสบกับปัญหาช่างบุกรุกพื้นที่การเกษตรใกล้เคียง อีกทั้งยังพบว่าหากความรู้อย่างมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดูแลการจัดการช่าง ทั้งมีความผูกพันและรักช่าง ช่างจะมีสวัสดิภาพที่ดีขึ้น

ผลจากการศึกษา สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง จัดการช่างในธุรกิจท่องเที่ยวให้มีสวัสดิภาพที่ดีขึ้น และนำผลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการช่างในธุรกิจท่องเที่ยวแหล่งอื่น เพื่อสวัสดิภาพที่ดีของช่างเลี้ยงในประเทศไทย

สมภาพร คล้ายวิเชียร, เกษสุดา บุรณพันธ์ศักดิ์ และกัญธิมา นาคนิชาติ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช่างในอีสานใต้ การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์อยู่ 4 ประการ คือ ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช่างในอีสานใต้ ศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช่างในอีสานใต้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่ง

ท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ และศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเชิงลึกในการสำรวจที่อยู่ ที่มา และจำนวนเชือกของช้างในอีสานใต้ 6 จังหวัดและ ส่วนที่ 2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของอำเภอที่มีหมู่บ้านช้าง ซึ่งมีอยู่ 9 อำเภอ 3 จังหวัด และใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 400 ชุด และบริษัทนำเที่ยว จำนวน 20 ชุด นอกจากนี้ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง จำนวน 100 ชุดและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน หน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 ชุด โดยมีจุดประสงค์เพื่อทราบข้อมูลในด้านความพร้อมของพื้นที่ ที่จะแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างได้ และทราบข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้าง ผลจากการศึกษาพบว่า

1) จากการสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับที่อยู่ ที่มา และจำนวนเชือกของช้างพบว่า มีช้างอยู่ที่ อ.เขวาสันติ และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ จำนวน 6 เชือก อ.จอมพระ อ.เขวาสันติ อ.เมือง อ.ชุมพลบุรี และ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ จำนวน 84 เชือก อ.สตึก และ อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ จำนวน 84 เชือก รวมทั้งสิ้น จำนวน 175 เชือก

2) ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่องการไม่มีพื้นที่เลี้ยงช้าง เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลาย ป่าไม้ที่มีบางส่วนก็เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล จึงเป็นสาเหตุให้มีอาหารช้างไม่เพียงพอ ทำให้ออกเร่ร่อนตาม เมืองบ้างก็ออกรับงานแสดงตามปางช้างต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็มีจุดแข็งในด้านของความโดดเด่นของวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และจากการสอบถาม ประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว ความรู้ช้างมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ซึ่งกล่าวว่าทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคโครงสร้างพื้นฐาน ฐานะทาง เศรษฐกิจและการเกิดอาชีพที่หลากหลายจากการมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตนเองโดยตรงเพิ่มมากขึ้น

3) แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เสนอออกเป็น 3 แนวทางดังนี้ คือ

- (1) แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว
- (2) แนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว
- (3) แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว

4) สำหรับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมียุทธศาสตร์พึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในภาคอีสานตอนใต้ 3 แนวทาง ดังนี้

(1) การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสัญจรโบราณของชาวเขมร ซึ่งในสมัยโบราณพาหนะที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ ได้แก่ วัว ม้า และช้าง

(2) การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยการโจรกรรมโบราณวัตถุเขมร ซึ่งเป็นการจำลองเส้นทางการขนส่งโบราณวัตถุเขมรออกนอกประเทศ ดังที่ทราบภาคอีสานใต้ของประเทศไทย ถือว่าเป็นเส้นทางหนึ่งที่นักโจรกรรมนิยมลักลอบขโมยโบราณวัตถุผ่านทางมา

(3) การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานใต้ของประเทศไทยกับศาสนสถานในสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

สุภัทรา เจริญวุฒิ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับสัตว์และความเป็นอยู่ของสัตว์ในสังคม โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาและเสนอแนะในเรื่องของปัญหาการทารุณกรรมสัตว์และแนวทางการป้องกัน รวมถึงการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการที่จะผลักดันให้มีกฎหมายคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยตรง

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับสัตว์นั้นมีอยู่อย่างกระจัดกระจายไม่ครอบคลุมชัดเจนพอ และไม่อาจใช้บังคับใช้ในสภาวะการณ์ปัจจุบันได้ เนื่องจากในสังคมไทยยังละเลยและไม่เห็นความสำคัญของสัตว์ และมองว่าสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินหรือสิ่งที่ไม่มีความรู้สึกนึกคิดและชีวิตจิตใจ ส่งผลให้ยังคงมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับสัตว์ในสังคมไทยเรื่อยมาและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นจนส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศเป็นอย่างมาก เช่น ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ ปัญหาสัตว์เร่ร่อนและถูกทอดทิ้ง ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ เป็นต้น ในประเทศไทยนั้นยังไม่มีกฎหมายออกมารองรับโดยตรงกรณีการคุ้มครองและป้องกันสัตว์จากการถูกทำทารุณและทิ้งขว้าง อีกทั้งมาตรการทางกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น ก็มีอยู่อย่างปะปนและกระจัดกระจายไม่ชัดเจนครอบคลุมเพียงพอในการที่จะนำมาบังคับใช้ เพื่อแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันได้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น

ดังนั้น การร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์นั้น จึงน่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสม เนื่องจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นยังไม่มีกฎหมายตัวใดที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาในเรื่องต่าง ๆ นี้ได้โดยตรง อีกทั้งควรจะต้องมีการปลูกจิตสำนึกของคนในประเทศให้มีความรักและความเมตตาปราณี และหันมาให้ความสำคัญกับสัตว์ในฐานะเพื่อนร่วมโลก และเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์แต่ละชนิด เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ทั้งยังเป็น

การแก้ปัญหาและส่งเสริมให้ประเทศไทยมีการพัฒนาไปสู่ความเป็นมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ประเทศและมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาอารยประเทศอีกด้วย

ภิญญาพัชญ์ เห็นประเสริฐ และพินิจ ทิพย์มณี (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลช้างเลี้ยงในประเทศไทย ช้างถือเป็นสัตว์สำคัญทำหน้าที่เป็นราชพาหนะสำหรับพระมหากษัตริย์ในการศึกสงคราม และมีบทบาทในวิถีชีวิต ผูกพันคนไทยมาแต่โบราณ สัญลักษณ์รูปช้างได้ปรากฏเป็น “ธงช้างเผือก” หรือ “ธงชาติไทย” มาตั้งแต่ พ.ศ. 2398-31 ธันวาคม พ.ศ. 2459 ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อ 26 พฤษภาคม 2541 เห็นชอบให้วันที่ 13 มีนาคม ของทุกปี เป็นวันช้างไทย ช้างจึงเป็นสิ่งสำคัญคือ แต่ปัจจุบันสภาพสังคมเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้การเลี้ยงช้างมีการเปลี่ยนไปในรูปของการทำธุรกิจมากขึ้น จากรายงานจากสื่อต่าง ๆ สถานการณ์ช้างในประเทศไทยมีประมาณ 5,000 ตัว เป็นช้างป่า 1,950 ตัว ช้างเลี้ยงกว่า 3,000 เชือก โดยมีช้างเลี้ยงที่ทำงานตามแหล่งท่องเที่ยวประมาณ 1,400-1,500 เชือก ที่สร้างปัญหา คือ ช้างเลี้ยงไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควรหรือได้รับความคุ้มครองน้อยกว่าช้างป่า เช่น มีช้างเร่ร่อนอยู่ตามเมืองใหญ่กว่า 200-300 เชือก และช้างลากไม้เถื่อนทางภาคเหนือประมาณ 700-800 เชือก และมีช้างที่จดทะเบียนครึ่งหนึ่งจะอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยว อีกครึ่งหนึ่งมาเดินเร่ร่อนอยู่ตามเมืองใหญ่จากสถานการณ์ดังกล่าวพบว่า ส่งผลให้ช้างไทยเริ่มสูญพันธุ์ และมีการลักลอบจับช้างเลี้ยงมาเป็นช้างป่ามากขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ในบรรดาพระราชบัญญัติและประมวลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับช้างนั้นมีหลายฉบับ แต่มีพระราชบัญญัติ 1 ฉบับหลัก ๆ เท่านั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับช้างเลี้ยงโดยตรง ได้แก่ พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ตามนัยมาตรา 4 โดย ในฐานะเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์พาหนะ และสัตว์เศรษฐกิจ เฉกเช่น โค กระบือและสัตว์ชนิดอื่น ๆ ที่มนุษย์ใช้เป็นพาหนะ พระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังไม่สามารถที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ช้างเลี้ยงสมกับที่เป็นสัญลักษณ์หนึ่งของชาติ และไม่ครอบคลุมไปถึงการคุ้มครอง อนุรักษ์ และการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับช้างอย่างมีประสิทธิภาพได้ พระราชบัญญัติและประมวลกฎหมายนี้ นอกจากนี้ไม่ให้ความสำคัญแก่ช้างโดยตรงแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ เช่น ประการแรกกฎหมายให้น้ำหนักไปในการคุ้มครองช้างป่า ส่วนช้างบ้านนั้นอาจได้รับความคุ้มครองบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย และโดยทางอ้อม เช่น ปัญหาการจัดทำทะเบียนตัวรูปพรรณช้าง ปัญหาการโอนและการซื้อขายช้าง ปัญหาการเคลื่อนย้ายช้าง และปัญหาการทารุณกรรมช้าง ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ให้สอดคล้องกับเหตุผลความเป็นจริงในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 โดยการจัดหมวดหมู่ตัวบทกฎหมายในเรื่องของช้างเลี้ยง ในพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 โดยเฉพาะ โดยปรับปรุงในเรื่องการจัดทำตัวรูปพรรณช้างเลี้ยงใหม่ให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมในการจดตัวรูปพรรณช้างเลี้ยง เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปรับปรุงมาตรการในการซื้อขายช้างเลี้ยง

หรือซากช้างให้สอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องซื้อขาย สंहามทรัพย์ และกำหนดมาตรการในการครอบครองช้างให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558 วางแนวทางการเคลื่อนย้ายช้างออกหรือนำเข้า ทั้งในประเทศนอกประเทศ รวมถึงการ เคลื่อนย้ายออกนอกพื้นที่ กำหนดโทษการใช้งานและการทารุณกรรมช้าง โดยการบัญญัติสาเหตุต่าง ๆ ของการทารุณกรรมช้างให้ครอบคลุม เพื่อลดการใช้งานช้างเลี้ยงอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ได้มีการแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเพื่อให้ ช้างไทยดำรงอยู่กับประเทศไทยสืบไป

ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการ คัดกรองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสภาพ การทารุณสัตว์และแนวทางจัดการปัญหาการทารุณสัตว์ในประเทศไทย พร้อมทั้งศึกษามาตรการทาง กฎหมายในการคัดกรองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์และประสิทธิภาพของมาตรการทางกฎหมายที่ เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว โดยใช้สัตว์ทั้ง 4 ประเภทเป็นพื้นฐานในการอธิบายได้แก่ สัตว์เศรษฐกิจ สัตว์บ้าน สัตว์ป่า และสัตว์ทดลอง ตลอดจนวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักสวัสดิภาพสัตว์และ มาตรการทางกฎหมายในการคัดกรองสัตว์ในประเทศไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างเหมาะสม

ในปัจจุบันนานาประเทศยอมรับว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกที่ควรได้รับความคุ้มครอง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การคัดกรองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งหลักการ ดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นมาตรฐานที่ดีในการคัดกรองสัตว์ทั้งในแง่จริยธรรมและการปฏิบัติ ทั้ง ยังเป็นหลักการที่ได้รับการบรรจุอยู่ในมาตรการทางกฎหมายด้านการคัดกรองสัตว์ของสหภาพยุโรป และแนวทางการคัดกรองสัตว์ขององค์กรเอกชนทั่วโลก

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การทารุณสัตว์ในประเทศไทยมีความรุนแรงซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งภาครัฐและเอกชน และในส่วนของมาตรการทางกฎหมาย พบว่า มีมาตรการทางกฎหมายใน การคัดกรองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ทั้งทางตรงและทางอ้อมหลายฉบับหากแต่โดยส่วนใหญ่ไม่มี ความสอดคล้องกับหลักสวัสดิภาพสัตว์ และในบางกรณีไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการคัดกรอง สัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์โดยตรง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการคัดกรอง สัตว์ที่สอดคล้องกับหลักสวัสดิภาพสัตว์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงใช้การศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการ ทางกฎหมายต่างประเทศ เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและเหมาะสม

แนวทางการแก้ไขปัญหการทารุณสัตว์ในประเทศไทยโดยการพัฒนามาตรการทางกฎหมาย ให้สอดคล้องกับหลักสวัสดิภาพสัตว์หรือการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคัดกรองสัตว์ตาม หลักสวัสดิภาพสัตว์โดยตรงนั้น หากจะให้เกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ผู้เขียนเสนอว่าในเบื้องต้นจำเป็นต้องมีการตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกและเป็นส่วนหนึ่งของระบบ

นิเวศ เพื่อให้เจตนารมณ์ของมาตรการทางกฎหมายเป็นไป เพื่อประโยชน์ต่อสัตว์อย่างแท้จริง โดยมี การยอมรับสิทธิสัตว์ในรัฐธรรมนูญ การวางโครงสร้างมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบ สร้างความสอดคล้องระหว่างมาตรการทางกฎหมายกับหลักสวัสดิภาพสัตว์ โดยการเปลี่ยนความหมาย คำว่าสัตว์ การขยายสิทธิขององค์กรเอกชนในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์ตาม หลักสวัสดิภาพสัตว์ในคดีอาญาภายในเงื่อนไขที่กำหนด การกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายในการ คุ้มครองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์โดยตรง รวมถึงการส่งเสริมองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนิน การคุ้มครองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ ทั้งองค์ความรู้ งบประมาณ ความร่วมมือระหว่างประชาชน กับหน่วยงานรัฐ และการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย

ลายทองเหรียญ มีพันธุ์ (2552) ได้ทำการศึกษาสาเหตุ กระบวนการ และปัญหาการนำช้าง มาเร่ร่อนของกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่ายจังหวัดชัยภูมิ กับกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์การ วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุ กระบวนการ ปัญหาการนำช้างมาเร่ร่อนของกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ กับกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เลี้ยงช้าง จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบประเด็น การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้เลี้ยงช้างส่วนใหญ่เห็นว่า สาเหตุของการนำช้างมาเร่ร่อนเกิดจาก ด้าน เศรษฐกิจ คือ การหารายได้ รองลงมาเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี ด้านสังคม ประชาชนมีความรักและมีความ ต้องการขอโชคลาภ ส่วนด้านกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติพบว่า อาหาร ทรัพยากรป่าไม้ และพื้นที่ป่า ที่ช้างอาศัยลดลง
- 2) ผู้เลี้ยงช้างส่วนใหญ่มีการเตรียมการก่อนนำช้างมาเร่ร่อน เช่น การจัดหา ใบอนุญาตเคลื่อนย้าย ตัวรูปพรรณและใบรับรองของช้างมากที่สุด รองลงมา จัดหาอาหาร วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง การกำหนดตัวบุคคลและช้าง ฝึกกิจกรรมการแสดง และศึกษาเส้นทาง การนำ ช้างมาเร่ร่อนระหว่างการนำช้างมาเร่ร่อน ใช้รถเป็นพาหนะเดินทาง มีผู้ร่วมเดินทาง 1-5 คน กิจกรรม ที่ทำส่วนใหญ่เป็นการจำหน่ายอาหาร กิจกรรมการแสดง จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหางและงาช้าง ใช้ เวลาการเร่ร่อนตอนกลางคืน อาหารของช้างหาตามแหล่งธรรมชาติ พักอาศัยตามที่ว่างเปล่าและใกล้ แหล่งน้ำธรรมชาติระยะเวลาการเร่ร่อนประมาณ 10 เดือน และจะกลับบ้านในช่วงเทศกาลช้างสุรินทร์ หรืองานเจ้าพ่อพระยาแลและจะกลับมาเร่ร่อนใหม่ การเดินทางกลับใช้รถเป็นพาหนะ ใช้เส้นทางเดิม ทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นระยะจนถึงภูมิลำเนา
- 3) ผู้เลี้ยงช้างส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการนำช้างมาเร่ร่อน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีปัญหา คือ ด้านบุคลากรภาครัฐกับเจ้าของช้าง รองลงมาคือ ด้านสังคม ประชาชนมอง ภาพลักษณ์การนำช้างมาเร่ร่อนในทางไม่ดี เป็นการทรมานช้าง

จตุรเทพ โควินทวงศ์, ดร.ชนิ เอมพันธุ์ และอุทิศ ภูอินทร์ (2557) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติ และความแตกต่างของปัจจัยดังกล่าวระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติกุยบุรี และอุทยาน แห่งชาติดอยอินทนนท์ เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย 1,200 คน โดยการสุ่มแบบบังเอิญด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ความแปรปรวนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ของการจัดการการท่องเที่ยวสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติที่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญในระดับมาก มี 6 ด้าน คือ 1) กฎหมาย นโยบายการจัดการองค์กรและความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ 2) ทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ภัยคุกคามต่อสัตว์ป่าและถิ่นที่อาศัย 4) การจัดการนักท่องเที่ยว 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย และ 6) ปัจจัยในการตัดสินใจประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว สัตว์ป่าและความสำคัญในระดับปานกลางมี 2 ด้าน คือสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ และการจัดการสัตว์ป่าและ ถิ่นที่อาศัย นอกจากนั้นค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวสัตว์ป่าระหว่าง อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 แห่ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พิมพ์พร งามศรีวิเศษ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมด้านการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ชาฟารีเวิลด์ของนักท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมด้านการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ชาฟารีเวิลด์ของ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่เคยใช้บริการสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ชาฟารีเวิลด์ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Chi-Square ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 25-34 ปี อาชีพพนักงาน เอกชน รายได้เฉลี่ยระหว่าง 10,000 – 20,000 บาทต่อเดือน และวงจรชีวิตอยู่ในช่วง โสด
- 2) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านผลิตภัณฑ์และบริการของสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ชาฟารีเวิลด์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในสวนสัตว์ที่มีความเป็นธรรมชาติร่มรื่น
- 3) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านราคาค่าบัตรเข้าชมของสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ชาฟารีเวิลด์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ ราคาค่าบัตรเข้าชมมีความเหมาะสมและคุ้มค่า กับความหลากหลายของสัตว์ที่จัดแสดงภายในสวนสัตว์

4) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านช่องทางการเดินทางมาสวนสัตว์ของสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ สถานที่ตั้งของสวนสัตว์ที่สะดวก ต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว

5) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านการส่งเสริมการตลาดของสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ การมีส่วนลดราคาค่าเข้าชมในวันหยุดเทศกาล

6) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านบุคลากรของสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ พนักงานของสวนสัตว์ที่ให้บริการด้วยความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นมิตรกับสัตว์และนักท่องเที่ยว

7) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านลักษณะทางกายภาพของสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของสัตว์มีความเหมาะสมตามธรรมชาติ ปลอดภัยแก่การเข้าชมมากที่สุด

8) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านกระบวนการของสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ สวนสัตว์มีระบบรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมมากที่สุด

9) ในด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตและซาฟารีเวิลด์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ในช่วงเวลา 10.31 – 13.00 น. โดยส่วนใหญ่ได้รับ อิทธิพลในการมาท่องเที่ยวจากพ่อแม่และครอบครัว มีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวต่อ 1 คน ซึ่งไม่รวมค่าเดินทาง คือ ไม่เกิน 500 บาท และ ในการท่องเที่ยวครั้งต่อไปจะให้ความสำคัญกับเรื่องความน่าสนใจของกิจกรรมหรือการแสดงโชว์ภายใน สวนสัตว์มากที่สุด

ผลทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า

1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และลักษณะวงจร ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์แตกต่างกันในเกือบทุกพฤติกรรม โดยลักษณะส่วนบุคคล ด้านเพศ ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวสวนสัตว์ ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์แตกต่างกันเพียงด้านเดียวได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว

2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการเดินทางมาสวนสัตว์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และ ด้านกระบวนการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ในเกือบทุก พฤติกรรม

ชนิตาภา ไมตรีแก้ว (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดวางเส้นทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศตะวันออก กลางให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา บริษัท เอ็กซีโซติกส์ เกทอะเวย์จำกัด ผู้ศึกษาได้ ดำเนินการศึกษา โดยการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม ที่ได้ทำการสำรวจความต้องการของ นักท่องเที่ยวชาวตะวันออกที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวกับทางบริษัททำให้ทราบผลดังนี้ ระยะเวลาของโปรแกรมที่นักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลางสนใจมากที่สุดคือโปรแกรมท่องเที่ยวที่มีระยะเวลา 10 วัน โดยมี งบประมาณค่าใช้จ่ายในการการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งต่อคนโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 136,923 บาท ประเภทร้านอาหารที่ต้องการใช้บริการ คือ ร้านอาหารมุสลิมมาตรฐาน ของโรงแรมที่ต้องการเข้าพักคือ โรงแรมระดับมาตรฐาน 4 ดาว ประเภทของสายการบิน ภายในประเทศไทยที่นิยมใช้บริการ คือ สายการบินชั้นนำของประเทศไทยได้ Thai Airways และ Bangkok Airways โรงพยาบาลที่ต้องการเข้าตรวจสุขภาพประจำปีในเมืองไทย คือ โรงพยาบาลกรุงเทพ ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว คือ เดินทางท่องเที่ยวแบบ Group Private โดยนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปกับครอบครัวและแหล่งท่องเที่ยวใน 4 ภาคหลัก ๆ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ที่นักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลางที่ต้องการไปท่องเที่ยว จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละภาคมาปรับเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวของโปรแกรมที่เป็นระยะเวลาการท่องเที่ยว 10 วันโดยการคำนึงถึง Save time ใน การเดินทางแต่ละเส้นทางแต่ละวัน เพื่อลดต้นทุนให้น้อยลงและทำการเปรียบเทียบต้นทุนและความคุ้มค่าของ Package ในแต่ละ Route เพื่อเพิ่มรายได้และใช้เวลาที่ลดลงจากการปรับเปลี่ยน โปรแกรมท่องเที่ยว โดยการนำนักท่องเที่ยวไป Shopping กับทางร้านค้าที่บริษัทมี Connection ซึ่งทางบริษัทจะได้รับ Commission จากทางร้านต่าง ๆ โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้กำหนดวัตถุประสงค์คือ

- 1) เพื่อทราบความต้องการของลูกค้ากลุ่มประเทศตะวันออกกลาง
- 2) เพื่อเพิ่มความพึงพอใจ ในด้าน ราคา เวลา และสถานที่ ให้กับลูกค้ากลุ่มประเทศ ตะวันออกกลาง
- 3) เพื่อลดต้นทุนและเวลาในการเดินทางของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละโปรแกรมการท่องเที่ยว
- 4) เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับบริษัท จากการศึกษาพบว่าหลังจากปรับเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยวตามความต้องการของลูกค้าในเส้นทางการท่องเที่ยวของโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ 10 วัน และปรับเปลี่ยนเส้นทางในการ เดินทางท่องเที่ยวของแต่ละโปรแกรมการท่องเที่ยวสามารถ ลด ต้นทุนรวมแต่ละโปรแกรม ลด เวลา เพิ่มรายได้และเพิ่มคุณภาพซึ่งส่งผลให้เพิ่มความพึงพอใจของลูกค้ามากขึ้น

จารุณี จัตุรัส (2552) การศึกษาปัจจัยและระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเยี่ยมชมสวนสัตว์ดุสิตจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงมีอายุน้อยกว่า 20 ปี

และมีเขตที่พักอาศัยอยู่ต่างจังหวัด ซึ่งระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีในส่วนของอาชีพกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาท

การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตมากกว่า 1 ครั้ง หรือเป็นการท่องเที่ยวซ้ำ โดยมาสวนสัตว์ดุสิตในวันหยุดนักขัตฤกษ์มากที่สุดในช่วง 12.00-18.00 น. ซึ่งเหตุผลในการเข้ามาใช้บริการสวนสัตว์ดุสิต คือ เพื่อการศึกษา/ทัศนศึกษา รองลงมาคือ เพื่อมาสร้างความสัมพันธ์ของครอบครัว/ญาติ ซึ่งตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่มาใช้บริการสวนสัตว์ดุสิตชอบหลุมหลบภัย และกิจกรรมการแสดงสัตว์ (ช้าง นก เป็นต้น) นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาใช้บริการสวนสัตว์ดุสิตนิยมที่จะท่องเที่ยวแบบเชิงธรรมชาติ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การศึกษาถึงทัศนคติของนักท่องเที่ยวพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตเดินทางมาท่องเที่ยวโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว รองลงมาได้แก่รถโดยสารประจำทาง และรู้จักสวนสัตว์ดุสิตผ่านการบอกเล่าปากต่อปากเป็นจำนวนมากที่สุด โดยการมาท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตจะพิจารณาจากการให้บริการที่หลากหลายทั้งทางด้านบันเทิง และการให้ความรู้ และตัดสินใจมาท่องเที่ยวด้วยอิทธิพลจากตัวเองเป็นหลัก ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อราคาเข้าชมว่าเหมาะสมแล้ว ส่วนนักท่องเที่ยวที่เห็นว่าราคาเข้าชมไม่เหมาะสมได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับราคาที่ต้องการ คือ ราคาผู้ใหญ่ 40 ราคาเด็ก/นักเรียน/นักศึกษา 20 บาท และราคาสำหรับเด็ก 5 บาท ซึ่งโดยรวมจะมีราคาต่ำกว่าราคาปัจจุบัน และในส่วนของกรณีถ้านักท่องเที่ยวไม่ได้มาเที่ยวสวนสัตว์ดุสิต นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจไปท่องเที่ยวที่ใด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามที่มาใช้บริการสวนสัตว์ดุสิตมีทัศนคติว่า ถ้าไม่มาท่องเที่ยวที่สวนสัตว์ดุสิตแล้วจะท่องเที่ยวสวนสนุก เช่น ดรีมเวิลด์ สวนสยาม เป็นต้น อันดับ 1 มากที่สุด

วีระพล ทองมา, วินิตรา ลีละพัฒนา, โชตก จรุงคนธ์, เกษราพร ทิราวงศ์ และอำนวยการใหญ่ ยิ่ง (2554) ได้ทำกลยุทธ์การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านเมืองก๊อต ตำบลก๊อตช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์หลักคือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ และจุดด้อยในการแก้ไขปรับปรุง โดยการพัฒนาแบบกลยุทธ์การจัดการ ธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านเมืองก๊อต ตำบลก๊อตช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่ง ได้รับการพัฒนาจนเป็นมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Home Stay Standard Thailand) ในระหว่างปี 2554 – 2556 โดยการรวบรวมข้อมูลนั้นได้อาศัยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงเคียงกับ ความเป็นจริงมากที่สุด โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนภายในชุมชนบ้านเมืองก๊อต รวมทั้งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนคณะทีมงานผู้วิจัย จำนวนทั้งสิ้น 180 ราย ซึ่งเครื่องมือ หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ประกอบ กับวิธีการเก็บข้อมูลทั้งการสอบถาม สังเกต การประชุมกลุ่มย่อย

ในช่วงที่มีการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นนำไปวิเคราะห์ด้วย สถิติบรรยายแล้วนำมาเขียน พร้อมทั้งพรรณนาในรูปแบบของตารางและรูปภาพประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นกระบวนการและผลการวิจัยที่ชัดเจนมากขึ้น ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ชุมชนบ้านเมืองกีดนั้น มีการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวในสอง ลักษณะ คือ 1) การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวโดยภาคเอกชน หรือบริษัทเอกชน โดยมีธุรกิจการท่องเที่ยว ที่สำคัญคือ ศูนย์อภิบาลช้าง ปางช้างแม่แตงทัวร์ ปางช้างแก่งกี้ด บริษัทเชียงใหม่แอดเวนเจอร์และ เดอะฟิค แอดเวนเจอร์ ส่วนอีกลักษณะหนึ่งคือ การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวโดยภาคประชาชน ได้ รวมกลุ่มกันดำเนินงาน ซึ่งมีกิจกรรมหลัก ๆ คือ กิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่และแพยาง กิจกรรม บ้านพักสัมผัสชีวิตชนบท (Home Stay) กิจกรรมเยี่ยมชมน้ำตกตาดหมอก และกิจกรรมเข้าชมวัด เมืองกีด และอนุสาวรีย์พระนเรศวร เป็นต้น กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน บ้านเมืองกีด ก่อให้เกิดความสนใจและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี จนในที่สุดจึงได้รับ ประกาศนียบัตรจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ให้เป็นที่พักที่ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ระหว่างปี 2554 – 2556 ซึ่งช่วยทำให้เป็นการประกันคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวภายใน ชุมชน ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ชุมชนยังมี กิจกรรมเด่นที่สำคัญซึ่งสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของ คนกับช้าง ซึ่งแยกออกจากกันไม่ได้เลย เนื่องจากข้อข้างเหมือนกับเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว โดยนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้างตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้าถึงตอนเย็น โดยชุมชนมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมชมชอบมากก็คือ กิจกรรมคนเลี้ยงช้างนั่นเอง นอกจากนี้ ชุมชนบ้านเมืองกีดยังมีเสน่ห์ของการล่องแพยางและแพไม้ไผ่ในแก่งกี้ด ที่มีน้ำไหลเชี่ยว ไส้สะอาด และมีโขดหินที่สวยงามเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการผจญภัยและความตื่นเต้นเป็นอย่างมาก ธรรมชาติของป่าไม้ที่สวยงาม ร่มรื่น ยังเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวส่วนมากอยากมาเที่ยวซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่อย่างไรก็ตาม บ้านเมืองกีดยังมีข้อบกพร่องหรือข้อด้อยที่ควรปรับปรุง โดยเฉพาะการเชื่อมโยง กิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละกิจกรรมให้ต่อเนื่อง และเป็นพันธมิตรที่ดีต่อกันระหว่างธุรกิจท่องเที่ยว ที่ดำเนินการโดยบริษัทเอกชนเอง และหรือกับกิจกรรมการท่องเที่ยวดำเนินการด้วยกลุ่มของ ประชาชนภายในชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวจะยั่งยืนได้จะต้องอาศัยความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่หวังแต่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง พร้อมทั้งทุกภาคส่วนต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะต้องมิไว้ให้การอนุชนรุ่นหลังต่อไปให้นานที่สุดนั่นเอง ดังนั้น ผลการวิจัยจึงได้มาซึ่งรูปแบบกลยุทธ์ การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนเมืองกีด โดยเฉพาะการมุ่งเน้นที่ต้องพัฒนาคนให้เป็นศูนย์กลางของการจัดการธุรกิจ ท่องเที่ยว คนภายในชุมชนต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจตนเองหรือชุมชน รวมทั้งมีความรู้และเข้าใจโลกภายนอกด้วยเช่นกัน โดยที่กระบวนการภายในนั้นควรมุ่งเน้นเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจและ

สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยการวิเคราะห์มิติจากภายนอก ซึ่งได้แก่ลูกค้าหรือ นักท่องเที่ยวที่ควบคุมไปด้วย โดยเฉพาะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มหรือแต่ละประเทศ ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร หรือจัดการตามบริบทของชุมชนในการสร้างความพึงพอใจ และความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม และสิ่งสำคัญในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชนบ้านเมืองกัต ก็คือการจัดการด้านการเงินที่โปร่งใส ยุติธรรม และมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยทำให้การจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความยั่งยืน ยิ่งถ้ามีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน และการได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงภายในชุมชน ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ธงชัย ประเทือง (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบจากการสร้างปางช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเขต ตำบลกัตช้าง อำเภอ แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ 1) ศึกษาผลกระทบทางสังคมและ เศรษฐกิจจากการสร้างปางช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่อชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง และ 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในตำบลกัตช้าง อำเภอ แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มประชากรคือประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลกัตช้าง โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม เจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้าน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตาม วัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากการสร้างปางช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่อชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ผลการศึกษาพบว่ามีผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบ กล่าวคือ ผลกระทบทางสังคมจากการสร้างปางช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกัตช้าง ผลกระทบทางบวกมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมกล่าวคือ ปางช้างเป็นแหล่งสร้างงาน ของชุมชนทำให้คนในชุมชนเข้ามาทำงานในพื้นที่ตำบลกัตช้างมากขึ้น เกิดการสร้างเครือข่ายการทำงาน และช่วยเหลือเกื้อกูลกันรวมถึงเป็นการสร้างงานให้กับเยาวชนให้กลับมาทำงานในหมู่บ้านมากขึ้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่บ้าน ในทางกลับกันจากการสร้างปางช้างส่งผลกระทบต่อทางลบที่เปลี่ยนแปลงในการดำเนินวิถีชีวิต กล่าวคือ ช้างจากปางช้างเข้าไปในพื้นที่ป่าสร้างความเสียหาย ทำให้ของป่าที่คนในชุมชนนำมาบริโภคสูญเสียและลดลงส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิต นอกจากนี้ช้างจากปางช้างใช้เส้นทางในการคมนาคมของตำบลทำให้เกิดปัญหาถนนเสียหาย ส่งผลกระทบต่อการเดินทางของคนในชุมชน รวมถึงปัญหาการเข้ามาของคนต่างถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในส่วนของผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการสร้างปางช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ในพื้นที่ตำบลกัตช้าง ผลกระทบทางบวกเกิดรายได้ที่มาจากเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน การสลับการประกอบอาชีพทั้งการทำงานในปางช้าง และรีสอร์ทสลับกับการทำการเกษตรกรรม

การปลูกพืชอาหารสัตว์ รวมถึงการเกิดขึ้นของปางช้างสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น นวดแผนโบราณ มัดมือนักท่องเที่ยว เป็นต้น ในส่วนของผลกระทบทางเศรษฐกิจในทางลบจากการสร้างปางช้างของพื้นที่ตำบลกีดช้าง ปัญหาการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินทำให้อาชีพเกษตรกรของคนในหมู่บ้านบางส่วนไม่สามารถทำได้เหมือนเดิม จากปัญหาและผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นจากการสร้างปางช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ของพื้นที่ตำบลกีดช้าง พบว่าคนในตำบลกีดช้าง ต้องการให้กำหนดพื้นที่ไว้ผลิตอาหารสำหรับช้าง ส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์ และการจัดโซนพื้นที่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ช้างในการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อให้ทรัพยากรในพื้นที่ไม่เสื่อมโทรมและเสียหาย รวมถึงการร่วมมือกันของปางช้างที่อยู่ในตำบลกีดช้าง อำเภอ แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในการดูแล ซ่อมแซมสาธารณูปโภคภายในตำบลกีดช้าง เพื่อให้เกิดการรับผิดชอบร่วมกันของผู้ประกอบการ และการควบคุมในเรื่องการถือครองที่ดินเพื่อการจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืน

دنول سگل سخم سکل (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวและการบริหารจัดการปางช้างที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการท่องเที่ยว ความคิดเห็นต่อการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวและการบริหารจัดการปางช้าง และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวปางช้าง 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว และการบริหารจัดการปางช้าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวปางช้าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมการท่องเที่ยว และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว และการบริหารจัดการปางช้าง ที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ รวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวปางช้างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าเอฟ ค่าไคสแควร์ และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัย พบว่า 1) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 36 – 50 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเป็นเจ้าของกิจการ/ เจ้าของธุรกิจ / ค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 40,001 – 60,000 บาท และมีภูมิลำเนาอยู่ในทวีปเอเชีย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกท่องเที่ยวที่ปางช้างอยุธยา แล เพนียดรับรู้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต/โทรทัศน์/วิทยุ เดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน มาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก โดยมาท่องเที่ยวในวันเสาร์ – อาทิตย์ มากับคณะทัวร์ นิยมนั่งช้างชมโบราณสถานฯ มีค่าใช้จ่ายประมาณ 501 – 700 บาท และนักท่องเที่ยวจะกลับมาท่องเที่ยวปางช้างอีกครั้ง นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ ปางช้าง โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่มาท่องเที่ยวปางช้าง โดยรวม พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 2)

นักท่องเที่ยวที่มีเพศ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปางช้าง ด้านการควบคุมคุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน 3) นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจ ด้านการบริการแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีอายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจ ด้านทำเลที่ตั้งแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจด้านกระบวนการให้บริการแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีการรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวต่างกัน มีความพึงพอใจด้านการบริการ ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวต่างกัน มีความพึงพอใจ ด้านราคาแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีช่วงวันที่มาท่องเที่ยวต่างกัน มีความพึงพอใจด้านทำเลที่ตั้งแตกต่างกัน นักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างกัน มีความพึงพอใจด้านการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกัน และ 4) ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศมีความสัมพันธ์กับจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว และความคิดเห็นต่อการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวและการบริหารจัดการปางช้าง ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการนำ/จูงใจนักท่องเที่ยว และด้านการควบคุมคุณภาพการให้บริการ มีความสัมพันธ์ และมีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวปางช้างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 42.30)

พัชรา สุริยชนภานุรักษ์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการและลูกจ้างของปางช้างแม่วิน 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการปางช้าง เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแม่วิน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างแม่วินจำนวน 3 คน และลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่วิน จำนวน 15 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบความตรงในเนื้อหาและมีความเป็นปรนัย การเก็บข้อมูลได้ดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2546 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คนเผ่ากะเหรี่ยง มีอายุเฉลี่ย 29 ปี และสมรสแล้ว ด้านการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลายประกอบอาชีพเกี่ยวกับกิจการการท่องเที่ยวเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีหน้าที่ในการให้บริการลูกค้า โดยเฉพาะการจัดบริการนั่งช้างชมธรรมชาติ และการล่องแพเป็นจุดหลัก อาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง มีรายได้เฉลี่ย 56,566.67 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เช่าที่ดินของผู้อื่นสำหรับประกอบการทำมาหากิน รูปแบบการบริหารจัดการปางช้าง แม่ริมเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการปางช้างเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการ

องค์กร การจัดการบุคลากรในการทำงาน การบริหารจัดการ งบประมาณ และการประสานงาน ซึ่ง
การพัฒนาการทำงาน การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เข้ากับสถานการณ์การท่องเที่ยว และมีการเพิ่ม
ประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเมินผลข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อสอบถามถึงบริบทการจัดการ ประเมินการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว และสร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อบริบทการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยวและสร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยมีกรอบแนวคิดและวิธีการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย
- 3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 สมมุติฐานการวิจัย
- 3.4 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.6 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables)

คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และสัญชาติ

3.2.2 ตัวแปรตาม (Response Variables)

มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนที่ 2 ได้แก่ การจัดการสวัสดิภาพข้างเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างของปางช้าง ด้านการบริหารและการจัดการ และด้านการให้ความรู้

3.3 สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการรับรู้ในเรื่องของการจัดการข้างเพื่อการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการประเมินการจัดการสวัสดิภาพข้างเพื่อการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 3 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.4 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

3.4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรในการศึกษา คือ 1) ผู้ประกอบการปางช้าง 2) กลุ่มตัวแทนคนงานในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต 3) กลุ่มตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยมีการกำหนดวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ทำการสุ่มเลือกตัวอย่างโดยเลือกผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ที่สามารถเป็นตัวแทนและให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ในที่นี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปางช้างในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจาก

ประเด็นการวิจัยต้องการข้อมูลเฉพาะเจาะจงจากผู้ใกล้ชิดและผู้สัมผัสกับปัญหาและผู้ที่ทราบเรื่องเหล่านั้นได้ดี เพื่อเป็นสิ่งสำคัญในการตอบปัญหาการวิจัยได้

3.4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 9,095,355 คน (กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จะได้ขนาดดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ N แทน ขนาดของประชากร จำนวน 9,095,355 คน

n แทน จำนวนตัวอย่างหรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e แทน ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้โดยกำหนดค่า 5% หรือ 0.05

แทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{9,095,355}{1 + 9,095,355 (0.05)^2}$$

$$n = 399.98 \text{ ตัวอย่าง}$$

จากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 399.98 ตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการวิจัย ผู้วิจัยจะแจกแบบสอบถามจำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยจะทำการแจกแบบสอบถามด้วยตัวเอง โดยการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling)

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรในการศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.5.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือน และสัญชาติ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ในเรื่องของการจัดการช้างเพื่อการท่องเที่ยวและการประเมินการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างของปางช้าง ด้านการบริหาร และการจัดการ และด้านการให้ความรู้ โดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ ซึ่งมีการวัดระดับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งได้แบ่งระดับความเห็นออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

หลักเกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	5	คะแนน
มาก	ให้คะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	1	คะแนน

ในการแปลความหมายของคะแนนใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเป็นเกณฑ์ ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการแปลผล โดยใช้สูตรคำนวณค่าพิสัยตามช่วงชั้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 7) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.50-1.00 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

3.6 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาวิจัย ไปทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

3.6.1 การทดสอบหาความเที่ยงตรงเนื้อหา (Validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม เพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถาม มีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความเที่ยงตรง ดังนี้

สอดคล้อง (+1) หมายถึง เห็นว่าข้อคำถามสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการถาม

ไม่แน่ใจ (0) หมายถึง ไม่สามารถสรุปได้ว่าข้อคำถามสอดคล้องหรือไม่กับประเด็นที่ต้องการถาม

ไม่สอดคล้อง (-1) หมายถึง เห็นว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับประเด็นคำถามที่ต้องการถาม

การคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Concurrence: IOC) ข้อคำถามที่ใช้ได้ต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกานันท์, 2549, น. 56)

$$\text{สูตรการคำนวณ IOC} = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ IOC คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

n คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.6.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองเครื่องมือ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มที่จะศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) ซึ่งจะต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 จึงจะอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อถือได้ (กฤษฎกร จิรภาณุเมศ, 2553, น. 48)

3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.7.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนวรรณกรรม การเก็บข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัย วารสารวิชาการการท่องเที่ยว สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ และโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์ ได้แก่ ผู้ประกอบการปางช้างและกลุ่มตัวแทนคนงานในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

3.7.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 400 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อสามารถชี้แจงข้อสงสัยกับผู้ตอบแบบสอบถามได้ เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดนำไปทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.8.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อเป็นแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

3.8.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาถอดรหัส จัดหมวดหมู่ และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.8.2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง การรับรู้ในเรื่องของการจัดการช้างเพื่อการท่องเที่ยวและการประเมินการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือน และสัญชาติ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ในเรื่องของการจัดการช้างเพื่อการท่องเที่ยวและการประเมินการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างของปางช้าง ด้านการบริหาร และการจัดการ และด้านการให้ความรู้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.8.2.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้ในเรื่องของการจัดการช้างเพื่อการท่องเที่ยว การประเมินการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ สถิติทดสอบ Independent Sample (t-test) (กรณีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) (กรณีกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อประเมินการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต 3) เพื่อสร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ตามลำดับต่อไปนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
- 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบ t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบที่ใช้พิจารณาการแจกแจงแบบ F-distribution
df	แทน	ระดับชั้นความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Mean of Squares)
Sig.	แทน	ค่าความน่าจะเป็นที่คำนวณได้จากตัวสถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น ส่วน ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ส่วนที่ 4 ผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

ส่วนที่ 5 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ส่วนที่ 6 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

ส่วนที่ 7 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการปางช้าง กลุ่มผู้มีประสบการณ์ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต และตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	207	51.8
ชาย	193	48.2
รวม	400	100.0
2. อายุ		
25 - 34 ปี	173	43.2
15 - 24 ปี	84	21.0
35 - 44 ปี	59	14.8
45 - 54 ปี	43	10.8
55 ปี ขึ้นไป	36	9.0
ไม่ระบุ	5	1.2
รวม	400	100.0
3. สถานภาพ		
สมรส	200	50.0
โสด	158	39.5
ไม่ระบุ	30	7.5
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	12	3.0
รวม	400	100.0
4. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	181	45.2
สูงกว่าปริญญาตรี	79	19.8
ไม่ระบุ	78	19.5
ต่ำกว่าปริญญาตรี	62	15.5
รวม	400	100.0

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้ต่อเดือน		
ไม่ระบุ	321	80.2
50,000 บาท ขึ้นไป	39	9.8
ต่ำกว่า 30,000 บาท	28	7.0
30,000 - 50,000 บาท	12	3.0
รวม	400	100.0
6. สัญชาติ		
อเมริกัน	90	22.5
ออสเตรเลีย	39	9.8
โอมาน	32	8.0
อิตาลี	30	7.5
เยอรมัน	27	6.8
นิวซีแลนด์	23	5.8
กรีซ	22	5.5
บาหลีเรน	22	5.5
อินเดีย	22	5.5
อังกฤษ	20	5.0
รัสเซีย	16	4.0
อิสราเอล	14	3.5
ไม่ระบุ	14	3.5
แคนาดา	10	2.5
ฝรั่งเศส	6	1.5
จอร์แดน	4	1.0
เซาท์ แอฟริกา	4	1.0
เคนยา	3	0.8
เบลเยียม	2	0.5
รวม	400	100.0

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
7. อาชีพ		
ลูกจ้าง	206	51.5
เจ้าของกิจการ	104	26.0
นักศึกษา	58	14.5
เกษียณอายุ	21	5.2
อื่น ๆ	6	1.5
พนักงานของรัฐ	4	1.0
ไม่ระบุ	1	0.2
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา สัญชาติ และอาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8

อายุ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีอายุ 25-34 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมาคือ อายุ 15-24 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 และอายุ 35-44 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 ตามลำดับ

สถานภาพ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.2 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.8

รายได้ต่อเดือน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 50,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 รองลงมาคือ มีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 ตามลำดับ

สัญชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ถือสัญชาติอเมริกัน จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงมาคือ สัญชาติออสเตรเลีย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 และสัญชาติโอมาน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ประกอบอาชีพลูกจ้าง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 รองลงมาคือ เจ้าของกิจการ จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 และนักศึกษา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. การรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว		
อินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์	163	18.8
เอกสารการท่องเที่ยว/แผ่นพับ/ใบปลิว	79	19.8
ครอบครัว/ญาติ/เพื่อนแนะนำ	75	18.8
ตัวแทนบริษัททัวร์	58	14.5
อื่น ๆ	12	3.0
ไม่ระบุ	6	1.5
บริษัท/หน่วยงาน	5	1.2
สถานศึกษา	2	0.5
แมกกาซีนบนเครื่องบิน	-	-
รวม	400	100.0
2. วัตถุประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยว		
พักผ่อนและชมทิวทัศน์	330	82.5
เยี่ยมญาติ	45	11.2
อื่น ๆ	8	2.0
ไม่ระบุ	6	1.5
ติดต่อธุรกิจ	6	1.5
เพื่อการศึกษา	3	0.8
ช้อปปิ้ง	2	0.5
รวม	400	100.0
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปางช้าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การนั่งช้าง	187	27.9
การถ่ายภาพคู่กับช้างและธรรมชาติ	173	25.8
การให้อาหารช้าง	120	17.9
การศึกษาวิถีชีวิตของช้าง	103	15.4

พฤติกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
การแสดงความสามารถของช้าง	52	7.8
การอาบน้ำให้ช้าง	34	5.1
อื่น ๆ	-	-
รวม	669	100.0
4. ผู้ร่วมเดินทาง		
เพื่อน	214	53.5
สามี/ภรรยา	91	22.8
ญาติ	41	10.2
คนเดียว	26	6.5
กรุ๊ปทัวร์	18	4.5
อื่น ๆ	8	2.0
ไม่ระบุ	2	0.5
รวม	400	100.0
5. รูปแบบการซื้อโปรแกรมทัวร์ของปางช้าง		
Walk-in	184	46.0
ตัวแทนบริษัททัวร์	165	41.2
อื่น ๆ	29	7.2
ผ่านสื่อออนไลน์	17	4.2
ไม่ระบุ	5	1.2
รวม	400	100.0
6. ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของปางช้าง		
1 ครั้ง	299	74.8
2 ครั้ง	69	17.2
3 ครั้ง ขึ้นไป	18	4.5
ไม่ระบุ	14	3.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สามารถสรุปได้ดังนี้

การรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์ จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 รองลงมาคือ เอกสารการท่องเที่ยว/แผ่นพับ/ใบปลิว จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.8 และครอบครัว/ญาติ/เพื่อนแนะนำ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและชมทิวทัศน์ จำนวน 330 คน คิดเป็นร้อยละ 82.5 รองลงมาคือ เยี่ยมญาติ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 ตามลำดับ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปางช้าง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมการนั่งช้าง จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมาคือ การถ่ายภาพคู่กับช้างและธรรมชาติ จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และการให้อาหารช้าง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 ตามลำดับ

ผู้ร่วมเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางกับเพื่อน จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาคือ สามเณร/ภรรยา จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 และญาติ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 ตามลำดับ

รูปแบบการซื้อโปรแกรมทัวร์ของปางช้าง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ซื้อโปรแกรมทัวร์โดย Walk-in จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 รองลงมาคือ ตัวแทนบริษัททัวร์ จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 ตามลำดับ

ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของปางช้าง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมของปางช้างเพียง 1 ครั้ง จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 74.8 รองลงมาคือ 2 ครั้ง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ	อันดับ
ด้านผลิตภัณฑ์				
1. มีร้านจำหน่ายอาหารช้าง	3.69	0.80	มาก	2
2. เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม	3.56	0.80	มาก	4
3. ความรู้ช้างคอยดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวขณะนั่งช้าง	3.47	0.72	มาก	6
4. สถานที่ตั้งหาง่ายและมีป้ายแสดงชัดเจน	3.41	0.84	มาก	9
5. มีบริการรถรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวในแต่ละจุด	3.38	0.80	ปานกลาง	10
6. มีป้ายแสดงสัญลักษณ์ ทางเข้า-ออก	3.34	0.94	ปานกลาง	12
7. การเดินทางมีความสะดวก สามารถใช้บริการได้หลายเส้นทาง	3.18	0.95	ปานกลาง	13
8. มีสถานที่จอดรถ กว้างขวาง สะดวก ปลอดภัย และเพียงพอต่อ	3.18	0.85	ปานกลาง	13

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้าง เพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ สำคัญ	อันดับ
ความต้องการ				
9. มีการจัดสถานที่เป็นส่วน สะอาด เรียบร้อย	2.89	1.04	ปานกลาง	14
ด้านราคา				
10. มีรายละเอียดค่าธรรมเนียมและค่าบริการชัดเจน	3.45	0.71	มาก	7
11. อัตราค่าบริการนั่งช้างและบริการอื่น ๆ มีความเหมาะสม	3.45	0.71	มาก	7
12. ราคาอาหารสำหรับช้างมีความเหมาะสม	3.41	0.69	มาก	9
13. ราคาอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึกมีความเหมาะสม	3.35	0.72	ปานกลาง	11
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย				
14. ความสะดวกของช่องทางการจอง เช่น การทำ Booking ระยะเวลาในการจอง บริษัทที่รับจองมีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว	3.56	0.80	มาก	4
ด้านการส่งเสริมการตลาด				
15. การให้ข้อมูลมีหลากหลายช่องทาง	3.45	0.85	มาก	7
16. มีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การ ให้อาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น	3.72	0.70	มาก	1
17. มีช่างคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่ด้านหน้าของปางช้าง	3.57	0.83	มาก	3
18. มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากช้าง เช่น การแสดงลิง เป็นต้น	3.54	1.00	มาก	5
19. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวอยู่เสมอ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต ไลน์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น	3.43	0.83	มาก	8
โดยรวม	3.42	0.52	มาก	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ระดับความสำคัญที่มีต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดอยู่ในระดับมาก 13 ข้อ ระดับปานกลาง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับแรก ดังนี้

อันดับที่ 1 มีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การให้อาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น ($\bar{X} = 3.72$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.70

อันดับที่ 2 มีร้านจำหน่ายอาหารช้าง ($\bar{X} = 3.69$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80

อันดับที่ 3 มีช่างคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่ด้านหน้าของปางช้าง ($\bar{X}=3.57$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.83

อันดับที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม ($\bar{X}=3.56$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80 และความสะดวกของช่องทางการจอง เช่น การทำ Booking ระยะเวลาในการจอง บริษัทที่รับจองมีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.56$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80

อันดับที่ 5 มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากช้าง เช่น การแสดงลิง เป็นต้น ($\bar{X}=3.54$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.00

ส่วนที่ 4 ผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

ศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ	อันดับ
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	3.41	0.63	มาก	
2. ด้านการบริหารและการจัดการ	3.31	0.57	ปานกลาง	
3. ด้านการให้ความรู้	3.15	0.68	ปานกลาง	
โดยรวม	3.32	0.54	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

อันดับที่ 1 ด้านโครงสร้างของปางช้าง ($\bar{X}=3.41$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.63

อันดับที่ 2 ด้านการบริหารและการจัดการ ($\bar{X}=3.31$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57

อันดับที่ 3 ด้านการให้ความรู้ ($\bar{X} = 3.15$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.68

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้าง

ด้านโครงสร้างของปางช้าง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ	อันดับ
1. สถานที่				
1.1 ความแข็งแรงของโซ่ลำนหรือวัสดุลำนช้าง	3.45	0.71	มาก	1
1.2 แหล่งน้ำดื่มเพียงพอต่อจำนวนช้าง	3.41	0.87	มาก	2
1.3 ความสะอาดของพื้นที่ทั้งหมด	3.39	0.88	ปานกลาง	3
1.4 เส้นทางเดินขึ้น-ลงของช้างมีความเหมาะสม	3.35	0.81	ปานกลาง	4
1.5 โรงช้างบริการมีหลังคาหรือสถานที่ที่มีร่มเงา	3.24	1.11	ปานกลาง	5
1.6 โรงช้างบริการหรือสถานที่ที่มีร่มเงาไม่แออัด	3.15	1.04	ปานกลาง	6
2. บุคลากร				
2.1 ความรู้ช้างมีความรู้ ความชำนาญ	3.57	0.75	มาก	1
2.2 ความรู้ช้างมีพฤติกรรมที่เหมาะสม	3.56	0.79	มาก	2
2.3 ความรู้ช้างมีการปฏิบัติต่อช้างอย่างเหมาะสม	3.56	0.75	มาก	2
2.4 เจ้าหน้าที่ส่วนอื่น ๆ มีทักษะให้บริการที่เหมาะสม	3.46	0.75	มาก	3
2.5 ความรู้ช้างและเจ้าหน้าที่ส่วนอื่นมีความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ	3.33	0.83	ปานกลาง	4
โดยรวม	3.41	0.63	มาก	

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ด้านโครงสร้างของปางช้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อพิจารณาประเด็นสถานที่ที่เป็นรายชื่อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

อันดับที่ 1 ความแข็งแรงของโซ่ล่ําหรือวัสดุล่ําข้าง ($\bar{X} = 3.45$) กล่าวคือ มีความสําคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.71

อันดับที่ 2 แหล่งนํ้าดื่มเพียงพอต่อจํานวนข้าง ($\bar{X} = 3.41$) กล่าวคือ มีความสําคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.87

อันดับที่ 3 ความสะอาดของพื้นที่ทั้งหมด ($\bar{X} = 3.39$) กล่าวคือ มีความสําคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.88

เมื่อพิจารณาประเด็นบุคลากรเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกดังนี้

อันดับที่ 1 ความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญ ($\bar{X} = 3.57$) กล่าวคือ มีความสําคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.75

อันดับที่ 2 ความรู้ด้านการปฏิบัติต่อช่างอย่างเหมาะสม และความรู้ด้านพิธีการที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.57$) กล่าวคือ มีความสําคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.75 และ 0.79 ตามลำดับ

อันดับที่ 3 เจ้าหน้าที่ส่วนอื่น ๆ มีทักษะให้บริการที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.46$) กล่าวคือ มีความสําคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.75

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการ

ด้านการบริหารและการจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ	อันดับ
1. สิ่งแวดล้อม				
1.1 แหล่งกำจัดมูลช้างไม่ก่อความรำคาญ	3.43	0.78	มาก	1
1.2 มีภาชนะเก็บมูลช้างที่มิดชิด	3.41	0.72	มาก	2
1.3 มีการแยกขยะแต่ละประเภท	3.38	0.71	ปานกลาง	3
2. ความปลอดภัย				
2.1 มีอุปกรณ์ประจำตัวความสูงขณะควบคุมช้าง	3.37	0.75	ปานกลาง	1
2.2 มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำความปลอดภัย	3.37	0.76	ปานกลาง	1
2.3 มีความรู้ช้างประจำทุกเชือก	3.31	0.82	ปานกลาง	2
2.4 ความรู้ช้างนั่งประจำคอช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ/ความรู้ช้างอยู่กับช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ	3.30	0.79	ปานกลาง	3
3. การสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว				
3.1 อุปกรณ์ที่นั่งหรือที่กั้นบนหลังช้าง มีความแข็งแรงทนทาน	3.52	0.88	มาก	1
3.2 มีการให้คำแนะนำระหว่างการทำกิจกรรม	3.14	0.82	ปานกลาง	2
3.3 แบบประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว	3.13	0.87	ปานกลาง	3
3.4 มีช่องทางในการร้องเรียน	3.08	0.87	ปานกลาง	4
3.5 มีการแจ้งเตือนความเสี่ยงของกิจกรรม เช่น การลงนามยอมรับความเสี่ยงในแบบฟอร์ม	3.07	0.83	ปานกลาง	5
โดยรวม	3.31	0.57	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ด้านการบริหารและการจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) เมื่อพิจารณาประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

อันดับที่ 1 แหล่งกำจัดมูลช้างไม่ก่อความรำคาญ ($\bar{X} = 3.43$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.78

อันดับที่ 2 มีภาชนะเก็บมูลช้างที่มิดชิด ($\bar{X} = 3.41$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.72

อันดับที่ 3 มีการแยกขยะแต่ละประเภท ($\bar{X} = 3.41$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.71

เมื่อพิจารณาประเด็นความปลอดภัยเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

อันดับที่ 1 มีอุปกรณ์ประจำตัวควาญช้างขณะควบคุมช้าง และมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.37$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.75 และ 0.76 ตามลำดับ

อันดับที่ 2 มีความรู้ช้างประจำทุกเชือก ($\bar{X} = 3.31$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.82

อันดับที่ 3 ความรู้ช้างนั่งประจำคอช้างตลอดเวลาขณะ ให้บริการ/ควาญช้างอยู่กับช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ ($\bar{X} = 3.30$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.79

เมื่อพิจารณาประเด็นการสร้างเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

อันดับที่ 1 อุปกรณ์ที่นั่งหรือที่กั้นบนหลังช้าง มีความแข็งแรง ทนทาน ($\bar{X} = 3.52$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.88

อันดับที่ 2 มีการให้คำแนะนำระหว่างการทำกิจกรรม ($\bar{X} = 3.14$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.82

อันดับที่ 3 แบบประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.13$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.87

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับศักยภาพด้านการให้ความรู้

ด้านการให้ความรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ สำคัญ	อันดับ
1. การให้ความรู้ก่อนร่วมกิจกรรม	3.54	0.69	มาก	1
2. เจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว	3.52	0.69	มาก	2
3. ป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม	3.04	0.94	ปานกลาง	3
4. แผ่นผังแสดงการใช้พื้นที่	2.87	0.92	ปานกลาง	4
5. ป้ายเตือนแนะนำ	2.78	0.99	ปานกลาง	5
โดยรวม	3.15	0.68	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ด้านการให้ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

อันดับที่ 1 การให้ความรู้ก่อนร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 3.54$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69

อันดับที่ 2 เจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.52$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69

อันดับที่ 3 ป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม ($\bar{X} = 3.04$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.94

อันดับที่ 4 แผ่นผังแสดงการใช้พื้นที่ ($\bar{X} = 2.87$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.92

อันดับที่ 5 ป้ายเตือนแนะนำ ($\bar{X} = 2.78$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.99

ส่วนที่ 5 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	ชาย		หญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านผลิตภัณฑ์						
1. มีร้านจำหน่ายอาหารช้าง	3.64	0.75	3.74	0.85	-1.20	0.229
2. เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม	3.41	0.81	3.69	0.78	-3.49	0.001*
3. ความรู้ช้างคอยดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวขณะนั่งช้าง	3.33	0.68	3.59	0.73	-3.71	0.000*
4. สถานที่ตั้งหาง่ายและมีป้ายแสดงชัดเจน	3.35	0.82	3.47	0.85	-1.44	0.148
5. มีบริการรถรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวในแต่ละจุด	3.26	0.82	3.48	0.77	-2.80	0.005*
6. มีป้ายแสดงสัญลักษณ์ ทางเข้า-ออก	3.36	0.90	3.32	0.97	0.36	0.718
7. การเดินทางมีความสะดวก สามารถใช้บริการได้หลายเส้นทาง	3.12	0.98	3.24	0.91	-1.18	0.236
8. สถานที่จอดรถ กว้างขวาง สะดวก ปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการ	3.41	0.66	3.42	0.72	-0.08	0.930
9. มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วน สะอาด เรียบร้อย	3.08	0.82	3.28	0.87	-2.26	0.024*
ด้านราคา						
10. มีรายละเอียดค่าธรรมเนียมและค่าบริการชัดเจน	3.40	0.70	3.50	0.72	-1.37	0.169
11. อัตราค่าบริการนั่งช้างและบริการอื่น ๆ มีความเหมาะสม	3.37	0.67	3.53	0.74	-2.17	0.031*
12. ราคาอาหารสำหรับช้างมีความเหมาะสม	3.41	0.66	3.42	0.72	-0.08	0.930
13. ราคาอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึกมีความเหมาะสม	3.27	0.69	3.42	0.75	-2.09	0.037*

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก กิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	ชาย		หญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย						
14. ความสะดวกของช่องทางการจอง เช่น การทำ Booking ระยะเวลาในการจอง บริษัทที่รับจองมีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว	3.49	0.76	3.62	0.77	-1.77	0.076
15. การให้ข้อมูลมีหลากหลายช่องทาง	3.41	0.82	3.50	0.88	-1.03	0.302
ด้านการส่งเสริมการตลาด						
16. มีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การให้อาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น	3.65	0.68	3.80	0.71	-2.15	0.032*
17. มีช่างคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่ด้านหน้าของปางช้าง	3.51	0.82	3.62	0.84	-1.26	0.206
18. มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากช้าง เช่น การแสดงลิง เป็นต้น	3.48	0.94	3.59	1.05	-1.12	0.261
19. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวอยู่เสมอ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต ใบบลิว สื่อออนไลน์ เป็นต้น	3.37	0.79	3.50	0.87	-1.56	0.119
โดยรวม	3.36	0.48	3.49	0.55	-2.53	0.012*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.8 ข้อมูลการเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ด้วยสถิติทดสอบ t-test พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักท่องเที่ยวหญิงให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดมากกว่านักท่องเที่ยวชาย นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญต่อประเด็นมีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม มีบริการรถรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวในแต่ละจุด ควาญช้างคอยดูแลความปลอดภัยให้กับ

นักท่องเที่ยวขณะนั่งช้าง อัตราค่าบริการนั่งช้างและบริการอื่น ๆ มีความเหมาะสม สถานที่จอดรถกว้างขวาง สะดวก ปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอายุของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
โดยรวม	ภายในกลุ่ม	108.366	389	0.279		
	ระหว่างกลุ่ม	0.225	4	0.056	0.202	0.937
	รวม	108.590	393			

จากตาราง 4.9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอายุของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสถานภาพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
โดยรวม	ภายในกลุ่ม	105.427	367	0.287		
	ระหว่างกลุ่ม	0.306	2	0.153	0.532	0.588
	รวม	105.733	369			

จากตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสถานภาพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
โดยรวม	ภายในกลุ่ม	96.012	318	0.302		
	ระหว่างกลุ่ม	1.529	2	0.765	2.533	0.081
	รวม	97.541	320			

จากตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก
กิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของ
นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้าง เพื่อการท่องเที่ยว จังหวัด ภูเก็ต		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		33.253	76	0.438		
	ระหว่างกลุ่ม		1.540	2	0.770	1.760	0.179
	รวม		34.793	78			

จากตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทาง
การตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามรายได้
ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน ให้
ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัด
ภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.13 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก
กิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้าง เพื่อการท่องเที่ยว จังหวัด ภูเก็ต		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		94.306	367	0.257		
	ระหว่างกลุ่ม		7.214	17	0.424	1.651	0.050
	รวม		101.520	384			

จากตารางที่ 4.13 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีสัญชาติแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
โดยรวม	ภายในกลุ่ม	107.426	392	0.274		
	ระหว่างกลุ่ม	1.847	5	0.369	1.348	0.243
	รวม	109.273	397			

จากตารางที่ 4.14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 6 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์
ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ
 ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของ สถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต	ชาย		หญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	3.38	0.62	3.44	0.64	-1.03	0.303
2. ด้านการบริหารและการจัดการ	3.24	0.54	3.38	0.60	-2.33	0.020*
3. ด้านการให้ความรู้	3.10	0.65	3.20	0.70	-1.56	0.119
โดยรวม	3.26	0.51	3.37	0.57	-1.95	0.052

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.15 ข้อมูลการเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของ
 สถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ด้วยสถิติ
 ทดสอบ t-test พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพ
 สัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ
ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอายุของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ศักยภาพของการจัดการ สวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	ภายในกลุ่ม		154.750	390	0.397		
	ระหว่างกลุ่ม		0.746	4	0.186	0.470	0.758
	รวม		155.496	394			
2. ด้านการบริหารและการ จัดการ	ภายในกลุ่ม		127.180	390	0.326		
	ระหว่างกลุ่ม		0.496	4	0.124	0.380	0.823
	รวม		127.676	394			
3. ด้านการให้ความรู้	ภายในกลุ่ม		175.449	390	0.450		
	ระหว่างกลุ่ม		6.438	4	1.609	3.578	0.007*
	รวม		181.887	394			
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		115.090	390	0.295		
	ระหว่างกลุ่ม		0.840	4	0.210	0.711	0.585
	รวม		115.929	394			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอายุของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ
ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสถานภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ศักยภาพของการจัดการ สวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	ภายในกลุ่ม		150.650	367	0.410		
	ระหว่างกลุ่ม		0.335	2	0.167	0.408	0.665
	รวม		150.985	369			
2. ด้านการบริหารและ การจัดการ	ภายในกลุ่ม		127.210	367	0.347		
	ระหว่างกลุ่ม		1.169	2	0.584	1.686	0.187
	รวม		128.379	369			
3. ด้านการให้ความรู้	ภายในกลุ่ม		171.511	367	0.467		
	ระหว่างกลุ่ม		1.454	2	0.727	1.555	0.212
	รวม		172.965	369			
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		113.360	367	0.309		
	ระหว่างกลุ่ม		0.669	2	0.334	1.083	0.340
	รวม		114.029	369			

จากตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสถานภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.18 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ
ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ศักยภาพของการจัดการ สวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	ภายในกลุ่ม		136.676	319	0.428		
	ระหว่างกลุ่ม		4.009	2	2.004	4.678	0.010*
	รวม		140.685	321			
2. ด้านการบริหารและ การจัดการ	ภายในกลุ่ม		113.758	319	0.357		
	ระหว่างกลุ่ม		1.058	2	0.529	1.484	0.228
	รวม		114.816	321			
3. ด้านการให้ความรู้	ภายในกลุ่ม		152.363	319	0.478		
	ระหว่างกลุ่ม		6.698	2	3.349	7.012	0.001*
	รวม		159.061	321			
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		101.904	319	0.319		
	ระหว่างกลุ่ม		2.249	2	1.124	3.520	0.031*
	รวม		104.153	321			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.18 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้าง และด้านการให้ความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึง

ได้ทดสอบความแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4.19-4.20

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้าง ของนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.56	3.32	3.54
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.56	-	0.23 (0.015*)	0.02 (0.863)
ปริญญาตรี	3.32			0.22 (0.015*)
สูงกว่าปริญญาตรี	3.54			-

จากตารางที่ 4.19 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้างแตกต่างกันเป็นรายคู่ พบความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมี 2 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประเมินศักยภาพโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษาปริญญาตรี 2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ประเมินศักยภาพโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านการให้ความรู้ ของนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.18	3.07	3.42
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.18	-	0.11 (0.262)	0.24 (0.046*)
ปริญญาตรี	3.07			0.35 (0.000*)
สูงกว่าปริญญาตรี	3.42			-

จากตารางที่ 4.20 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านการให้ความรู้ แตกต่างกันเป็นรายคู่ พบความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมี 2 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรี 2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 4.21 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ
ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ศักยภาพของการจัดการ สวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	ภายในกลุ่ม		40.658	76	0.535		
	ระหว่างกลุ่ม		2.621	2	1.311	2.450	0.093
	รวม		43.279	78			
2. ด้านการบริหารและการจัดการ	ภายในกลุ่ม		39.378	76	0.518		
	ระหว่างกลุ่ม		2.106	2	1.053	2.032	0.138
	รวม		41.484	78			
3. ด้านการให้ความรู้	ภายในกลุ่ม		40.998	76	0.539		
	ระหว่างกลุ่ม		1.142	2	0.571	1.059	0.352
	รวม		42.141	78			
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		33.598	76	0.442		
	ระหว่างกลุ่ม		1.796	2	0.898	2.032	0.138
	รวม		35.394	78			

จากตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ
ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ศักยภาพของการจัดการ สวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	ภายในกลุ่ม		146.408	368	0.398		
	ระหว่างกลุ่ม		8.785	17	0.517	1.299	0.189
	รวม		155.193	385			
2. ด้านการบริหารและการจัดการ	ภายในกลุ่ม		118.171	368	0.321		
	ระหว่างกลุ่ม		9.158	17	0.539	1.678	0.045*
	รวม		127.329	385			
3. ด้านการให้ความรู้	ภายในกลุ่ม		163.160	368	0.443		
	ระหว่างกลุ่ม		10.920	17	0.642	1.449	0.111
	รวม		174.079	385			
โดยรวม	ภายในกลุ่ม		107.851	368	0.293		
	ระหว่างกลุ่ม		7.053	17	0.415	1.416	0.125
	รวม		114.905	385			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.22 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีสัญชาติแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.23 การเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ
ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ศักยภาพของการจัดการ							
สวัสดิภาพสัตว์ของสถาน ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.	
1. ด้านโครงสร้างของปางช้าง	ภายในกลุ่ม	151.969	393	0.387			
	ระหว่างกลุ่ม	6.173	5	1.235	3.193	0.008*	
	รวม	158.143	398				
2. ด้านการบริหารและการ จัดการ	ภายในกลุ่ม	125.988	393	0.321			
	ระหว่างกลุ่ม	5.577	5	1.115	3.480	0.004*	
	รวม	131.565	398				
3. ด้านการให้ความรู้	ภายในกลุ่ม	168.860	393	0.430			
	ระหว่างกลุ่ม	13.957	5	2.791	6.497	0.000*	
	รวม	182.817	398				
โดยรวม	ภายในกลุ่ม	111.640	393	0.284			
	ระหว่างกลุ่ม	6.426	5	1.285	4.524	0.001*	
	รวม	118.066	398				

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) ผลการวิเคราะห์ แสดงดังตารางที่ 4.24-4.26

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้าง ของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน เป็นรายคู่

อาชีพ	$\bar{x}$	นักศึกษา	ลูกจ้าง	เกษียณอายุ	พนักงาน ของรัฐ	เจ้าของ กิจการ	อื่น ๆ
		3.39	3.45	3.31	4.08	3.32	4.12
นักศึกษา	3.39	-	0.06 (0.524)	0.08 (0.624)	0.69 (0.031*)	0.07 (0.470)	0.73 (0.007*)
ลูกจ้าง	3.45			0.14 (0.338)	0.63 (0.044*)	0.13 (0.77)	0.67 (0.11*)
เกษียณอายุ	3.31				0.77 (0.023*)	0.01 (0.979)	0.81 (0.006*)
พนักงานของรัฐ	4.08					0.76 (0.016*)	0.04 (0.956)
เจ้าของกิจการ	3.32						0.80 (0.003*)
อื่น ๆ	4.12						-

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.24 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้าง แตกต่างกัน เป็นรายคู่ พบความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมี 8 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มพนักงานของรัฐ ประเมินศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มนักศึกษา 2) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มนักศึกษา 3) กลุ่มพนักงานของรัฐ ประเมินศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มลูกจ้าง 4) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มลูกจ้าง 5) กลุ่มพนักงานของรัฐ ประเมินศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มเกษียณอายุ 6) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มเกษียณอายุ 7) กลุ่มพนักงานของรัฐ ประเมินศักยภาพด้าน

โครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มเจ้าของกิจการ 8) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านโครงสร้างของปางช้างสูงกว่ากลุ่มเจ้าของกิจการ

ตารางที่ 4.25 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านการบริหารและการจัดการ ของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันเป็นรายคู่

อาชีพ		นักศึกษา	ลูกจ้าง	เกษียณอายุ	พนักงาน ของรัฐ	เจ้าของ กิจการ	อื่น ๆ
	$\bar{x}$	3.28	3.32	3.08	3.81	3.29	4.06
นักศึกษา	3.28	-	0.04 (0.638)	0.20 (0.158)	0.53 (0.071)	0.01 (0.921)	0.78 (0.002*)
ลูกจ้าง	3.32		-	0.2..4 (0.061)	0.49 (0.087)	0.03 (0.655)	0.74 (0.002*)
เกษียณอายุ	3.08			-	0.73 (0.018*)	0.21 (0.116)	0.98 (0.000*)
พนักงานของรัฐ	3.81				-	0.52 (0.072)	0.25 (0.506)
เจ้าของกิจการ	3.29					-	0.77 (0.001*)
อื่น	4.06						-

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.25 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านการบริหารและการจัดการ แตกต่างกันเป็นรายคู่ พบความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมี 5 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการสูงกว่ากลุ่มนักศึกษา 2) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการสูงกว่ากลุ่มลูกจ้าง 3) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการสูงกว่ากลุ่มเกษียณอายุ 4) กลุ่ม

พนักงานของรัฐประเมินศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการสูงกว่ากลุ่มเกษียณอายุ 5) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการสูงกว่ากลุ่มเจ้าของกิจการ

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านการให้ความรู้ ของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันเป็นรายคู่

อาชีพ	นักศึกษา	ลูกจ้าง	เกษียณอายุ	พนักงาน ของรัฐ	เจ้าของ กิจการ	อื่น ๆ
$\bar{x}$	3.04	3.25	2.72	3.90	3.03	3.93
นักศึกษา	3.04	-	0.21 (0.034*)	0.86 (0.012*)	0.01 (0.907)	0.89 (0.002*)
ลูกจ้าง	3.25		0.52 (0.001*)	0.65 (0.050)	0.22 (0.006*)	0.68 (0.012*)
เกษียณอายุ	2.72			1.18 (0.001*)	0.31 (0.052)	1.21 (0.000*)
พนักงานของรัฐ	3.90				0.87 (0.009*)	0.03 (0.937)
เจ้าของกิจการ	3.03					0.90 (0.001*)
อื่น	3.93					-

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.26 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านการให้ความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ พบความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมี 10 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มลูกจ้าง ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มนักศึกษา 2) กลุ่มพนักงานของรัฐ ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มนักศึกษา 3) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มนักศึกษา 4) กลุ่มลูกจ้าง ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มเกษียณอายุ 5) กลุ่มลูกจ้าง ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มเจ้าของกิจการ 6) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ

ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มลูกจ้าง 7) กลุ่มพนักงานของรัฐ ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มเกษียณอายุ 8) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มเกษียณอายุ 9) กลุ่มพนักงานของรัฐ ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มเจ้าของกิจการ 10) กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประเมินศักยภาพด้านการให้ความรู้สูงกว่ากลุ่มเจ้าของกิจการ

4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีประสบการณ์ กลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง และกลุ่มตัวแทนจากโรงพยาบาลช้าง ดังนี้ (ตามตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 กลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
กลุ่มผู้มีประสบการณ์ (M)	3
1. ความรู้ช้างประจำปางช้างกมลา	1
2. ความรู้ช้างประจำภูเกิดแพนตาซี	1
3. ความรู้ช้างประจำ Seaview Elephant Camp Phuket	1
กลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง (E)	3
1. ผู้ประกอบการปางช้างกมลา	1
2. ผู้ประกอบการปางช้างภูเกิดแพนตาซี	1
3. ผู้ประกอบการ Seaview Elephant Camp Phuket	1
กลุ่มตัวแทนจากโรงพยาบาลช้าง (H)	1
1. ตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่	1
รวม	7

ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการในการระบุ วิเคราะห์ การจัดระเบียบข้อมูล และการรายงานผลสรุปความเห็นเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.28 ผลการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกลุ่มผู้มีประสบการณ์

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	กลุ่มผู้มีประสบการณ์ (M)
อาหารการกินของช้าง	
1. กลัวย	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
2. กินตลอดทั้งวัน	
3. ความรู้ช้างและเจ้าของเป็นผู้จัดหาอาหาร	
การดื่มน้ำของช้าง	
1. ดื่มน้ำจากที่ปางช้างจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละจุด	M1, M2 = 2 คน (66.7%)
การอาบน้ำ	
1. เช้าและเย็นช้างจะมีการอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัว	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
2. ระหว่างวันความรู้อาบน้ำจะฉีดน้ำให้ช้าง	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
กิจวัตรประจำวันของช้าง	
1. ช่วงเวลา 05.00-07.00 น. ความรู้อาบน้ำจากจุดล่ำตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
ช่วงเวลา 08.00-09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน และให้บริการต่าง ๆ	
ช่วงเวลา 17.00 น. เลิกงาน พาช้างอาบน้ำและพักผ่อน	
การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง	
1. น้อยสุด 1 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง มากสุด 7 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง	M1 = 1 คน (33.3%)
2. น้อยที่สุด 6 ครั้ง ครั้งละ 15-30 นาที และมากที่สุด 16 ครั้ง ครั้งละ 15-30 นาที	M2 = 1 คน (33.3%)
3. ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน	M3 = 1 คน (33.3%)

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	กลุ่มผู้มีประสบการณ์ (M)
วิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง	
1. ตีด้วยตะขอ	M2, M3 = 2 คน (66.7%)
ที่พักของช้าง	
1. กลางวัน จะผูกไว้ที่หลักตามจุดต่าง ๆ กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่ได้เอาไว้ให้	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง	
1. เชือกขาด เชือกหลุด	M1, M2 = 2 คน (66.7%)
การดำเนินการเมื่อช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน	
1. เรียกหมอให้มาทำการรักษา	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
ช้างเคยเจ็บป่วยอะไรบ้าง	
1. เจ็บตา	M1, M2 = 2 คน (66.7%)
2. ท้องผูก	M1, M3 = 2 คน (66.7%)
การรับบริการจากสัตวแพทย์	
1. สัตวแพทย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต	M1, M2 = 2 คน (66.7%)
2. โรงพยาบาลช้างจังหวัดกระบี่	M1, M3 = 2 คน (66.7%)
3. ศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปาง	M1, M2 = 2 คน (66.7%)
อัตราค่าบริการ และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา	
1. ผู้ออกค่าใช้จ่ายคือ เจ้าของปางช้าง เจ้าของช้าง	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
ค่ารักษาแล้วแต่อาการของช้าง	
การให้วัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง	
1. วัคซีนไวรัสและคอตีบ	M1, M2 = 2 คน (66.7%)
การตรวจสุขภาพประจำปีของช้าง	
1. กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำ	M1, M2 = 2 คน (66.7%)
ในอนาคตหากช้างตัวที่ท่านเลี้ยงไม่สามารถทำงานได้ จะทำอย่างไรกับช้างเชือกนั้น	
1. แล้วแต่เจ้าของปางช้างหรือผู้ครอบครองช้าง	M1, M2, M3 = 3 คน (100%)
ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง	
1. เกิดอุปสรรคในช่วงแรกในการทำควมคุ้นเคยกับช้าง	M1 = 1 คน (33.3%)
2. การบุกรุกจากสิ่งก่อสร้างทำให้หาอาหารยากขึ้น	M2 = 1 คน (33.3%)
3. ช้างดื่อบ้างในบางครั้ง	M3 = 1 คน (33.3%)

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	กลุ่มผู้มีประสบการณ์ (M)
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	
1. อยากให้สังคมภายนอกทำความเข้าใจและไม่อยากให้มองภาพ M1, M2 = 2 คน (66.7%)	
ลบต่อความทุกข์ในกรณีการควบคุมช้าง เนื่องจากจะเป็นวิธีที่ทำให้	
ช้างเชื่อฟังและไม่ทำร้ายนักท่องเที่ยว	

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นในแต่ละประเด็น ดังนี้

อาหารการกินของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า อาหารการกินของช้างจะเป็นกล้วย และช้างจะกินตลอดทั้งวัน โดยความทุกข์และเจ้าของเป็นผู้จัดหาอาหารให้กับช้าง

“ชอบกินกล้วย อ้อย โดยกินตลอดทั้งวันยกเว้นเวลานอน ความทุกข์จะเป็นผู้จัดหาอาหารสำหรับช้าง โดยปลูกเองหรือที่ทางปางช้างจัดให้” (M2)

การดื่มน้ำของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ช้างดื่มน้ำจากที่ปางช้างจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละจุด

“ตามแหล่งน้ำธรรมชาติ และที่ทางปางช้างจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละจุด ดื่ม 200 ลิตร ดื่มประมาณ 7 ครั้งต่อวัน” (M1)

การอาบน้ำ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า เช้าและเย็นช้างจะมีการอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัว ส่วนระหว่างวันความทุกข์จะฉีดน้ำให้ช้าง

“เช้าและเย็นช้างจะมีการอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัวให้ด้วย ส่วนระหว่างวันนั้นความทุกข์จะฉีดน้ำให้โดยไม่ขัดตัว” (M2)

กิจวัตรประจำวันของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ช่วงเวลา 05.00-07.00 น. ความทุกข์นำช้างมาจากจุดล่ามตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ 08.00-09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน และให้บริการต่าง ๆ และ 17.00 น. เลิกงาน พาช้างอาบน้ำและพักผ่อน

“06.00-07.00 น. ความทุกข์นำช้างมาจากจุดล่ามตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ หลังจากนั้นจะทำการใส่แหงให้ช้าง ใส่ให้ทุกวันยกเว้นวันหยุดของช้าง

08.00-08.30 น. ทำการใส่หลัก เพื่อเตรียมพร้อมบริการนักท่องเที่ยวตามคิวจอง เริ่มประมาณ 09.00 น. เป็นต้นไป ถ้าช่วงเวลาไหนไม่มีนักท่องเที่ยว ช้างก็จะได้พักผ่อนตามอัธยาศัย

17.00 น. ได้เวลาเลิกงาน ช้างก็จะได้รับการอาบน้ำก่อนที่ความทุกข์จะพาเข้าหลัก เพื่อพักผ่อนในช่วงเวลากลางคืน” (M1)

การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง จากการสัมภาษณ์พบว่าจำนวนครั้งในการให้บริการนักท่องเที่ยวของช้างแตกต่างกันออกไป

“ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน” (M3)

วิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่าวิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง คือ ตีด้วยตะขอ

“ตีด้วยตะขอ เพราะช้างทุกตัวจะได้รับการฝึกมาแล้ว” (M2)

ที่พักของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า กลางวัน จะผูกไว้ที่หลักตามจุดต่าง ๆ กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่ได้เอาไว้ให้

“กลางวัน จะผูกไว้ที่หลักตามจุดต่าง ๆ กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่ได้เอาไว้ให้” (M1,M2)

ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง คือ เชือกขาด เชือกหลุด

“บางครั้งอาจมีเชือกขาด แต่ช้างไม่ไปไหน จะยังคงวนเวียนอยู่รอบ ๆ พื้นที่ ๆ เคยอยู่” (M1)

การดำเนินการเมื่อช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ในกรณีที่ช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน จะทำการเรียกหมอให้มาทำการรักษา

“แจ้งให้เจ้าของปางช้างเป็นผู้จัดหาหมอมารักษา” (M3)

ช้างเคยเจ็บป่วยอะไรบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ช้างจะมีการเจ็บตาและท้องผูก

“เจ็บตา ท้องผูก” (M1)

“ท้องอืด ไม่ถ่าย” (M3)

การรับบริการจากสัตวแพทย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่รับบริการจาก สัตวแพทย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต โรงพยาบาลช้างจังหวัดกระบี่ ศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปาง

“สัตวแพทย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต

โรงพยาบาลช้างจังหวัดกระบี่ (ในกรณีอาการหนักมาก)

ศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปาง” (M1)

อัตราค่าบริการ และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ผู้ออกค่าใช้จ่ายคือ เจ้าของปางช้าง เจ้าของช้าง ส่วนค่ารักษาแล้วแต่อาการของช้าง

“แล้วแต่อาการ ผู้ออกค่าใช้จ่ายคือเจ้าของปางช้าง” (M3)

การให้วัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง บ่อยแค่ไหน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ให้วัคซีนไวรัสและคอตีบ

“มีวัคซีนป้องกันไวรัส 2 ปีต่อครั้ง ป้องกันคอตีบ 2 ปีต่อครั้ง” (M1)

การตรวจสอบสุขภาพประจำปีของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้ช้าง

“กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้ช้าง” (M2)

ในอนาคตหากช้างตัวที่ทานเลี้ยงไม่สามารถทำงานได้ จะทำอย่างไรกับช้างเชือกนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า แล้วแต่เจ้าของปางช้างหรือผู้ครอบครองช้าง

“แล้วแต่เจ้าของปางช้าง” (M3)

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 33.3 ให้ข้อมูลว่า

“เกิดอุปสรรคในช่วงแรกในการทำความคุ้นเคยกับช้าง” (M1)

“การบุกรุกจากสิ่งก่อสร้างทำให้หาอาหารยากขึ้น” (M2)

“ช้างดื้อบ้างในบางครั้ง” (M3)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 มีข้อเสนอแนะว่า อยากให้สังคมภายนอกทำความเข้าใจและไม่อยากให้มองภาพลบต่อความรู้อ้างอิงในกรณีการควบคุมช้าง เนื่องจากจะเป็นวิธีที่ทำให้ช้างเชื่องและไม่ทำร้ายนักท่องเที่ยว

“อยากให้สังคมภายนอกเข้าใจความรู้อ้างอิงว่า การที่ความรู้อ้างอิงต้องใช้ตะขอหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกหรือควบคุมช้างนั้น ไม่อยากให้มองเป็นการทารุณสัตว์เพราะเป็นวิธีการที่จะทำให้ช้างเชื่องง่ายขึ้น” (M1)

ตารางที่ 4.29 ผลการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	กลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง (E)
อาหารการกินของช้าง	
1. กลัวย และต้นสับปะรด	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
2. กินตลอดทั้งวัน	
3. ความรู้ช้างเป็นผู้จัดหาอาหาร	
การเติมน้ำของช้าง	
1. คืบตามจุดที่ปางช้างได้จัดเตรียมไว้ให้	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
การอาบน้ำ	
1. เช้าและเย็นช้างจะมีการอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัว	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
2. ระหว่างวันความรูช้างจะฉีดยาให้ช้าง	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
กิจวัตรประจำวันของช้าง	
1. ช่วงเวลา 05.00-07.00 น. ความรูช้างมาจากจุดล่ามตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
ช่วงเวลา 08.00-09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน และให้บริการต่าง ๆ	
ช่วงเวลา 17.00 น. เลิกงาน พาช้างอาบน้ำและพักผ่อน	
การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง	
1. น้อยที่สุด 1 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง และมากที่สุด 7 ครั้ง	E1 = 1 คน (33.3%)
ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง	
วิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง	
1. ตีด้วยตะขอ	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
ที่พักของช้าง	
1. กลางวัน จะผูกไว้ที่หลักตามจุดต่าง ๆ	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่จัดเอาไว้ให้	

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	กลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง (E)
ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง	
1. เชือกขาด เชือกหลุด	E1, E2 = 2 คน (66.7%)
การดำเนินการเมื่อช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน	
1. เรียกสัตวแพทย์ให้มาทำการรักษา	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
ช้างเคยเจ็บป่วยอะไรบ้าง	
1. เจ็บตา	E1, E2 = 2 คน (66.7%)
2. เจ็บขา	E2, E3 = 2 คน (66.7%)
3. ท้องผูก	E1, E3 = 2 คน (66.7%)
การรับบริการจากสัตวแพทย์	
1. สัตวแพทย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
2. โรงพยาบาลช้างจังหวัดกระบี่	E1 = 1 คน (33.3%)
3. ศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปาง	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
อัตราค่าบริการ และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา	
1. ผู้ออกค่าใช้จ่ายคือ เจ้าของปางช้าง ค่ารักษาแล้วแต่อาการของช้าง	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
การให้วัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง	
1. วัคซีนไวรัสและคอตีบ	E1, E2 = 2 คน (66.7%)
1. กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำ	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)
ในอนาคตหากช้างตัวที่ท่านเลี้ยงไม่สามารถทำงานได้ จะทำอย่างไรกับช้างเชือกนั้น	
1. แล้วแต่เจ้าของปางช้างหรือผู้ครอบครองช้าง	E1, E2 = 2 คน (66.7%)
2. ให้มูลนิธิดูแล	E2, E3 = 2 คน (66.7%)
ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง	
1. เกิดอุปสรรคในช่วงแรกในการทำความคุ้นเคยกับช้าง	E1 = 1 คน (33.3%)
2. การบุกรุกจากสิ่งก่อสร้างทำให้หาอาหารยากขึ้น	E2 = 1 คน (33.3%)
3. ช้างบางตัวดุร้าย ต้องให้ความรู้ช้างดูแลเป็นกรณีพิเศษ	E3 = 1 คน (33.3%)
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	
1. วิธีการควบคุมช้าง คือต้องใช้ตะขอและต้องมีวิธีการในการควบคุมช้าง เพราะไม่เช่นนั้นช้างก็จะไปทำร้ายคนอื่นได้ อยากให้ทุกคนเข้าใจ	E1, E2, E3 = 3 คน (100%)

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นในแต่ละประเด็น ดังนี้

อาหารการกินของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า อาหารการกินของช้างจะเป็นกล้วยและต้นสับปะรด ช้างจะกินตลอดทั้งวัน โดยควาญช้างและเจ้าของเป็นผู้จัดหาอาหารให้กับช้าง

“ช้างที่ปางชอบกินกล้วย ต้นกล้วยและต้นสับปะรด และกินตลอดทั้งวันยกเว้นเวลาหลับ โดยควาญจะเป็นผู้จัดจัดหาจากชาวสวนชาวไร่ในพื้นที่ใกล้ ๆ (มาจากการขายผลแล้วต้นเหลือ) และบางครั้งควาญช้างก็หาห้อยรอบ ๆ ปางช้างเอง” (E2)

การดื่มน้ำของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ช้างดื่มน้ำจากที่ปางช้างจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละจุด

“ช้างจะดื่มตามแหล่งน้ำธรรมชาติ และที่ทางปางช้างจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละจุด โดยน้ำที่ให้ช้างดื่มในแต่ละวัน ประมาณ 200 ลิตร จำนวน ประมาณ 7 ครั้ง ต่อวัน” (E1)

การอาบน้ำ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า เช้าและเย็นช้างจะมีการอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัว ส่วนระหว่างวันควาญช้างจะฉีดยาให้ช้าง

“เช้าและเย็นให้ช้างอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัวให้ด้วย ส่วนระหว่างวันนั้นควาญช้างจะฉีดยาให้โดยไม่ขัดตัว ประมาณ 4-5 ครั้ง ต่อวันตามสภาพอากาศ” (E3)

กิจวัตรประจำวันของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ช่วงเวลา 05.00-07.00 น. ควาญนำช้างมาจากจุดล่ตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ 08.00-09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน และให้บริการต่าง ๆ และ 17.00 น. เลิกงาน พาช้างอาบน้ำและพักผ่อน

“06.00-07.00 น. ควาญช้างนำช้างมาจากจุดล่ตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ หลังจากนั้นจะทำการใส่แหงให้ช้าง ใส่ให้ทุกวันยกเว้นวันหยุดของช้าง

08.00-08.30 น. ทำการใส่หลัก เพื่อเตรียมพร้อมบริการนักท่องเที่ยวตามคิวจอง เริ่มประมาณ 09.00 น. เป็นต้นไป ถ้าช่วงเวลาไหนไม่มีนักท่องเที่ยว ช้างก็จะได้พักผ่อนตามอัธยาศัย

17.00 น. ได้เวลาเลิกงาน ช้างก็จะได้รับการอาบน้ำก่อนที่ควาญช้างจะพาเข้าหลัก เพื่อพักผ่อนในช่วงเวลากลางคืน” (E1)

การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง จากการสัมภาษณ์ร้อยละ 33.3 พบว่า การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง น้อยที่สุด 1 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง และมากที่สุด 7 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง น้อยที่สุด 5-6 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15-30 นาที และมากที่สุด ไม่เกิน 16 ครั้ง ครั้งละ 15-30 นาที

“ช้างที่ปางจะได้รับการบริการนักท่องเที่ยวอย่างน้อยที่สุด 5 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 นาที และมากที่สุด 13 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ” (E3)

วิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่าวิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง คือ ตีด้วยตะขอ

“ตีด้วยตะขอ เพราะช้างทุกตัวจะได้รับการฝึกมาแล้ว” (E2)

ที่พักของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า กลางวัน จะผูกไว้ที่หลักตามจุดต่าง ๆ กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่ได้เอาไว้ให้

“กลางวันพักตามจุดสแตนบายใกล้ ๆ เกย ระหว่างวัน มัดที่หลักสแตนบาย

กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่ได้เอาไว้ให้” (E1)

ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง คือ เชือกขาด เชือกหลุด

“บางครั้งอาจมีเชือกขาด แต่ช้างไม่ไปไหน จะยังคงวนเวียนอยู่รอบ ๆ พื้นที่ ๆ เคยอยู่” (E1)

การดำเนินการเมื่อช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ในกรณีที่ช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน จะทำการเรียกสัตวแพทย์ให้มาทำการรักษา

“โทรเรียกหมอมา (หมอรักษาสัตว์ประจำจังหวัดหรือเขตที่รักษาช้าง)” (E3)

ช้างเคยเจ็บป่วยอะไรบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ช้างจะมีอาการเจ็บตา เจ็บขา และท้องผูก

“เจ็บตา ท้องผูก” (E1)

“เจ็บขา ท้องผูก” (E3)

การรับบริการจากสัตวแพทย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่รับบริการจากสัตวแพทย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต และศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปาง

“สัตวแพทย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต รวมถึงศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางและจังหวัดสุรินทร์ มาตรวจสุขภาพ ปีละครั้ง หรือมากกว่านั้นตามแต่โครงการของเขา หากช้างตัวใดที่โรคประจำตัวก็จะให้ยาประจำโรคแก่ช้างตัวนั้น ๆ โดยเฉพาะบำรุง” (E3)

อัตราค่าบริการ และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลผู้ออกค่าใช้จ่ายคือ เจ้าของปางช้าง ค่ารักษาแล้วแต่อาการของช้าง

“คุณวิทยา ทวีรส (เจ้าของปางช้าง) เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ประมาณ 2-3 พันบาท หรือแล้วแต่การรักษา” (E1)

การให้วัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ให้วัคซีนไวรัสและคอตีบ “มีวัคซีนป้องกันไวรัส 2 ปีต่อครั้ง ป้องกันคอตีบ 2 ปีต่อครั้ง” (E1)

การตรวจสุขภาพประจำปีของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ให้ข้อมูลว่า กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำการตรวจสุขภาพประจำปีให้ช้าง

“กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำการตรวจสุขภาพประจำปีให้ช้าง” (E2)

ในอนาคตหากช้างตัวที่ท่านเลี้ยงไม่สามารถทำงานได้ จะทำอย่างไรกับช้างเชือกนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า แล้วแต่เจ้าของปางช้างหรือผู้ครอบครองช้าง ให้มูลนิธิดูแล

“แล้วแต่เจ้าของผู้ครอบครองช้าง (ในกรณีช้างเลี้ยง)

ถ้าไม่ใช่ช้างเลี้ยงก็ขอให้มูลนิธิดูแลหรือปล่อยเข้าป่า” (E2)

“ขายให้มูลนิธิต่าง ๆ ดูแล” (E3)

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 33.3 ให้ข้อมูลว่า

“เกิดอุปสรรคในช่วงแรกในการทำความคุ้นเคยกับช้าง” (E1)

“การบุกรุกจากสิ่งก่อสร้างทำให้หาอาหารยากขึ้น” (E2)

“ช้างบางตัวดุร้าย ต้องให้ความรู้ช้างดูแลเป็นกรณีพิเศษ” (E3)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน มีข้อเสนอแนะว่า วิธีการควบคุมช้าง คือต้องใช้ตะขอและต้องมีวิธีการในการควบคุมช้าง เพราะไม่เช่นนั้นช้างก็จะไปทำร้ายคนอื่นได้ อยากให้ทุกคนเข้าใจ

“จริง ๆ แล้วอยากให้เข้าใจว่าการทำธุรกิจในด้านนี้นั้นจำเป็นต้องใช้วิธีการแบบนี้ (การใช้ตะขอหรือทำโทษช้างให้ช้างเชื่อฟัง)” (E2)

ตารางที่ 4.30 ผลการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกลุ่มตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการ ท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	ตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ (H)
1. บริบททั่วไปของโรงพยาบาลช้าง จังหวัดกระบี่ = 2 คน (100%)	“ทำการรักษาช้างป่วยในพื้นที่ที่รับผิดชอบ คือ 14 จังหวัดของภาคใต้”
2. มีหน่วยงานไหนบ้างที่เข้ามา มีบทบาทสนับสนุน = 2 คน (100%)	“หน่วยงานที่สนับสนุนหลักจะอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ งบที่นำมาใช้จ่ายจะมาจากรัฐบาล งบกองทุนของโรงพยาบาลช้าง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และเงินบริจาคจากภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป”

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการ ท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	ตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ (H)
3. มีการให้บริการเกี่ยวกับช้างในด้านใดบ้าง = 2 คน (100%)	“รักษาช้างป่วย โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ให้บริการดูแลช้างป่วยที่ต้องทำการรักษาทั้งที่ตอค้างที่โรงพยาบาลและมาทำการรักษาชั่วคราว”
4. สัตวแพทย์และทีมงานมาจากที่ใด = 2 คน (100%)	“พนักงานทุกคนจะต้องสอบคัดเลือกจากองค์การป่าไม้โดยตรง ตามระยะเวลาที่เปิดรับสมัคร จากนั้นทางองค์การจะคัดเลือกให้มาทำงานอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามกระบวนการของภาครัฐ”
มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่	“จำนวนกำลังคนยังไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับปริมาณช้างที่เข้ามารักษาในแต่ละวัน ซึ่งจะมีประมาณ 15 เชือก ในขณะที่ทางโรงพยาบาลมีสัตวแพทย์แค่ 3 คน”
มีขั้นตอนอย่างไรในการส่งหน่วยแพทย์ไปรักษาที่ปางช้าง	“จะประสานกับผู้โทรมาแจ้งเมื่อช้างมีอาการป่วยหรือบาดเจ็บเกิดขึ้น ในกรณีที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายช้างมาที่โรงพยาบาลได้ (การเคลื่อนย้ายช้างจะต้องมีใบเคลื่อนย้าย) ทางโรงพยาบาลจะจัดทีมแพทย์ไปยังปางช้างเพื่อทำการรักษาตามความเหมาะสม โดยส่วนมากแล้วช้างที่รับทำการรักษาจะมาจากจังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ช้างที่ไว้ใช้งานตามปางช้างต่าง ๆ รวมไปถึงช้างเลี้ยงหรือช้างที่มีเจ้าของ และไม่รับทำการรักษาช้างป่า เนื่องจากมีความกังวลเรื่องความปลอดภัย”
ใช้เวลานานแค่ไหน	“ตามความเหมาะสม”
5. ยารักษาโรคและวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ มาจากที่ใด = 2 คน (100%)	“หน่วยงานต้นสังกัดทำการซื้อมาจากตัวแทนขายที่ชนะการประกวดราคา ตามกฎระเบียบของ พรบ. การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานราชการ”
มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่	“ยังมีไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายที่ใช้ทำการรักษาจะอยู่ที่ประมาณเดือนละ 1 แสนบาท การเบิกจ่ายยา ก็จะต้องทำตามกระบวนการ แต่ยังมีข้อดีที่ทางโรงพยาบาลสามารถใช้ยา

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการ ท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	ตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ (H)
	หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ได้จากที่รับบริจาคมา”
6. ใช้เกณฑ์อะไรในการคัดเลือกสัตว์แพทย์ หรือบุคลากรอื่น ๆ ทางแพทย์ใน การรักษาช้าง = 2 คน (100%)	“สอบคัดเลือก เช่น วัดความรู้ทางด้านวิชาชีพ และด้าน ความรู้ทั่วไป”
7. ในรอบ 1 ปี มีการให้บริการในการ รักษาหรือดูแลช้างที่ใดบ้างบ่อยแค่ไหน = 2 คน (100%)	“ไม่ได้คัดแยกว่ามาจากที่ใด โดยส่วนใหญ่จะรับรักษาช้างที่มี ตัวรูปพรรณประจำตัว ส่วนช้างป่าจะเป็นหน้าที่ของกรม อุทยาน”
8. ช้างที่ได้รับการรักษาตัวส่วนใหญ่ จะป่วยด้วยโรคอะไรบ้าง และอะไรที่ เป็นสาเหตุของโรคเหล่านั้น มีวิธีการ ป้องกันหรือแก้ไขอย่างไร = 2 คน (100%)	“โดยส่วนมากจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 เกิดจาก อุบัติเหตุทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กิ่งไม้ทิ่มตา สิ้นลมขาแพลง หรือตกจากที่สูง เป็นต้น ส่วนที่ 2 เกิดจากการเจ็บป่วยจาก อาหาร เช่น การบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมกับร่างกาย เช่น พืชที่แก่เกินไปจะเป็นอุปสรรคต่อระบบการย่อยอาหาร การ ได้รับสารปนเปื้อนสะสมจากพืชที่กินเข้าไป การกินดินโป่งที่ ไม่สะอาด รวมถึงการไม่ได้รับการถ่ายพยาธิตั้งแต่ต้น”
9. นอกจากโรคที่เกิดขึ้นเองทาง ธรรมชาติของช้างแล้ว มีช้างที่ป่วย หรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน หรือจากการฝึกของควาญช้างหรือไม่ บ่อยแค่ไหน มีวิธีการสังเกตอย่างไร = 2 คน (100%)	“มีร่องรอยบาดแผลที่เกิดจากการใช้ตะขอของควาญช้างที่ใช้ เป็นอุปกรณ์ในการควบคุมช้าง”
10. มีโครงการออกหน่วยให้ความรู้แก่ ควาญช้างหรือผู้เกี่ยวข้องที่ปางช้าง เกี่ยวกับการดูแลช้างบ้างหรือไม่ อย่างไร = 2 คน (100%)	“มีการออกหน่วย โดยกรมปศุสัตว์ของจังหวัดสุรินทร์จะ ส่งหน่วยแพทย์มา นอกจากนั้นยังมีการออกตรวจสุขภาพ ช้างกับกรมปศุสัตว์จังหวัด เป็นประจำทุกปี”

การจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการ
ท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ (H)

11. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน “บางครั้งมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันกับเจ้าของช้าง เช่น เกี่ยวกับการดูแลช้าง = 2 คน (100%) กรณีที่มีการเสียชีวิตของช้างที่เข้ามาทำการรักษา ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ขึ้นอยู่กับ การสื่อสารและการได้อธิบายถึงเหตุผลระหว่าง เจ้าของช้างและทางโรงพยาบาล”
- ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม = 2 คน (100%) “หากเป็นไปได้ในอนาคตอยากให้ทางภาครัฐมีการรับทีม แพทย์และบุคลากรอื่น ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการ เพื่อ ประสิทธิภาพที่ดีของการทำงานอย่างทั่วถึงและทันทั่วถึง มี คนอีกมากมายที่อยากมาทำหน้าที่ตรงนี้ด้วยใจรัก แต่ไม่ค่อย มีการเปิดรับสมัคร”

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา “แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อประเมินการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต 3) เพื่อสร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบ Independent Sample (t-test) (กรณีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) (กรณีกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม) โดยจะนำเสนอข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 การอภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษา พบว่า ระดับความสำคัญที่มีต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดอยู่ในระดับมาก 13 ข้อ ระดับปานกลาง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับแรก ดังนี้

อันดับที่ 1 มีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การให้อาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น ($\bar{X} = 3.72$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.70

อันดับที่ 2 มีร้านจำหน่ายอาหารช้าง ($\bar{X} = 3.69$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80

อันดับที่ 3 มีช้างคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่ด้านหน้าของปางช้าง ($\bar{X} = 3.57$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.83

อันดับที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.56$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80 และความสะดวกของช่องทางการจอง เช่น การทำ Booking ระยะเวลาในการจอง บริษัทที่รับจองมีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.56$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80

อันดับที่ 5 มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากช้าง เช่น การแสดงลิง เป็นต้น ($\bar{X} = 3.54$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.00

5.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

5.1.2.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.8 มีอายุเฉลี่ย 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.2 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 50.0 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 45.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 9.8 มีสัญชาติส่วนใหญ่ถือสัญชาติอเมริกัน คิดเป็นร้อยละ 22.5 มีอาชีพลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 51.5 ตามลำดับ

5.1.2.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 40.8 มีวัตถุประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและชมทิวทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 82.5 การสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปางช้างส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมการนั่งช้าง คิดเป็นร้อยละ 27.9 มีผู้ร่วมเดินทางส่วนใหญ่เดินทางกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 53.5 รูปแบบการซื้อโปรแกรมทัวร์ส่วนใหญ่ซื้อโปรแกรมทัวร์โดย Walk-in คิดเป็นร้อยละ 46.0 และมีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของปางช้างเพียง 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 74.8 ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) การรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์ จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 รองลงมาคือเอกสารการท่องเที่ยว/แผ่นพับ/ใบปลิว จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.8 และครอบครัว/ญาติ/เพื่อนแนะนำ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 ตามลำดับ

2) วัตถุประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและชมทิวทัศน์ จำนวน 330 คน คิดเป็นร้อยละ 82.5 รองลงมาคือ เยี่ยมญาติ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 ตามลำดับ

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปางช้าง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมการนั่งช้าง จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมาคือ การถ่ายภาพคู่กับช้างและธรรมชาติ จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และการให้อาหารช้าง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 ตามลำดับ

4) ผู้ร่วมเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางกับเพื่อน จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาคือ สามเณร/ภรรยา จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 และญาติ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 ตามลำดับ

5) รูปแบบการซื้อโปรแกรมทัวร์ของปางช้าง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ซื้อโปรแกรมทัวร์โดย Walk-in จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 รองลงมาคือ ตัวแทนบริษัททัวร์ จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 ตามลำดับ

6) ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของปางช้าง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมของปางช้างเพียง 1 ครั้ง จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 74.8 รองลงมาคือ 2 ครั้ง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 ตามลำดับ

5.1.2.3 สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษาพบว่า ระดับความสำคัญที่มีต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดอยู่ในระดับมาก 13 ข้อ ระดับปานกลาง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับแรก ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดในแต่ละอันดับได้ดังนี้

อันดับที่ 1 มีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การให้อาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น ($\bar{X}=3.72$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70

อันดับที่ 2 มีร้านจำหน่ายอาหารข้าง ($\bar{X} = 3.69$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80

อันดับที่ 3 มีข้างคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่ด้านหน้าของปางช้าง ($\bar{X} = 3.57$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.83

อันดับที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.56$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80 และความสะดวกของช่องทางการจอง เช่น การทำ Booking ระยะเวลาในการจอง บริษัทที่รับจองมีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.56$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80

อันดับที่ 5 มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากช้าง เช่น การแสดงลิง เป็นต้น ($\bar{X} = 3.54$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.00

5.1.2.4 สรุปผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

ผลการประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า องค์ประกอบด้านโครงสร้างของปางช้างได้รับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดในแต่ละอันดับได้ดังนี้

อันดับที่ 1 ด้านโครงสร้างของปางช้าง ($\bar{X} = 3.41$) กล่าวคือ มีความสำคัญมาก และมี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.63 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดแต่ละ ประเด็นได้ดังนี้

1) ประเด็นสถานที่ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อันดับที่ 1 ความแข็งแรงของโซ่ล่ามหรือวัสดุล่ามช้าง มีความสำคัญมาก อันดับที่ 2 แหล่งน้ำดื่มเพียงพอต่อจำนวนช้าง มีความสำคัญมาก อันดับที่ 3 ความสะอาดของพื้นที่ทั้งหมด มีความสำคัญปานกลาง

2) ประเด็นบุคลากร พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อันดับที่ 1 ความรู้ช้างมีความรู้ มีความสำคัญมาก อันดับที่ 2 ความรู้ช้างมีการปฏิบัติต่อช้างอย่าง

เหมาะสม และควาญ้างมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความสำคัญมาก อันดับที่ 3 เจ้าหน้าที่ส่วนอื่น ๆ มีทักษะให้บริการที่เหมาะสม มีความสำคัญมาก

อันดับที่ 2 ด้านการบริหารและการจัดการ ($\bar{X}=3.31$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1) ประเด็นสิ่งแวดล้อม พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับที่ 1 แหล่งกำจัดมูลช้างไม่ก่อความรำคาญ มีความสำคัญมาก อันดับที่ 2 มีภาชนะเก็บมูลช้างที่มิดชิด มีความสำคัญมาก อันดับที่ 3 มีการแยกขยะแต่ละประเภท มีความสำคัญมาก

2) ประเด็นความปลอดภัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับที่ 1 มีอุปกรณ์ประจำตัวควาญช้างขณะควบคุมช้าง และมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำความปลอดภัย มีความสำคัญปานกลาง อันดับที่ 2 มีความรู้ช้างประจำทุกเชือก มีความสำคัญปานกลาง อันดับที่ 3 ควาญช้างนั่งประจำคอช้างตลอดเวลาขณะ ให้บริการ/ควาญช้างอยู่กับช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ มีความสำคัญปานกลาง

3) ประเด็นการสร้างเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อันดับที่ 1 อุปกรณ์ที่นั่งหรือที่กั้นบนหลังช้าง มีความแข็งแรงทนทาน มีความสำคัญมาก อันดับที่ 2 มีการให้คำแนะนำระหว่างการทำกิจกรรม มีความสำคัญปานกลาง

อันดับที่ 3 ด้านการให้ความรู้ ($\bar{X}=3.15$) กล่าวคือ มีความสำคัญปานกลาง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การให้ความรู้ก่อนร่วมกิจกรรม มีความสำคัญมาก 2) เจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว มีความสำคัญมาก 3) ป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม มีความสำคัญปานกลาง 4) แผ่นผังแสดงการใช้พื้นที่ มีความสำคัญปานกลาง 5) ป้ายเตือนแนะนำ มีความสำคัญปานกลาง

5.1.2.5 สรุปผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

1) เพศ ผลการเปรียบเทียบระหว่างเพศกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ด้วยสถิติทดสอบ t-test พบว่า

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกันให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักท่องเที่ยวหญิงให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดมากกว่านักท่องเที่ยวชาย นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญต่อประเด็นมีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลาที่นั่งช้างมีความเหมาะสม มีบริการรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวในแต่ละจุด ความรู้ช้างคอยดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวขณะนั่งช้าง อัตราค่าบริการนั่งช้างและบริการอื่น ๆ มีความเหมาะสม สถานที่จอดรถ กว้างขวาง สะดวก ปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) อายุ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) สถานภาพ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

4) ระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5) รายได้ต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

6) สัญชาติ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีสัญชาติแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

7) อาชีพ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5.1.2.6 สรุปผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต

1) เพศ ผลการเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ด้วยสถิติทดสอบ t-test พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2) อายุ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) สถานภาพ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

4) ระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง ด้านโครงสร้างของปางช้าง และด้านการให้ความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) รายได้ต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

6) สัญชาติ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยว

ชาวต่างชาติที่มีสัญชาติแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมไม่แตกต่างกัน

7) อาชีพ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน ประเมินศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.1.2.7 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการปางช้าง กลุ่มผู้มีประสบการณ์ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต และตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีประสบการณ์ กลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง และกลุ่มตัวแทนจากโรงพยาบาลช้าง ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการในการระบุ วิเคราะห์ การจัดระเบียบข้อมูล และการรายงานผลสรุปความเห็นเป็นประเด็นต่าง ๆ จากผู้ให้สัมภาษณ์ได้ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกลุ่มผู้มีประสบการณ์

- 1) อาหารการกินของช้าง อาหารการกินของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า อาหารการกินของช้างจะเป็นกล้วย และช้างจะกินตลอดทั้งวัน โดยควาญช้างและเจ้าของเป็นผู้จัดหาอาหารให้กับช้าง
- 2) การต้อนน้ำของช้าง การต้อนน้ำของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ช้างต้อนน้ำจากที่ปางช้างจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละจุด
- 3) การอาบน้ำ การอาบน้ำ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า เช้าและเย็น ช้างจะมีการอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัว ส่วนระหว่างวันควาญช้างจะฉีบน้ำให้ช้าง
- 4) กิจกรรมประจำวันของช้าง กิจกรรมประจำวันของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ช่วงเวลา 05.00-07.00 น. ควาญนำช้างมาจากจุดล่ามตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ 08.00-09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน และให้บริการต่าง ๆ และ 17.00 น. เลิกงานพาช้างอาบน้ำและพักผ่อน
- 5) การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง จากการสัมภาษณ์พบว่าจำนวนครั้งในการให้บริการนักท่องเที่ยวของช้างแตกต่างกันออกไป

6) วิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง วิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่าวิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง คือ ตีด้วยตะขอ

7) ที่พักของช้าง ที่พักของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า กลางวันจะผูกไว้ที่หลักตามจุดต่าง ๆ กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่ได้เอาไว้ให้

8) ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง คือ เชือกขาด เชือกหลุด

9) การดำเนินการเมื่อช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน การดำเนินการเมื่อช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ในกรณีที่ช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน จะทำการเรียกหมอให้มาทำการรักษา

10) การเจ็บป่วยของช้าง ช้างเคยเจ็บป่วยอะไรบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ช้างจะมีอาการเจ็บตาและท้องผูก

11) การรับบริการจากสัตวแพทย์ การรับบริการจากสัตวแพทย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่รับบริการจาก สัตวแพทย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต โรงพยาบาลช้างจังหวัดกระบี่ ศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปาง

12) อัตราค่าบริการ และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา อัตราค่าบริการ และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ผู้ออกค่าใช้จ่ายคือ เจ้าของปางช้าง เจ้าของช้าง ส่วนค่ารักษาแล้วแต่อาการของช้าง

13) การให้วัคซีนป้องกันโรค การให้วัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง บ่อยแค่ไหน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ให้วัคซีนไวรัสและคอตีบ

14) การตรวจสุขภาพประจำปีของช้าง การตรวจสุขภาพประจำปีของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำการตรวจสุขภาพประจำปีให้ช้าง

15) การจัดการกับช้างตัวที่เลี้ยงในอนาคต ในกรณีที่ไม่สามารถทำงานได้แล้ว ในอนาคตหากช้างตัวที่ทานเลี้ยงไม่สามารถทำงานได้ จะทำอย่างไรกับช้างเชือกนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า แล้วแต่เจ้าของปางช้างหรือผู้ครอบครองช้าง

16) ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 33.3 ให้ข้อมูลว่าเกิดอุปสรรคในช่วงแรกในการทำความคุ้นเคยกับช้าง การบุกรุกจากสิ่งก่อสร้างทำให้หาอาหารยากขึ้น และช้างดื้อบ้างในบางครั้ง

17) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 มีข้อเสนอแนะว่า อยากให้สังคมภายนอกทำความเข้าใจและไม่อยากให้มองภาพลบต่อความอยู่ข้างในกรณีการควบคุมช้าง เนื่องจากจะเป็นวิธีที่ทำให้ช้างเชื่อฟังและไม่ทำร้ายนักท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกลุ่มผู้ประกอบการปางช้าง

1) อาหารการกินของช้าง อาหารการกินของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า อาหารการกินของช้างจะเป็นกล้วย และต้นสับปะรด ช้างจะกินตลอดทั้งวัน โดยความอยู่ข้างและเจ้าของเป็นผู้จัดหาอาหารให้กับช้าง

2) การดื่มน้ำของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ช้างดื่มน้ำจากที่ปางช้างจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละจุด

3) การอาบน้ำ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า เข้าและเย็นช้างจะมีการอาบน้ำเต็มตัวและมีการขัดตัว ส่วนระหว่างวันความอยู่ข้างจะฉีดน้ำให้ช้าง

4) กิจกรรมประจำวันของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ช่วงเวลา 05.00-07.00 น. ความอยู่ข้างมาจากจุดล่ตามจุดต่าง ๆ เพื่อพาช้างมาอาบน้ำ 08.00-09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดวัน และให้บริการต่าง ๆ และ 17.00 น. เลิกงาน พาช้างอาบน้ำและพักผ่อน

5) การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง จากการสัมภาษณ์ร้อยละ 33.3 พบว่า การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง น้อยที่สุด 1 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง และมากที่สุด 7 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า การบริการนักท่องเที่ยวของช้าง น้อยที่สุด 5-6 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15-30 นาที และมากที่สุด ไม่เกิน 16 ครั้ง ครั้งละ 15-30 นาที

6) วิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่าวิธีการจัดการช้างในกรณีไม่เชื่อฟังคำสั่ง คือ ตีด้วยตะขอ

7) ที่พักของช้าง ที่พักของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า กลางวันจะผูกไว้ที่หลักตามจุดต่าง ๆ กลางคืนพักที่หลักนอนในปางช้างตามที่จัดเอาไว้ให้

8) ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้าง คือ เชือกขาด เชือกหลุด

9) การดำเนินการเมื่อช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่า ในกรณีที่ช้างได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน จะทำการเรียกสัตวแพทย์ให้มาทำการรักษา

10) การเจ็บป่วยของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ช้างจะมีอาการเจ็บตา เจ็บขา และท้องผูก

11) การรับบริการจากสัตวแพทย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่รับบริการจากสัตวแพทย์ ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หรือกรมปศุสัตว์ภูเก็ต และศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปาง

12) อัตราค่าบริการ และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา และผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลผู้ออกค่าใช้จ่ายคือ เจ้าของปางช้าง ค่ารักษาแล้วแต่อาการของช้าง

13) การให้วัคซีนป้องกันโรค ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า ให้วัคซีนไวรัสและคอตีบ

14) การตรวจสุขภาพประจำปีของช้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ให้ข้อมูลว่า กรมปศุสัตว์มาพร้อมกับศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางมาทำการตรวจสุขภาพประจำปีให้ช้าง

15) การจัดการกับช้างตัวที่เลี้ยงในอนาคต ในกรณีที่ไม่สามารถทำงานได้แล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 66.7 ให้ข้อมูลว่า แล้วแต่เจ้าของปางช้างหรือผู้ครอบครองช้าง ให้มูลนิธิดูแล

16) ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง ให้ข้อมูลว่าเกิดอุปสรรคในช่วงแรกในการทำความเข้าใจกับช้างการบุกรุกจากสิ่งก่อสร้างทำให้หาอาหารยากขึ้น และช้างบางตัวดุร้าย ต้องให้ความรู้ช้างดูแลเป็นกรณีพิเศษ

17) ข้อเสนอแนะผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน มีข้อเสนอแนะว่า วิธีการควบคุมช้าง ต้องต้องใช้ตะขอและต้องมีวิธีการในการควบคุมช้าง เพราะไม่เช่นนั้นช้างก็จะไปทำร้ายคนอื่นได้ อยากให้ทุกคนเข้าใจ

ผลการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกลุ่มตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่

1) บริบททั่วไปของโรงพยาบาลช้างจังหวัดกระบี่ “ทำการรักษาช้างป่วยในพื้นที่ที่รับผิดชอบ คือ 14 จังหวัดของภาคใต้”

2) มีหน่วยงานไหนบ้างที่เข้ามามีบทบาทสนับสนุน “หน่วยงานที่สนับสนุนหลักจะอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ งบประมาณใช้จ่ายจะมาจากรัฐบาล งบกองทุนของโรงพยาบาลช้าง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย และเงินบริจาคจากภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป”

3) มีการให้บริการเกี่ยวกับช้างในด้านใดบ้าง “รักษาช้างป่วย โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ให้บริการดูแลช้างป่วยที่ต้องทำการรักษาทั้งที่ต้องค้างที่โรงพยาบาลและมาทำการรักษาชั่วคราว”

4) สัตวแพทย์และทีมงานมาจากที่ใด “พนักงานทุกคนจะต้องสอบคัดเลือกจากองค์การป่าไม้โดยตรง ตามระยะเวลาที่เปิดรับสมัคร จากนั้นทางองค์การจะคัดเลือกให้มาทำงานอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามกระบวนการของภาครัฐ”

มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ “จำนวนกำลังคนยังไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับปริมาณช้างที่เข้ามารักษาในแต่ละวัน ซึ่งจะมีประมาณ 15 เชือก ในขณะที่ ทางโรงพยาบาลมีสัตวแพทย์แค่ 3 คน”

มีขั้นตอนอย่างไรในการส่งหน่วยแพทย์ไปรักษาที่ปางช้าง “จะประสานกับผู้โทรมาแจ้งเมื่อช้างมีอาการป่วยหรือบาดเจ็บเกิดขึ้น ในกรณีที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายช้างมาที่โรงพยาบาลได้ (การเคลื่อนย้ายช้างจะต้องมีใบเคลื่อนย้าย) ทางโรงพยาบาลจะจัดทีมแพทย์ไปยังปางช้างเพื่อทำการรักษาตามความเหมาะสม โดยส่วนมากแล้วช้างที่รับทำการรักษาจะมาจากจังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ช้างที่ไว้ใช้งานตามปางช้างต่าง ๆ รวมไปถึงช้างเลี้ยงหรือช้างที่มีเจ้าของ และไม่รับทำการรักษาช้างป่า เนื่องจากมีความกังวลเรื่องความปลอดภัย” ใช้เวลานานแค่ไหน “ตามความเหมาะสม”

5) ยารักษาโรคและวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ มาจากที่ใด “หน่วยงานต้นสังกัดทำการซื้อมาจากตัวแทนขายที่ชนะการประกวดราคา ตามกฎระเบียบของ พรบ. การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานราชการ”

มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ “ยังมีไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายที่ใช้ทำการรักษาจะอยู่ที่ประมาณเดือนละ 1 แสนบาท การเบิกจ่ายยาจะต้องทำตามกระบวนการ แต่ยังมีข้อดีที่ทางโรงพยาบาลสามารถใช้อาหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ได้จากที่รับบริจาคมา”

6) ใช้เกณฑ์อะไรในการคัดเลือกสัตวแพทย์หรือบุคลากรอื่น ๆ ทาง การแพทย์ในการรักษาช้าง “สอบคัดเลือก เช่น วัดความรู้ทางด้านวิชาชีพ และด้านความรู้ทั่วไป”

7) ในรอบ 1 ปี มีการให้บริการในการรักษาหรือดูแลช้างที่ใดบ้างบ่อยแค่ไหน “ไม่ได้คัดแยกว่ามาจากที่ใด โดยส่วนใหญ่จะรับรักษาช้างที่มีตัวรูปพรรณประจำตัว ส่วนช้างป่าจะเป็นหน้าที่ของกรมอุทยาน”

8) ช้างที่ได้รับการรักษาตัวส่วนใหญ่จะป่วยด้วยโรคอะไรบ้าง และอะไรที่เป็นสาเหตุของโรคเหล่านั้น มีวิธีการป้องกันหรือแก้ไขอย่างไร “โดยส่วนมากจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 เกิดจากอุบัติเหตุทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กิ่งไม้ทิ่มตา สิ้นล้มขาแพลง หรือตกจากที่สูง เป็นต้น ส่วนที่ 2 เกิดจากการเจ็บป่วยจากอาหาร เช่น การบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมกับร่างกาย เช่น พืชที่แก่เกินไปจะเป็นอุปสรรคต่อระบบการย่อยอาหาร การได้รับสารปนเปื้อนสะสมจากพืชที่กินเข้าไป การกินดินโป่งที่ไม่สะอาด รวมถึงการไม่ได้รับการถ่ายพยาธิตั้งแต่ต้น”

9) นอกจากโรคที่เกิดขึ้นเองทางธรรมชาติของช้างแล้ว มีช้างที่ป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน หรือจากการฝึกของควาญช้างหรือไม่ บ่อยแค่ไหน มีวิธีการสังเกตอย่างไร “มีร่องรอยบาดแผลที่เกิดจากการใช้ตะขอของควาญช้างที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการควบคุมช้าง”

10) มีโครงการออกหน่วยให้ความรู้แก่ควาญช้างหรือผู้เกี่ยวข้องที่ปางช้างเกี่ยวกับการดูแลช้างบ้างหรือไม่ อย่างไร “มีการออกหน่วย โดยกรมปศุสัตว์ของจังหวัดสุรินทร์จะส่งหน่วยแพทย์มา นอกจากนั้นยังมีการออกตรวจสุขภาพช้างกับกรมปศุสัตว์จังหวัด เป็นประจำทุกปี”

11) ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเกี่ยวกับการดูแลช้าง “บางครั้งมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันกับเจ้าของช้าง เช่น กรณีที่มีการเสียชีวิตของช้างที่เข้ามาทำการรักษา ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับสื่อสารและการได้อธิบายถึงเหตุผลระหว่างเจ้าของช้างและทางโรงพยาบาล”

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

“หากเป็นไปได้ในอนาคตอยากให้ทางภาครัฐมีการรับทีมแพทย์และบุคลากรอื่น ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการ เพื่อประสิทธิภาพที่ดีของการทำงานอย่างทั่วถึงและทันทั่วถึง มีคนอีกมากมายที่อยากมาทำหน้าที่ตรงนี้ด้วยใจรัก แต่ไม่ค่อยมีการเปิดรับสมัคร”

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

จากการวิเคราะห์ผลจากการสำรวจการตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาใช้บริการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 400 คน พบว่า ระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว เป็นอันดับแรกคือ การมีโครงการหรือกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การให้อาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับช้างมากที่สุด อันดับที่ 2 คือ มีร้านจำหน่ายอาหารช้าง เพราะว่าปางช้างบางแห่งไม่มีร้านที่จำหน่ายอาหารสำหรับช้าง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเลือกซื้ออาหารเพื่อนำไปป้อนให้แก่ช้างด้วยตนเองได้ อันดับที่ 3 มีช้างคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่ด้านหน้าของปางช้าง ซึ่งการที่มีช้างคอยต้อนรับอยู่หน้าของปางช้าง สามารถเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกที่จะเข้ามาบริการในปางช้างได้ง่ายขึ้น เนื่องจากสามารถรับชมความน่ารักของช้างที่คอยต้อนรับได้เลยทันที โดยที่ยังไม่เข้าไปในปางช้างเพื่อเลือกกิจกรรมอื่น ๆ ด้านในปางช้าง สอดคล้องกับการศึกษาของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ทำการสรุปองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวว่าสิ่งดึงดูดใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ในองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเพราะทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทาง อันดับที่ 4 เส้นทาง

ท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม เนื่องจากการใช้บริการในแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการซื้อบริการจากทางปางช้าง ดังนั้นเส้นทางและระยะเวลานั่งช้างนั้นจะต้องมีความเหมาะสมต่อราคาและเงินที่จ่ายไป ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจจากราคาโปรแกรมที่ทางปางช้างได้คิดสรรคมาให้เลือกตามความต้องการของนักท่องเที่ยว อันดับที่ 5 มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากช้าง เช่น การแสดงลิง เป็นต้น เพราะมีความหลากหลายในการสัมผัสรูปแบบการใช้บริการ นอกจากได้รับชมช้างแล้ว ยังสามารถมีตัวเลือกอื่น ๆ ให้รับชมและเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้นในคราวเดียว

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว โดยรวมแตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวหญิงให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดมากกว่านักท่องเที่ยวชาย นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญต่อประเด็นที่มีโครงการและกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม มีบริการรถรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวในแต่ละจุด ความรู้ช้างคอยดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวขณะนั่งช้าง อัตราค่าบริการนั่งช้างและบริการอื่น ๆ มีความเหมาะสม สถานที่จอดรถ กว้างขวาง สะดวก ปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Getzels, Guba, Lipham, & Campbell, 1968) กล่าวว่า ความคาดหวังของบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไป เพราะคนเราต่างมีความคิดและความต้องการแตกต่างกัน พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไปด้วย

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า เมื่อจำแนกตามอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ตามสัญชาติ อาชีพ ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช้างเพื่อการท่องเที่ยว โดยรวมไม่แตกต่างกัน

5.2.2 อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษาการประเมินของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างปางช้าง ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการให้ความรู้ พบว่าโดยรวมนักท่องเที่ยวประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวประเมินระดับมากในด้านโครงสร้างของปางช้าง และประเมินระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารและการจัดการ และด้านการให้ความรู้

จากการศึกษาการประเมินระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ของนักท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างของปางช้าง ซึ่งได้แก่ สถานที่ และบุคลากร พบว่า

ในประเด็นของสถานที่ นักท่องเที่ยวประเมินศักยภาพโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ 1) ความแข็งแรงของโซ่ล่ามหรือวัสดุล่ามช้าง เนื่องจากภายในปางช้างแต่ละปางมีความกว้างของพื้นที่ที่ไม่เท่ากัน จำเป็นจะต้องมีการแบ่งจุดพักช้างในแต่ละจุด ซึ่งจะต้องมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการล่ามช้างเอาไว้และโซ่ที่ใช้ล่ามช้างนั้นจะต้องมีความแข็งแรง ไม่ฝุ่กร่อน ไม่หลุดง่ายและทนทานง่ายต่อการบำรุงรักษา 2) แหล่งน้ำเพียงพอต่อจำนวนช้าง เนื่องจากช้างในปางช้างได้รับการฝึกเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างวันนอกจากอาหารที่ช้างต้องกินตลอดทั้งวันแล้วนั้น น้ำก็มีความจำเป็นอย่างมาก เพราะสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน บางวันร้อนมาก บางวันร้อนน้อย ดังนั้นการที่มีความเพียงพอต่อการให้บริการจุดดื่มน้ำและจุดอาบน้ำจึงมีความจำเป็นอย่างมากในการรองรับความต้องการของจำนวนช้างในปางช้าง 3) ความสะอาดของพื้นที่ทั้งหมด หากกล่าวถึงปางช้าง ซึ่งเป็นสถานที่ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวและเป็นสถานที่ในการอยู่รวมของคนกับช้าง บางที่มีสัตว์ชนิดอื่นปะปนอยู่ด้วย ความสะอาดของพื้นที่ทั้งหมดในปางช้างจึงเป็นสิ่งมีความสำคัญเช่นเดียวกัน พื้นที่ที่สกปรกจะนำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บต่อช้างในปางช้าง และก่อให้เกิดทัศนียภาพด้านลบแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ

ในประเด็นของบุคลากร นักท่องเที่ยวประเมินศักยภาพโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ 1) ความรู้ช้างมีความรู้ความชำนาญ ข้อนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะว่าหากความรู้ช้างไม่มีความรู้หรือไม่มีความชำนาญมากพอ จะเกิดปัญหาในการควบคุมช้าง สามารถส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวได้ 2) ความรู้ช้างมีการปฏิบัติต่อช้างอย่างเหมาะสมและความรู้ช้างมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เนื่องจากช้างแต่ละเชือกที่ถูกนำมาให้บริการนักท่องเที่ยว นั้น จะได้รับการฝึกอย่างดีจากความรู้ช้าง การปฏิบัติและการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อช้างส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของช้างเช่นเดียวกัน เพราะช้างเป็นสัตว์ที่มีความเฉลียวฉลาด สามารถรับรู้ต่อการปฏิบัติของความรู้ช้างได้ หากความรู้ช้างมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม นอกจากจะส่งผลด้านลบต่อความรู้สึกของช้างแล้ว ยังส่งผลด้านลบต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวอีกด้วย 3) เจ้าหน้าที่ส่วนอื่น ๆ มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เนื่องจากสถานประกอบการปางช้าง เป็นสถานที่ที่ให้บริการ เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ จะต้องมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีทักษะการบริการที่ดี เพราะผู้ใช้บริการส่วนมากจะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ หากเจ้าหน้าที่ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ให้บริการนั้นมีพฤติกรรมด้านลบ การท่องเที่ยวไทยก็ย่อมเสื่อมเสียตามไปด้วย

จากการศึกษาการประเมินระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ของนักท่องเที่ยว ในด้านการบริหารและการจัดการ ซึ่งได้แก่ สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย และการสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

ภัย หมายถึง สภาวะการณ์ที่มีแนวโน้มในการที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บขึ้นกับบุคคลหรือสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน วัสดุ หรือแม้กระทั่งกระทบกระเทือนต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคคลตามปกติ

อันตราย หมายถึง สภาวะที่เป็นอันตรายที่มาจากภัย และระดับความรุนแรงจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับมาตรการในการป้องกัน

อุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนาที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดการสูญเสีย

อุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ไม่ตั้งใจที่จะให้เกิดขึ้น ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ไม่สามารถควบคุมได้ และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นแล้วย่อมมีผลให้เกิดความเสียหายตามมา

ในประเด็นของการสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวประเมินศักยภาพโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ 1) อุปกรณ์ที่นั่งหรือที่กั้นบนหลังช้างมีความแข็งแรงทนทาน เมื่อนักท่องเที่ยวได้ขึ้นนั่งบนหลังช้างก็เท่ากับเกิดความเสี่ยงแล้ว ดังนั้นอุปกรณ์บนหลังช้างจะต้องแข็งแรง ยึดกับตัวช้างได้อย่างสมดุลและเหมาะสม ที่สำคัญจะต้องไม่เป็นการสร้างความเจ็บปวดแก่ช้าง เช่น การมัดเชือกที่ตึงเกินไป ไม่มีอุปกรณ์รองคั่นกลางระหว่างที่นั่งกับผิวหนังของช้าง เพราะหากเลยในร่องเหล่านี้ จะเป็นสาเหตุให้ช้างเกิดความทรมาน เข้าข่ายทรมานสัตว์ อาจทำให้ช้างไม่สบายตัว หากช้างเกิดความเครียดอาจเกิดเหตุการณ์ทำร้ายนักท่องเที่ยวรวมถึงตัวควาญช้างเองได้ 2) มีการให้คำแนะนำระหว่างทำกิจกรรม ตลอดเวลาที่นักท่องเที่ยวกำลังใช้บริการ เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดอาจเกิดขึ้นได้เสมอ ดังนั้นการที่นักท่องเที่ยวได้รับคำแนะนำตลอดระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการลดความเสี่ยงได้ในระดับหนึ่ง 3) มีแบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากการเข้ามาใช้บริการของนักท่องเที่ยว ย่อมเกิดความคาดหวังที่จะได้รับการบริการที่ดี และปลอดภัย เกิดความประทับใจ การที่มีแบบประเมินความพึงพอใจนั้น สามารถนำมาเป็นแนวทางเพื่อใช้พัฒนาแบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาการประเมินระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ของนักท่องเที่ยว ในด้านการให้ความรู้ นักท่องเที่ยวประเมินศักยภาพโดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ 1) การให้ความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นชินกับช้าง ซึ่งการที่จะต้องใกล้ชิดกับช้างที่ไม่ทราบถึงลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันของช้างแต่ละตัวนั้น มีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องทราบถึงปัจจัยดังกล่าว รวมถึงวิธีการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวก่อนเข้ารับบริการ เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่กำลังใช้บริการ 2) เจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว นอกจากการให้ความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว การที่มีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำนักท่องเที่ยวในระหว่างที่กำลังร่วมกิจกรรมอยู่นั้น จะ

สามารถทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาที่กำลังใช้บริการ 3) ป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวจะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่แล้ว ภายในปางช้างจะต้องมีป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้ามต่าง ๆ แสดงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แสดงให้เห็นถึงความมีมารยาทที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้ทุกคนที่เข้ามาใช้บริการในปางช้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4) แผนผังการแสดงการใช้พื้นที่ การแสดงการใช้พื้นที่ภายในปางช้างด้วยแผนผัง สามารถทำให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการได้ทราบถึงจุดต่าง ๆ ที่มีในปางช้าง รวมไปถึงได้ทราบว่าพื้นที่ในจุดใดเป็นเขตที่หวงห้ามหรือพื้นที่ในจุดใดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปได้

สรุปผลการประเมินระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32) ดังนั้นจะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยวในทุก ๆ ด้านให้มากยิ่งขึ้น การบริการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การบริการที่ดี ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน สามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้รูปแบบการให้บริการจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของช้าง รวมไปถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้ประกอบการพึงมีที่จะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้มีระบบการจัดการในด้านสวัสดิภาพสัตว์นั้นเป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการจัดการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3 อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลและการสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เรื่องแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในทำวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ การศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต และเพื่อประเมินระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต เมื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อดังกล่าวและนำมาเปรียบเทียบกับประเด็นปัญหาในเรื่องสวัสดิภาพสัตว์ ซึ่งเป็นประเด็นที่จับตามองจากองค์กร พหุภาคีสัตว์ต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้วิจัยจึงได้ทำการเรียบเรียงการสร้างแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ในแต่ละด้าน ดังนี้

1) แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ด้านโครงสร้างปางช้าง ได้แก่ สถานที่และบุคลากร

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานด้านโครงสร้างของปางช้าง โดยการออกตรวจสอบและทำการประเมินมาตรฐานศักยภาพของการจัดการของปางช้างให้เพื่อรักษามาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ประเด็นของสถานที่ ควรมีส่วนร่วมกับเจ้าของปางช้างช่วยกันออกแบบปางช้างให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของช้าง และควรคำนึงถึงการเป็นอยู่ของสัตว์ระยะยาว เพราะเมื่อสร้างไปแล้วหากเกิดปัญหาใด ๆ เกิดขึ้น การกลับมาแก้ไขจะทำให้ได้โดยยาก และจะต้องมีความเคร่งครัดรัดกุมในเรื่องของการออกแบบปางช้าง ไม่ให้ออกแบบแตกต่างไปจากความน่าจะเป็น เพราะอาจจะทำให้สิ่งก่อสร้างนั้น ๆ ถูกรื้อถอนออกไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (เดชา บุญค้ำ, 2533:40-41) กล่าวถึงประเด็นของการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุว่า หลีกเลี่ยงการสร้างอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างในบริเวณที่เป็นทางผ่านหรือเป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลจากลมพายุหมุน หลีกเลี่ยงการสร้างในบริเวณที่อาจเกิดปัญหาไฟป่าได้ง่าย หลีกเลี่ยงการสร้างในบริเวณพื้นที่ตื้นเขิน หรือพื้นที่ที่มีมักจะถูกน้ำท่วมเสมอ ๆ และจะต้องออกแบบสิ่งประกอบต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมที่สามารถใช้งานได้ สามารถป้องกันการพังทลายของดิน มีการสร้างราวจับป้องกันการพลัดตก หรือป้องกันการลื่นล้มได้ง่าย ก่อสร้างสิ่งที่จะช่วยกีดขวางการปีนป่ายในบริเวณที่อันตราย มีการใช้วัสดุที่ช่วยป้องกันการลื่นล้ม ออกแบบระบบต่าง ๆ ให้เข้าใจง่าย และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ไฟฟ้าส่องสว่าง ป้ายบอกทาง ป้ายเตือน รวมถึงการออกแบบให้รถพยาบาลหรือรถดับเพลิงสามารถเข้าถึงง่าย ปัญหาที่พบเจอ เช่น ก่อสร้างปางช้างตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนมากเกินไป ข้อนี้ส่งผลกระทบต่อทั้งคนในชุมชนและส่งผลกระทบต่อช้างด้วย เนื่องจากอาจจะมีเสียงรบกวนจากการคมนาคมในชุมชน หรือเสียงร้องของช้างหรือสัตว์ภายในปางช้างอาจจะไปรบกวนการใช้ชีวิตของคนในชุมชน หรือการก่อสร้างปางช้างบนเนินเขาที่สูงชันเกินไป ก่อให้เกิดปัญหาในการใช้เส้นทางเดินของช้างในขณะทำกิจกรรม อาจจะทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพช้างได้ในระยะยาว หรืออาจเกิดอุบัติเหตุต่อช้างได้ เป็นต้น เพราะจากการสัมภาษณ์หน่วยแพทย์ที่ทำการรักษาช้าง ส่วนมากช้างที่เข้ารับการรักษา นอกจากจะมีปัญหาเรื่องการเจ็บป่วยที่เกิดจากอาหารละเชื้อโรคต่าง ๆ การเกิดอุบัติเหตุ เช่น ช้างพลัดตกจากที่สูง เนื่องจากพื้นที่สูงชันเกินไป ยังเป็นสาเหตุที่พบบ่อยได้บ่อยมาก อีกทั้งการรักษาอาการบาดเจ็บของช้างแต่ละเชือกนั้น กระทำได้อย่างทุลักทุเล เนื่องจากทีมงานแพทย์มีจำนวนจำกัด และการเคลื่อนย้ายช้างขณะทำการรักษาเป็นไปได้อย่างยากลำบาก และมีช้างที่เสียชีวิตอย่างทุกข์ทรมานระหว่างการรักษา สร้างความหดหู่ให้แก่ผู้พบเห็น

ประเด็นของบุคลากร การคัดสรรบุคลากรที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในปางช้างนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญมาก เพราะบุคลากรทุกตำแหน่งย่อมมีบทบาทสำคัญต่อความ

เป็นอยู่ของช้างและสัตว์อื่น ๆ ในปางช้างเป็นอย่างมาก อย่างเช่นความทุกข์ จะต้องมีความชำนาญและคุ้นชินกับช้างเชือกที่ตนดูแล เพราะช้างจะเชื่อฟังคำสั่งของความทุกข์เท่านั้น หากให้ผู้ที่ไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องใด ๆ กับช้างเชือกนั้นมาก่อนอาจจะต้องเกิดปัญหาตามมา เช่น ความยากในการควบคุมช้าง และไม่รู้จักนิสัยของช้างเชือกนั้น ๆ ทำให้เวลาเกิดปัญหาขึ้นมาจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด อีกทั้งบุคลากรในหน้าที่อื่น ๆ ในปางช้างเช่นเดียวกัน จะต้องมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับช้างภายในปางช้างที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ทั้งนี้ต้องช่วยกันสอดส่องดูแลความเรียบร้อยรวมไปจนถึงความผิดปกติในด้านต่าง ๆ ภายในปางช้าง เพื่อให้การดำเนินการในปางช้างเป็นไปอย่างราบรื่น หรือหากเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้น บุคลากรที่รับผิดชอบจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและทันเวลาที่ ไม่ปล่อยปละละเลยซึ่งอาจจะนำมาสู่การจัดการระบบภายในปางช้างได้ เป็นต้น

2) แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ด้านการบริหารและการจัดการ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย และการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและตระหนักในด้านของการบริหารและการจัดการภายในปางช้าง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญเป็นอย่างมากต่อการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ ดังนี้

ประเด็นของสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่เป็นที่ตั้งของปางช้างควรเป็นสิ่งแวดล้อมที่สามารถเข้ากับลักษณะของการใช้ชีวิตของช้างและสัตว์ภายในปางช้าง คือจะต้องอิงความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเป็นตัวทำลายความเป็นอยู่หรือรบกวนความเป็นอยู่ของสัตว์ภายในปางช้าง เช่น พื้นที่ใกล้เคียงเป็นโรงงานอุตสาหกรรม หรือสิ่งแวดล้อมรอบข้างมีเสียงดังคุกคามความเป็นอยู่ของสัตว์ภายในปางช้าง เป็นต้น

ประเด็นของความปลอดภัย เพราะความปลอดภัยมีความสำคัญต่อภาคการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงเป็นปัจจัยแรก ๆ ที่นักท่องเที่ยวจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวจะมีการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจะต้องมีความมั่นใจก่อนว่าการเดินทางในครั้งนั้น ๆ จะมีความปลอดภัย และการเดินทางจะเกิดขึ้นไม่ได้หากนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกหรือรับรู้ได้ถึงอันตราย ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ บุษพา คุมมานนท์ (2558, น. 71-74) กล่าวถึงความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวประเภทที่ไม่สร้างความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวก็จะไม่ยอมเสี่ยงเข้ามาท่องเที่ยวอย่างแน่นอน ซึ่งในประเด็นนี้จะต้องเน้นทั้งสัตว์ในปางช้างและนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้บริการ เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์ฝึกฝนได้ก็จริง แต่ว่าสัตว์ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตามอารมณ์ได้ดีเท่ามนุษย์ เพราะฉะนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในปางช้างจะต้องตระหนักในเรื่องของความปลอดภัยเป็นอันดับต้น ๆ โดยการวางแผนและกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยอย่างรัดกุม เช่น การแก้ปัญหาเมื่อช้างเกิดการตกมันหรือทำร้ายนักท่องเที่ยว การแก้ปัญหาเมื่อเกิดภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นภายในปางช้าง ซึ่งบุคลากรที่รับผิดชอบดูแลในด้านต่าง ๆ ภายในปางช้างจะต้องทำการศึกษา

ถึงสาเหตุของอุบัติเหตุและจะต้องมีวิธีการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการโยกย้ายข้างหรือสัตว์อื่น ๆ ภายในปางช้างไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัย เช่นการเกิดเหตุการณ์ดินโคลนถล่ม (ศุภโชค นิจสุนกิจ, 2554, น. 55) สาเหตุเกิดจากแผ่นดินที่มีความลาดเอียง มีการสะสมตัวของน้ำที่เกิดจากฝนตกหนัก เกิดจากแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด รวมไปถึงการกระทำของมนุษย์ในการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ ที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพดินในลักษณะการเหลวตัว และเคลื่อนที่แผ่ออกมาด้านข้าง จนทำให้เกิดการพังทลายของบริเวณไหล่เขา หรือพื้นที่ที่มีความลาดเอียง ไหลเป็นกระแสโคลนมาทำลายต้นไม้ และสิ่งแวดล้อมจนก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ นอกจากนี้ภัยธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้นกับปางช้างคือ ไฟไหม้ป่า ด้วยสาเหตุที่ปางช้างมีที่ตั้งอยู่บนทำเลในป่าเขา อาจจะเกิดอุบัติเหตุจากไฟไหม้ป่าได้ โดย (ศุภโชค นิจสุนกิจ, 2554, น. 65) ได้กล่าวถึงสาเหตุของไฟไหม้ป่าไว้ดังนี้

(1) เกิดจากไฟไหม้ป่าตามธรรมชาติ เช่น จากฟ้าผ่า กิ่งไม้เกิดการเสียดสี ภูเขาไฟระเบิด การกระทบกันของก้อนหิน แสงแดดที่ตกกระทบผลึกหิน แสงแดดที่ส่องผ่านหยดน้ำ การเกิดปฏิกิริยาเคมีในดินของป่าพรุ การลุกไหม้ในตัวเองของสิ่งมีชีวิต

(2) เกิดจากฝีมือมนุษย์ การที่ไฟไหม้ป่าของประเทศที่กำลังพัฒนาในเขตร้อนนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์ จากสถิติไฟป่าทั้งสิ้น 73,630 ครั้ง ในปี 2528-2542 ปรากฏว่ามีสาเหตุตามธรรมชาติเพียง 4 ครั้งเท่านั้น

อีกทั้งภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นต่อปางช้างได้คือ น้ำป่าไหลหลาก (ประสิทธิ์ ทิฆมพุดิ & ศุภฤกษ์ ตันศรีรัตนวงศ์, 2549, น. 173) หมายถึง ลักษณะการไหลบ่าของน้ำไปสู่ที่ราบต่ำด้านล่างอย่างรวดเร็ว สาเหตุเนื่องมาจากการที่ฝนตกหนัก หรืออาจตกต่อเนื่องเป็นเวลานาน และทำความเสียหายให้กับสิ่งต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางไหลของน้ำ หรือตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบเชิงเขา

การจัดหาอาหารให้แก่ช้างภายในปางช้าง จะต้องคำนึงถึงแหล่งที่มาของอาหาร จะต้องไม่มีสารปนเปื้อนจากสารเคมี อาจจะต้องมีการร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในการตรวจสอบคุณภาพของอาหาร ออกมาตรการทดสอบความปลอดภัยของอาหารที่รับมาจากแต่ละที่ เพราะโดยส่วนใหญ่ทางปางช้างจะรับอาหาร (พืชชนิดต่าง ๆ) มาจากชาวล้านละแวกใกล้เคียง เช่น รับผิดชอบมาจากชาวไร่ที่ทำไร่สับปะรด ทั้งนี้เพราะว่าช้างที่ได้รับการรักษาส่วนใหญ่จะมีการเจ็บป่วยมาจากการกินอาหารที่ปนเปื้อนสารเคมีเข้าไป ซึ่งเป็นผลเสียแก่สวัสดิภาพช้าง

ประเด็นของการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวจะทำการตัดสินใจเข้ามาใช้บริการของปางช้างนั้นจะต้องมีการศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นการประกอบการตัดสินใจของปางช้างนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นทางปางช้างจะต้องมีรูปแบบการบริการที่ดูน่าเชื่อถือและรู้สึกปลอดภัย เช่น จะต้องมีการลงนามคุ้มครองนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในปางช้าง อาจจะเกิดจากช้าง หรือสิ่งอื่นใดในปางช้าง เป็นต้น

3) แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ด้านการให้ความรู้ ได้แก่ การให้ความรู้ก่อนร่วมกิจกรรม มีเจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว มีป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม มีแผนผังแสดงการใช้พื้นที่ และมีป้ายเตือนแนะนำ

ประเด็นของการสร้างความรู้ก่อนร่วมกิจกรรม อย่างที่ทราบกันว่ากิจกรรมระหว่างคนกับสัตว์นั้นย่อมมีเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดคิดได้ตลอดเวลา การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาและมีความประสงค์เข้ามาใช้บริการต่าง ๆ จะต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น ทางปางช้างจะต้องมีความพร้อมจัดสรรให้บุคลากรแนะนำและทำความเข้าใจความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยละเอียดและชัดเจน ระยะเวลาในการให้ความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีระยะที่รัดกุมสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน ไม่ใช่ระยะเวลานานหรือสั้นเกินไป ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการที่นักท่องเที่ยวไม่ตั้งใจฟังคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เกิดการละเมิดข้อปฏิบัติบางข้อ เช่น ไปทำให้ช้างเกิดความตื่นตระหนกและเจ็บปวด จึงมีเหตุการณ์ช้างทำร้ายนักท่องเที่ยวได้ เป็นต้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เดชา บุญค้ำ (2533, น. 40-41) กล่าวถึงการป้องกันและการแก้ไขอุบัติเหตุ ตามข้อ 2.6.1.5 มีระบบการเตือนนักท่องเที่ยวให้ทราบล่วงหน้า เกี่ยวกับฤดูกาลที่อาจเกิดภัยธรรมชาติ ในบางพื้นที่ หรือบางกรณีอาจงดทำกิจกรรมทั้งหมดเลยก็ได้

ประเด็นมีเจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว การให้ความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความสำคัญและในระหว่างทำกิจกรรมเช่นเดียวกัน จะต้องมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้บริการ เช่นในขณะที่กำลังขี่หลังช้างชมธรรมชาติ ในขณะที่กำลังร่วมกิจกรรมป้อนอาหารช้าง หรือในขณะที่กำลังอาบน้ำช้าง เป็นต้น จะต้องมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและประกบไม่ให้คลาดสายตา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ที่อาจจะนำความเสียหายมาสู่คนและช้าง สอดคล้องกับแนวคิดของเดชา บุญค้ำ (2533, น. 40-41) กล่าวถึงการป้องกันและการแก้ไขอุบัติเหตุ ตามข้อ 2.6.1.6 มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ และอุบัติเหตุ ที่อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ยังมีการแจ้งเตือนข้อห้ามต่าง ๆ รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ในเบื้องต้น

ประเด็นมีป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม นอกจากการให้ความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและระหว่างที่ทำกิจกรรมแล้วนั้น ในปางช้างจะต้องมีป้ายที่บ่งบอกกฎระเบียบและข้อห้ามที่ทุกคนที่เข้ามาใช้บริการภายในปางช้างต้องปฏิบัติตามได้กฎระเบียบข้อเดียวกัน และนักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ปัญหาที่เกิดขึ้นคือในแต่ละปางช้างที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจยังไม่มีป้ายต่าง ๆ เพียงพอและชัดเจน ถือได้ว่ามีน้อยมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ควรละเลย

ประเด็นมีแผนผังแสดงการใช้พื้นที่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการปางช้างนั้น มาจากต่างที่ต่างถิ่น ซึ่งไม่คุ้นเคยกับสถานที่ปางช้างนั้น ๆ มาก่อน การที่ปางช้างจัดสรรให้มีแผนผังแสดง

พื้นที่และชื่อเรียกของตำแหน่งพื้นที่อื่น ๆ ภายในปางช้าง เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ทำให้นักท่องเที่ยวได้ทราบว่าคุณเองอยู่ในจุดพื้นที่ใด และกำลังจะต้องไปใช้บริการหรือเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ใดบ้าง ปัญหาที่เกิดขึ้น บางครั้งนักท่องเที่ยวพลัดพลินกับธรรมชาติอาจจะทำให้เกิดการพลัดหลง การที่ภายในปางช้างมีแผนผังการแสดงการใช้พื้นที่ที่สามารถลดปัญหาของการพลัดหลงของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ประเด็นมีป้ายเตือนแนะนำ นอกจากความรู้ที่เจ้าหน้าที่ได้ทำการแจ้งนักท่องเที่ยว ก่อนทำกิจกรรมและระหว่างทำกิจกรรม ในแต่ละจุดในปางช้างจะต้องมีให้นักท่องเที่ยวได้ทราบและศึกษา เพื่อเป็นการเน้นย้ำว่าสิ่งใดบ้างที่นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น การมีป้ายเตือนความต่างของระดับพื้นดินภายในปางช้าง การมีป้ายเตือนว่าห้ามเข้าเขตหวงห้ามที่อาจเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว การมีป้ายเตือนว่าห้ามทิ้งขยะในบริเวณนี้เป็นต้น การสร้างความเป็นระเบียบและทุกคนพร้อมปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัดจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะช่วยลดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีที่เคยมองว่าการนำช้างมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำมาหากินของมนุษย์นั้นไม่ได้เป็นสิ่งเลวร้ายเกินไป หากทางปางช้างและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและตระหนักถึงการมีสวัสดิภาพที่ดีของช้างเพื่อการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวโดยใช้สัตว์ก็จะดีตามไปด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรจัดประเภทผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เช่น มูลนิธิต่าง ๆ ที่ต่อต้านการนำสัตว์มาเป็นเครื่องมือในการให้ความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อค้นหามุมมองที่แตกต่าง และทำให้ทราบถึงปัญหาที่ทำให้คนสองกลุ่มเกิดความเห็นไม่ตรงกัน เพื่อการบริหารจัดการที่ละเอียดรอบคอบขึ้นของสถานประกอบการ เพื่อทำการปรับปรุงการบริหารจัดการและการจัดการด้านสวัสดิภาพของช้างและสัตว์อื่น ๆ ภายในสถานประกอบการเพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ทุกฝ่าย และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของช้าง รวมถึงสัตว์ที่ถูกนำมาให้บริการในสถานประกอบการ หรือนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสรุปข้อคิดเห็นที่แตกต่างแล้วนำมาประมวลผลว่าการนำช้างหรือสัตว์อื่น ๆ มาเป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ควรค่าแก่การดำรงอยู่ต่อไปหรือควรยุติการทำธุรกิจในลักษณะนี้ในสังคมไทย เพราะในหลาย ๆ ประเทศให้ความสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์เป็นอย่างมาก บางประเทศได้ทำการยกเลิกธุรกิจประเภทนี้ออกไป ด้วยสาเหตุเหล่านี้ประเทศไทยควรให้ความสำคัญหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่สัตว์ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของไทยหรือไม่ มีความยากง่ายต่อความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา. (2564). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับช้างและการจำแนกช้าง. สืบค้นจาก https://dld.go.th/th/images/stories/procure/2558/255711/25571120_19.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2558. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=479
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. สืบค้นจาก <https://www.mots.go.th/allcont.php?cid=397>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2560 (Tourism Statistics 2017). สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=414
- กฤตกร จิรานุเมศ. (2553). ผลของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และกลยุทธ์ที่มีต่อความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานการศึกษาเชิงประจักษ์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. นครศรีธรรมราช: สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- กิตติพัฒน์ อินทรนิโลดม. (2544). การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานเขตคลองเตย (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- กุลวดี คูหะโรจนานนท์. (2545). หลักการตลาด. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรณ.
- ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/klbcore/neuxha>
- จตุรเทพ โควินทวงศ์, ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ และอุทิศ ภูอินทร์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย. ใน การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 53 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จารุณี จัตุรัส. (2552). การศึกษาปัจจัย และระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเยี่ยมชมสวนสัตว์ดุสิต (งานวิจัยเฉพาะเรื่องปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จินตนา บุญงการ. (2539). การสร้างจิตสำนึกการให้บริการกับการปรับปรุงการบริการภาครัฐ. กรุงเทพฯ: ฟอรัมพริ้นติ้ง.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉัตรชนก โสมาลย์. (2542). *ทัศนคติของข้าราชการตำรวจชายที่มีต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจหญิงชั้นสัญญาบัตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์. (2545). *ความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานแรงงานระหว่างประเทศและธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย.

ชนิดา ผืนเต็ม และมณฑนา ทองศรีพงษ์. (2544). *จากป่าดงสู่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ.

ชนิดาภา ไผ่ตรีแก้ว. (2554). *การจัดวางเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศตะวันออกกลางให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา บริษัท เอ็กซ์โซติกส์เกทอะเวย์ จำกัด (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ ไม่ได้ตีพิมพ์)*, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2542). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ใน โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ*. เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

ดนุพล สกลสุขมงคล. (2555). *การดำเนินงานธุรกิจท่องเที่ยวและการบริหารจัดการปางช้าง ที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์), มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.

เดชา บุญคำ. (2533). *คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *ชุดโครงการ "วาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการ การท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ปี 2552"*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว.

ธงชัย ประเทือง. (2555). *ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากการสร้างปางช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธีรกิตติ นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2547). *การตลาดสำหรับการบริการ: แนวคิดและกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชู งามนำชัยมา และคณะ. (2540). *สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง*. ปทุมธานี: WF-Thailand Project Office.

บุบผา คุมมานนท์. (2558). *การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ปณิศา ลัญจนาพันธ์. (2548). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสาร.

ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. (2554). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). *ทัศนคติการวัดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ประสิทธิ์ ทิมพุด และศุภฤกษ์ ตันศรีรัตนวงศ์. (2549). *คู่มือเตือนภัยพิบัติทางธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้ากรู๊ป.

พยอม ธรรมบุตร. (2549). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรเทพ ปิยวัฒนาเมธา. (2536). *คู่มือแก้ไขปัญหาลูกค้าและการบริการ*. กรุงเทพฯ: ซีอีดีเคชั่น.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรา สุริยะนภากาศ. (2548). *รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว* (กรณีศึกษา: ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

พิมพ์พร งามศรีวิเศษ. (2555). *ปัจจัยส่วนประสมด้านการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิตและสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ของนักท่องเที่ยว* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

พิศาล คงสำราญ. (2533). *คู่มือผู้ประกอบการอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.

ปัญญาพัชญ์ เห็นประเสริฐ และพินิจ ทิพย์มณี. (2558). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองดูแลช้างเลี้ยงในประเทศไทย*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 4(2), 169-184.

มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). *โครงการศึกษาแนวทางและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

มานิดา สุทธิศรานันท์. (2544). *การศึกษาสวัสดิภาพช้างในธุรกิจท่องเที่ยวกรณีศึกษา: ธุรกิจท่องเที่ยวเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

ยุพดี เสตพรรณ. (2543). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย*. ปทุมธานี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยา
 ลงกรณ์.

ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์. (2548). *การตลาดบริการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. (2551). *จิตวิทยาการบริการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ระวีวรรณ สานจันทร์. (2538). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพ
 ของสตรีไทยของนักศึกษาวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ),
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.*

ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ:
 อักษรเจริญทัศน์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์
 พับลิเคชันส์.

ลายทองเหรียญ มีพันธุ์. (2552). *การศึกษาสาเหตุ กระบวนการ และปัญหาการนำช้างมาเร่ร่อนของกลุ่ม
 ผู้เลี้ยงช้างบ้านค่ายจังหวัดชัยภูมิ กับกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์(วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.*

เลิฟล็อก, ค. อ. และไรท์, ล. (2546). *การตลาดบริการ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น
 อินโดไชน่า.

วรรณพร วณิชขานุกร. (2540). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: กองวิชาการและฝึกอบรม
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

วีระพงษ์ เณลิมจิระรัตน์. (2542). *คุณภาพในงานบริการ*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี
 (ไทย-ญี่ปุ่น).

วีระพล ทองมา, วินิตรา ลีละพัฒนา, โชตก จรุงคนธ์, เกษราพร ทิราวงศ์ และอำนาจพร ใหญ่ยิ่ง.
 (2554). *รายงานผลการวิจัย คณะพัฒนาการท่องเที่ยว กลยุทธ์การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวอย่าง
 ยั่งยืนของชุมชนบ้านเมืองก้อ ตำบลก้อช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย).*
 เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2546). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า พรินตติ้ง.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์, ศุภร เสรีรัตน์ และองอาจ ปทะวานิช. (2546). *การบริหาร
 การตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์ม และไวเท็กซ์.

ศุภโชค นิจสุนกิจ. (2554). *เอาตัวรอดในสถานการณ์ภัยพิบัติ*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

ศุภนิธย์ โชครัตนชัย. (2536). *การบริหารการบริการ พัฒนาคอนอย่างไว้ให้บริการที่ดี*. กรุงเทพฯ: นำ
 กังการพิมพ์.

- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). *นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: ท่ามาตี.
- สมาพร คล้ายวิเชียร, เกษสุดา บุรณพันธ์ศักดิ์ และกัญธิมา นาคินชาติ. (2550). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สฤษฎ์ แสงอรุณ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Ecotourism). สืบค้นจาก http://www.dnp.go.th/NPO/html/tour/eco_tour.html
- สำนักงาน ททท. ภูเก็ต. (2555). ภูเก็ต. สืบค้นจาก <https://thai.tourismthailand.org/ Destinations/Provinces/ภูเก็ต/350>
- สิทธิเดช มหาสาวังกุล. (2542). การค้าลูกช้างป่า: โศกนาฏกรรมของช้างไทย. *แลได้*, 10(69), 32-36.
- สิทธิชัย คลังมณี. (2558). *ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุดาตวง เรืองรุจิระ. (2543). *หลักการตลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ยงพลเทรดดิ้ง.
- สุทธิการต์ ชูทอง. (2551). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการบริการของเทศบาลตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี* (ปัญหาพิเศษปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุภัทรา เจริญวุฒิ. (2558). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุวิมล ติรกันันท์. (2549). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกรร วัฒนพงษ์. (2542). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการประสานงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจทางหลวงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรในเขตพื้นที่ทางหลวงหมายเลข 34 (บางนา - บางปะกง)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เสกสิทธิ์ สุวรรณโชติ. (2550). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักทะเบียน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี* (ปัญหาพิเศษปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- Arnold, R. (2001). *Animal Welfare vs. Animal Rights What's the difference?*. Bellevue, WA: The Center for the Defense of Free Enterprise.
- Australia. Commonwealth Department of Tourism. (1994). *National ecotourism strategy*. Canberra: Author.
- Currie, C. L. (2006). Animal cruelty by children exposed to domestic violence, Child

- Abuse Neglect³⁰. Retrieved from http://en.wikipedia.org/wiki/Animal_welfare
- Getzels, J. W., Guba, E., Lipham, J. M., & Campbel, R. F. (1968). *Educational administration as a social process: Theory, pactice*. New York, NY: Harper Collins.
- Good, C. V. (1959). Attiude. Retrieved from <http://www.novabiz.ace/attitude.htm>
- Gregory, N. G. (2007). *Animal welfare and meat production* (2nd ed.). Trowbridge: CABl.
- Hewson, C. J. (2003). What is animal welfare? Common definitions and their practical consequences. *The Canadian Veterinary Journal*, 44(6), 496.
- Kolasa, B. J. (1969). *Introduction to behavior science for business*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Kotler, P. (2003). *Marketing insights from A to Z: 80 concepts every manager needs to know*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Kutty, M. K., Anim, J. T., & Sowayan, S. (1991). Histiocytic necrotising lymphadenitis (Kikuchi-Fujimoto disease) in Saudi Arabia. *Trop Geogr Med*, 43(1-2), 68-75.
- NBC Universal. (2021). Ancient elephants loved water. Retrieved from <https://www.nbcnews.com/id/wbna24115057>
- Ng, Y.-K. (1995). Towards welfare biology: Evolutionary economics of animal consciousness and suffering. *Biology Philosophy*, 10(3), 255-285.
- Q-files. (2018). Evolution of elephants. Retrieved from <https://www.q-files.com/prehistoric/age-of-mammals/evolution-of-elephants>
- Simpson, J. A., & Weiner, E. S. C. (1998). *The Oxford english dictionary*. Oxford: Clarendon.
- Webster. (1999). *Dictionary encyclopedia*. New York, NY: Prentice-Hall.
- World Tourism Organization. (2020). World Tourism Organization. Retrieved from <https://www.unwto.org/>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York, NY: Harper and Row.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการสวัสดิภาพช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต” ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปวิเคราะห์หาแนวทางแนวทางการจัดการสวัสดิภาพช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับศักยภาพการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง ในจังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บเป็นความลับสำหรับการวิจัยนี้เท่านั้น โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม และสำหรับความคิดเห็นเฉพาะของแบบสอบถามแต่ละชุดจะไม่มี การเปิดเผยให้กับฝ่ายใดโดยทั้งสิ้น จึงขอความอนุเคราะห์ของผู้ตอบแบบสอบถามโปรดตอบตรง ความรู้สึกและความเป็นจริง ข้อมูลของท่านจึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามาตรฐานการจัดกิจกรรม ปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

เพชรชญา ปุณธาดากุล

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะการจัดการการท่องเที่ยว

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ปี
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่
4. ระดับการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (USD/THB/SGD/EURO)
6. สัญชาติ
7. อาชีพ ☐ พนักงานของรัฐ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ เจ้าของกิจการ
☐ ลูกจ้าง ☐ นักศึกษา ☐ เกษียณอายุ
☐ ว่างาน ☐ อื่น ๆ
8. การรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ☐ เอกสารการท่องเที่ยว แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ ใบปลิว
☐ สถานศึกษา/หน่วยงาน/บริษัท
☐ อินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์
☐ ครอบครัว/ญาติ/เพื่อนแนะนำ
☐ อื่น ๆ
9. วัตถุประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยว ☐ เพื่อพักผ่อน ☐ ติดต่อธุรกิจ ☐ ชมทิวทัศน์
☐ ศึกษาประวัติศาสตร์ ☐ ช็อปปิ้ง ☐ อื่น ๆ
10. กิจกรรมการท่องเที่ยว ☐ การนั่งช้างชมวิถีชีวิตชน ธรรมชาติ
☐ การแสดงความสามารถของช้าง
☐ การถ่ายภาพคู่กับช้างและธรรมชาติ
☐ อื่น ๆ

ส่วนที่ 2 ระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ○ ลงในช่องคะแนนเพื่อแสดงระดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	ระดับความสำคัญ				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
ด้านผลิตภัณฑ์					
1. มีร้านจำหน่ายอาหารข้าง	5	4	3	2	1
2. มีข้างเด็กคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่ด้านหน้าของปางช้าง	5	4	3	2	1
3. มีโครงการและกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น การให้อาหารช้าง การถ่ายภาพ การแสดงโชว์ของช้าง	5	4	3	2	1
4. ความรู้ข้าง คอยดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวขณะนั่งช้าง	5	4	3	2	1
5. เส้นทางท่องเที่ยวและระยะเวลานั่งช้างมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
ด้านราคา					
6. มีรายละเอียดค่าธรรมเนียม และค่าบริการอย่างชัดเจน	5	4	3	2	1
7. อัตราค่าบริการนั่งช้างมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
8. ราคาอาหาร นม ขนมปังสำหรับช้างมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
9. ส่วนลดพิเศษ เมื่อมาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล	5	4	3	2	1
10. ราคาอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึกมีความเหมาะสม					
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย					
11. สถานที่ตั้งหาง่าย และมีป้ายแสดงชัดเจน	5	4	3	2	1
12. ป้ายแสดงสัญลักษณ์ทางเข้า-ทางออก	5	4	3	2	1
13. การเดินทางสะดวก สามารถใช้บริการได้หลาย	5	4	3	2	1

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมข้าง เพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	ระดับความสำคัญ				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
เส้นทาง					
14. สถานที่จอดรถกว้างขวาง สะดวก ปลอดภัย และ เพียงพอต่อความต้องการ	5	4	3	2	1
15. มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วน สะอาด เรียบร้อย	5	4	3	2	1
ด้านการส่งเสริมการตลาด					
16. มีคู่มือ/เอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวในแต่ละ เทศกาล	5	4	3	2	1
17. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการ ท่องเที่ยวอยู่เสมอ เช่น อินเทอร์เน็ต ใบบลิว สื่อออนไลน์ เป็นต้น	5	4	3	2	1
18. มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม	5	4	3	2	1
19. มีการจัดรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวในแต่ละจุด	5	4	3	2	1
20. ร่วมมือกับทาง ททท. เพื่อเป็นศูนย์กลางสำหรับการ ท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	5	4	3	2	1

ส่วนที่ 3 การประเมินระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง ในจังหวัดภูเก็ต

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ○ ลงในช่องคะแนนเพื่อแสดงระดับศักยภาพของการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง ในจังหวัดภูเก็ต

การจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง ในจังหวัดภูเก็ต	ระดับศักยภาพ				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
โครงสร้างของปางช้าง					
1. สถานที่					
1.1 โรงช้างบริการมีหลังคาหรือสถานที่ที่มีร่มเงา	5	4	3	2	1
1.2 โรงช้างบริการหรือสถานที่ที่มีร่มเงาไม่แออัด	5	4	3	2	1
1.3 ความสะอาดของพื้นโรงช้าง	5	4	3	2	1
1.4 แหล่งน้ำดื่มเพียงพอต่อจำนวนช้าง	5	4	3	2	1
1.5 ความแข็งแรงของโซ่ล่ามหรือวัสดุล่ามช้าง	5	4	3	2	1
2. บุคลากร					
2.1 ควาญช้างมีพฤติกรรมที่เหมาะสม	5	4	3	2	1
2.2 ควาญช้างมีการปฏิบัติต่อช้างอย่างเหมาะสม	5	4	3	2	1
2.3 ควาญช้างมีความรู้ ความชำนาญ	5	4	3	2	1
ด้านการบริหารและการจัดการ					
1. สิ่งแวดล้อม	5	4	3	2	1
1.1 มีการแยกขยะแต่ละประเภท	5	4	3	2	1
1.2 มีภาชนะเก็บมูลช้างที่มีดัด	5	4	3	2	1
1.3 แหล่งกำจัดมูลช้างไม่ก่อความรำคาญ	5	4	3	2	1
2. ความปลอดภัย	5	4	3	2	1
2.1 ควาญช้างนั่งประจำคอช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ/ควาญช้างอยู่กับช้างตลอดเวลาขณะให้บริการ	5	4	3	2	1
2.2 มีความรู้ช้างประจำทุกเชือก	5	4	3	2	1
2.3 มีตะขอประจำตัวควาญช้างขณะควบคุมช้าง	5	4	3	2	1

การจัดการสวัสดิภาพสัตว์ของสถานประกอบการ ปางช้าง ในจังหวัดภูเก็ต	ระดับศักยภาพ				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
2.4 มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำความปลอดภัย	5	4	3	2	1
3. การสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
3.1 มีแบบประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว	5	4	3	2	1
3.2 มีช่องทางในการร้องเรียน	5	4	3	2	1
3.3 มีการแจ้งเตือนความเสี่ยงของกิจกรรม เช่น การลงนามยอมรับความเสี่ยงในรูปแบบฟอร์ม	5	4	3	2	1
ด้านการให้ความรู้					
1. มีป้ายแสดงกฎระเบียบ/ข้อห้าม	5	4	3	2	1
2. มีแผนผังแสดงการใช้พื้นที่	5	4	3	2	1
3. มีป้ายเตือนแนะนำ	5	4	3	2	1
4. มีการให้ความรู้ก่อนร่วมกิจกรรม	5	4	3	2	1
5. มีเจ้าหน้าที่แนะนำนักท่องเที่ยว	5	4	3	2	1

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

Questionnaire

Guidelines of Elephant Welfare Management for Tourism in Phuket Province

The purposes of this questionnaire intended to be used as a research data in the subject of "Guidelines of elephant welfare management for tourism in Phuket province". The data from this study are used to analyze the guideline of elephant welfare management for tourism in Phuket province. The questionnaire is divided into 3 parts, as following:

Part 1 General information of the respondents

Part 2 The level of importance about the factors affecting the selection of elephant activities for tourism in Phuket province

Part 3 The level of potential for animal welfare management of elephant camps in Phuket province

The general information of the respondents is kept confidential for this research only. The researcher will analyze the data in overall. The opinion of each questionnaire will not be disclosed to any individual. Therefore, please response all items that represent your feeling and the fact. Your information is useful for developing the standard of elephant activity management in elephant camps for tourism in Phuket province.

Thank you all for your valuable time in answering the questionnaire.

Phetchada Paruenathadakul

Special Master's Degree Programs Master of Management
(Integrated Tourism and Hospitality Management)
National Institute of development administration

Part 1 General information of the respondents

Instruction: Please tick ✓ in the ☐ or fill in the blanks

1. Gender ☐ Male ☐ Female ☐ others
2. Age ☐ 15-24 years ☐ 25-34 years ☐ 35-44 years
☐ 45-54 years ☐ 55 years and over
3. Marital Status ☐ Single ☐ Married
☐ Widowed/Divorced/Separated
4. Educational Level ☐ Lower than Bachelor's degree
☐ Bachelor's degree ☐ Higher than Bachelor's degree
5. Average income per a month.....(USD/THB/SGD/EURO)
6. Nationality.....
7. Occupation ☐ Learner ☐ Employee ☐ Retirement
☐ Unemployed ☐ Government employee
☐ Private company employee
☐ Self-Employed / owner
☐ Others (Please specify)
8. Recognition of Tourism Information
☐ Travel Documents / Brochures / Newspapers / Leaflet
☐ School / Agency / Company
☐ Internet / Online Media
☐ Family / Relatives / Friends Recommendation
☐ Magazines on the airplane
☐ Others (Please specify)
9. Objective in travelling
☐ Visiting relatives ☐ Business contact ☐ History study
☐ Shopping ☐ For education ☐ Relax and Sightseeing
☐ Others (Please specify)

10. Tour activities in elephant camp (Able to select more than 1 answers)

- ☐ Elephant feeding
- ☐ Elephant Show
- ☐ Study elephant's lifestyle
- ☐ Elephant ride for scenic view
- ☐ Elephant bathing and spa
- ☐ Photography with elephant and nature
- ☐ Others (Please specify)

11. Travel companion

- ☐ Alone
- ☐ Friend
- ☐ Husband-wife
- ☐ Relative
- ☐ Tour Group
- ☐ Others (Please specify)

12. Purchase format of elephant camp's tour programs

- ☐ Walk-in
- ☐ through the travel agency (Inbound/Outbound)
- ☐ through online media
- ☐ Others (Please specify)

13. Frequency of participation in elephant camp's activities times
(Include this time / in 1 year)

Part 2: The level of importance about the marketing factors affecting the selection of elephant activities for tourism in Phuket province

Instruction: Please mark ☐ in the rating column to show the level of importance about factors affecting the selected decision of elephant activities for tourism in Phuket province.

Factors affect to the selected decision of elephant activities for tourism in Phuket province	Level of importance				
	5 Strongly agree	4 Agree	3 Uncertain	2 Disagree	1 Strongly disagree
Product					
1. There are elephant food outlets (such as vegetables, fruits, etc)	5	4	3	2	1
2. Elephants welcome tourists in front of the elephant camp.	5	4	3	2	1
3. There are projects and activities for tourists to participate, such as elephant feeding, Elephant bathing, etc.	5	4	3	2	1
4. There are other animals show activities besides elephants such as monkeys, snake, buffalo, etc.	5	4	3	2	1
5. Traveling route and time duration of elephant ride are appropriate.	5	4	3	2	1
6. There is a shuttle bus service at each point.	5	4	3	2	1
7. Mahouts take care of tourists' safety while riding elephants.	5	4	3	2	1
Price					

Factors affect to the selected decision of elephant activities for tourism in Phuket province	Level of importance				
	5 Strongly agree	4 Agree	3 Uncertain	2 Disagree	1 Strongly disagree
8. Clear details of service fee are available.	5	4	3	2	1
9. Elephant ride rate and other services prices are appropriate.	5	4	3	2	1
10. Food prices for elephants are reasonable.	5	4	3	2	1
11. There is special discount for traveling during festival.	5	4	3	2	1
12. The prices of food, beverage and souvenirs are reasonable.					
Place					
13. The convenience of booking channels, such as Reservation, booking period and Reservation companies are effective in facilitating tourists.	5	4	3	2	1
14. Location is easy to find, and the signs are clear.	5	4	3	2	1
15. There are clear signs for entrance-ext.	5	4	3	2	1
16. There are convenient transportation and able to use multiple routes.	5	4	3	2	1
17. Car parking space is convenient, safe and adequate for the needs.	5	4	3	2	1
18. The place is proportionate, clean, and neat.	5	4	3	2	1

Factors affect to the selected decision of elephant activities for tourism in Phuket province	Level of importance				
	5 Strongly agree	4 Agree	3 Uncertain	2 Disagree	1 Strongly disagree
Promotion					
19. There is a brochure / travel document for each festival.	5	4	3	2	1
20. There are always promotion information on tourism, such as the internet, leaflet and online media, etc.	5	4	3	2	1
21. There are a variety of channels to public promotions available.	5	4	3	2	1

Part 3 The level of potential for animal welfare management of elephant camps in Phuket province Instruction: Please mark ☐ in the rating column to show the level of potential for animal welfare management of elephant camps in Phuket province.

The potential for animal welfare management of elephant camps in Phuket province	Level of potential				
	5 Strongly agree	4 Agree	3 Uncertain	2 Disagree	1 Strongly disagree
Structure of elephant camp					
1. Location					
1.1 Elephant sheds have shelter or shady locations.	5	4	3	2	1
1.2 Elephant shade or serving place is not crowded.	5	4	3	2	1
1.3 All areas are clean.	5	4	3	2	1
1.4 Drinking water sources are	5	4	3	2	1

The potential for animal welfare management of elephant camps in Phuket province	Level of potential				
	5 Strongly agree	4 Agree	3 Uncertain	2 Disagree	1 Strongly disagree
sufficient for elephants.					
1.5 The strength of chain and elephant interpreting materials are safe for tourists.	5	4	3	2	1
1.6 Walk up-down route of elephants is appropriate.					
2. Personal					
2.1 Mahouts have appropriate behavior.	5	4	3	2	1
2.2 Mahouts treat elephants properly.	5	4	3	2	1
2.3 Mahouts have knowledge and expertise	5	4	3	2	1
2.4 Other staffs have appropriate service skills.	5	4	3	2	1
2.5 Mahouts and other staffs are able to communicate in foreign languages such as English, Chinese, Russian, etc.	5	4	3	2	1
Administration and Management					
1. Environment	5	4	3	2	1
1.1 There are separate types of garbage.	5	4	3	2	1
1.2 There are elephant dung storage containers.	5	4	3	2	1
1.3 The removal source of elephant dung is not stink and	5	4	3	2	1

The potential for animal welfare management of elephant camps in Phuket province	Level of potential				
	5 Strongly agree	4 Agree	3 Uncertain	2 Disagree	1 Strongly disagree
irritating.					
2. Safety	5	4	3	2	1
2.1 Mahouts sit on elephants at all times while serving.	5	4	3	2	1
2.2 There is a mahout on every elephant.	5	4	3	2	1
2.3 There are mahout equipments while controlling elephants.	5	4	3	2	1
2.4 There are security staffs to advise the safety.	5	4	3	2	1
3. Reliability to tourists	5	4	3	2	1
3.1 There is tourist satisfaction survey.	5	4	3	2	1
3.2 There is a channel for complaints.	5	4	3	2	1
3.3 There is a warning for risk activities such as signing for accepting in taking risks in a form.	5	4	3	2	1
3.4 There are suggestions during the activity.	5	4	3	2	1
3.5 There are strong and durable seat or barrier on the elephant back.	5	4	3	2	1
Providing Information					
1. There are regulation and prohibited labels.	5	4	3	2	1
2. There is a map showing the use	5	4	3	2	1

The potential for animal welfare management of elephant camps in Phuket province	Level of potential				
	5 Strongly agree	4 Agree	3 Uncertain	2 Disagree	1 Strongly disagree
of space.					
3. There are recommended warning signs.	5	4	3	2	1
4. Information is provided before participating the activity.	5	4	3	2	1
5. There are staffs to advise the tourists properly.	5	4	3	2	1

Suggestion.....

.....

.....

.....

Thank you very much for participating in this survey

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ผู้ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต และตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

เพชรชญา ปญฺณธาดากุล

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะการจัดการการท่องเที่ยว

แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีประสบการณ์ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต
เรื่อง แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

สถานที่.....

วัน/เดือน/ปี.....

บันทึกโดย.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล.....

อายุ.....ปี จังหวัดที่เกิด..... การศึกษาระดับสูงสุด.....

เริ่มเป็นควาญช้างเมื่อไร..... เริ่มทำงานที่นี่เมื่อ.....

เหตุผลที่มาทำงานที่นี่.....

ชื่อช้างที่ขี่..... เพศ..... อายุช้าง.....

ใครเป็นเจ้าของช้าง..... เริ่มขี่ช้างเชือกปัจจุบันเมื่อ.....

ดูแลช้างประจำก็เชือก..... ความสามารถพิเศษของช้างที่ขี่.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

1. อาหารชนิดใดที่ช้างชอบเป็นพิเศษ.....

2. ปกติช้างกินอาหารช่วงเวลาไหน.....

3. ใครเป็นผู้จัดหาอาหารสำหรับช้าง.....

4. ชื่ออาหารมาจากที่ไหน.....

5. ในกรณีที่ควาญช้างเป็นผู้หาเอง ค่าใช้จ่ายสำหรับอาหารช้างตกประมาณวันละเท่าไร.....

6. ช้างกินน้ำที่ไหน.....

7. ปริมาณน้ำที่ให้ช้างกินในแต่ละวัน ประมาณ.....ลิตร จำนวนครั้ง.....ต่อวัน

8. ช้างได้รับการอาบน้ำวันละกี่ครั้ง (ระบุด้วยว่าขัดตัวช้างหรือไม่ หรือราดน้ำอย่างเดียว)

9. กิจวัตรประจำวันของช่างเชือกนั้น ๆ (กี่โมง ถึงกี่โมง ทำอะไรบ้างในแต่ละวัน)

.....

.....

.....

10. จำนวนเที่ยวที่ช่างเคยรับนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด ก็ครั้งต่อวัน เที่ยวละกี่นาทึ.....

.....

11. จำนวนเที่ยวที่ช่างเคยรับนักท่องเที่ยวมากที่สุด ก็ครั้งต่อวัน เที่ยวละกี่นาทึ.....

.....

12. ถ้าช่างไม่เชื่อฟังคำสั่งมีวิธีการควบคุมอย่างไร.....

.....

.....

13. ช่างพักตรงไหน.....

14. สถานที่มัดช้างหลังการใช้งาน.....

15. ใช้เกณฑ์อะไรในการเลือกพื้นที่มัดช้าง.....

16. ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้างมีอะไรบ้าง.....

.....

.....

17. หากช่างได้รับบาดเจ็บจากการทำงานจะดำเนินการอย่างไร.....

.....

.....

18. ช่างเคยเจ็บป่วยอะไรบ้าง เมื่อไร.....

.....

.....

19. รับบริการจากสัตวแพทย์จากที่ไหน และมาให้บริการบ่อยเพียงใด.....

.....

20. มีอัตราค่าบริการอย่างไร ใครเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา.....

.....

21. มีการให้วัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง บ่อยแค่ไหน.....

.....

22. การตรวจสอบสุขภาพประจำปีของช้าง.....

.....

23. ในอนาคตหากช้างตัวที่ท่านเลี้ยงไม่สามารถทำงานได้ จะทำอย่างไรกับช้างเชือกนั้น (ขาย, ยกให้ผู้อื่น, ฯลฯ).....

.....

24. ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มผู้มีประสบการณ์ในปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ผู้ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต และตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดการสวัสดิภาพช่างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

เพชรชญา ปถุนธาดากุล

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะการจัดการการท่องเที่ยว

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต
เรื่อง แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

สถานที่.....

วัน/เดือน/ปี.....

บันทึกโดย.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล.....

อายุ.....ปี จังหวัดที่เกิด..... การศึกษาระดับสูงสุด.....

เริ่มเป็นควาญช้างเมื่อไร..... เริ่มทำงานที่นี่เมื่อ.....

เหตุผลที่มาทำงานที่นี่.....

ชื่อช้างที่ขี่..... เพศ..... อายุช้าง.....

ใครเป็นเจ้าของช้าง..... เริ่มขี่ช้างเชือกปัจจุบันเมื่อ.....

ดูแลช้างประจำก็เชือก..... ความสามารถพิเศษของช้างที่ขี่.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

1. อาหารชนิดใดที่ช้างชอบเป็นพิเศษ.....

2. ปกติช้างกินอาหารช่วงเวลาไหน.....

3. ใครเป็นผู้จัดหาอาหารสำหรับช้าง.....

4. ชื่ออาหารมาจากที่ไหน.....

5. ในกรณีที่ควาญช้างเป็นผู้หาเอง ค่าใช้จ่ายสำหรับอาหารช้างตกประมาณวันละเท่าไร.....

.....

6. ช้างกินน้ำที่ไหน.....

7. ปริมาณน้ำที่ให้ช้างกินในแต่ละวัน ประมาณ.....ลิตร จำนวนครั้ง.....ต่อวัน

8. ช้างได้รับการอาบน้ำวันละกี่ครั้ง (ระบุด้วยว่าขัดตัวช้างหรือไม่ หรือราดน้ำอย่างเดียว)

.....

9. กิจกรรมประจำวันของช่างเชือกนั้น ๆ (กี่โมง ถึงกี่โมง ทำอะไรบ้างในแต่ละวัน)

.....

.....

.....

10. จำนวนเที่ยวที่ช่างเคยรับนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด ก็ครั้งต่อวัน เที่ยวละกี่นาทึ.....

.....

11. จำนวนเที่ยวที่ช่างเคยรับนักท่องเที่ยวมากที่สุด ก็ครั้งต่อวัน เที่ยวละกี่นาทึ.....

.....

12. ถ้าช่างไม่เชื่อฟังคำสั่งมีวิธีการควบคุมอย่างไร.....

.....

.....

13. ช่างพักตรงไหน.....

14. สถานที่มัดช้างหลังการใช้งาน.....

15. ใช้เกณฑ์อะไรในการเลือกพื้นที่มัดช้าง.....

16. ปัญหาในเรื่องพื้นที่มัดช้างมีอะไรบ้าง.....

.....

.....

17. หากช่างได้รับบาดเจ็บจากการทำงานจะดำเนินการอย่างไร.....

.....

.....

18. ช่างเคยเจ็บป่วยอะไรบ้าง เมื่อไร.....

.....

.....

19. รับบริการจากสัตวแพทย์จากที่ไหน และมาให้บริการบ่อยเพียงใด.....

.....

20. มีอัตราค่าบริการอย่างไร ใครเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษา.....

.....

21. มีการให้วัคซีนป้องกันโรคอะไรบ้าง บ่อยแค่ไหน.....

.....

22. การตรวจสอบสุขภาพประจำปีของช้าง.....

.....

23. ในอนาคตหากช้างตัวที่ท่านเลี้ยงไม่สามารถทำงานได้ จะทำอย่างไรกับช้างเชือกนั้น (ขาย, ยกให้ผู้อื่น, ฯลฯ).....

.....

24. ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูช้าง.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มผู้มีประสบการณ์ ปางช้าง จังหวัดภูเก็ต ผู้ประกอบการปางช้าง จังหวัดภูเก็ต และตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

เพชรชญา ปณธาดากุล

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะการจัดการการท่องเที่ยว

แบบสัมภาษณ์ตัวแทนจากโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่
เรื่อง แนวทางการจัดการมาตรฐานและสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

สถานที่.....

วัน/เดือน/ปี.....

บันทึกโดย.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล.....ตำแหน่ง.....

อายุ.....ปี จังหวัดที่เกิด.....

บทบาทภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิภาพช้างเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

1. บริบททั่วไปของโรงพยาบาลช้างภาคใต้ จังหวัดกระบี่.....

.....

2. มีหน่วยงานไหนบ้างที่เข้ามามีบทบาทสนับสนุน.....

.....

3. มีการให้บริการเกี่ยวกับช้างด้านใดบ้าง.....

.....

4. สัตว์แพทย์มาจากที่ใด มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ และมีขั้นตอนอย่างไรในการส่ง
 หน่วยแพทย์ไปรักษาที่ปางช้าง ใช้เวลานานแค่ไหน.....

.....

5. ยารักษาโรคและวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ มาจากที่ใด มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่.....
6. ใช้เกณฑ์อะไรในการคัดเลือกสัตว์แพทย์หรือบุคลากรอื่น ๆ ทางกายภาพในการรักษาช้าง.....
7. ในรอบ 1 ปี มีการให้บริการในการรักษาหรือดูแลช้างที่มดบัง บ่อยแค่ไหน
7. 1) ปางช้าง.....แห่ง จำนวนครั้ง.....ต่อปี
7. 2) ที่อื่น ๆ เช่น ผู้เลี้ยงช้าง.....แห่ง จำนวนครั้ง.....ต่อปี
8. ช้างที่ได้รับการรักษาตัวส่วนใหญ่จะป่วยด้วยโรคอะไรบ้าง และอะไรที่เป็นสาเหตุของโรคเหล่านั้น มีวิธีการป้องกันหรือแก้ไขอย่างไร.....
9. นอกจากโรคที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของช้างแล้ว มีช้างที่ป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน หรือจากการฝึกของควาญช้างหรือไม่ บ่อยแค่ไหน มีวิธีการสังเกตอย่างไร.....
10. มีโครงการออกหน่วยให้ความรู้แก่ควาญช้างหรือผู้เกี่ยวข้องที่ปางช้างเกี่ยวกับการดูแลช้างบ้างหรือไม่ อย่างไร.....
11. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเกี่ยวกับการดูแลช้าง.....
12. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเกี่ยวกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ผู้ประกอบการปางช้าง ควาญช้าง เจ้าของผู้ประกอบการปางช้าง เป็นต้น.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวเพชรชญา ปถมนธาดากุล

ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการ (ธุรกิจการบิน)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์หัวหิน
ปีที่สำเร็จการศึกษา 2556

ประสบการณ์การทำงาน พ.ศ 2557
หัวหน้างานทะเบียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ศูนย์ภูเก็ต
พ.ศ 2561
พนักงานบัญชีประจำสำนักงาน
บริษัท ผลิตปิโตรเลียม จำกัด
พ.ศ 2564 - ปัจจุบัน
เทเลเซลล์
บริษัท อยู่ดีมีสุข จำกัด